

**ORBIS PICTUS: IN
HUNGARICUM ET
GERMANICUM
TRANSLATUS, ET
HIC IBIVE EM...**

Johann Amos Comenius

IOANN. AMOS COMENII
ORBIS PICTUS

A'
VILÁG LE-FESTVE

Die Welt in Bildern

BIBLIOTHECA COMENIANA

I.

IOANN. AMOS COMENII ORBIS PICTUS,

IN
HUNGARICUM ET GERMANICUM
TRANSLATUS,
ET HIC IBIDE
EMENDATUS.

A' VILÁG LE-FESTVE.

Magyarra fordított,
és
helyel-hellyel meg - jobbított
Sz. J. által
S. Patakon 1796-dik eszt.

Die Welt in Bildern.

In die
Ungarische und Deutsche Sprache übersetzt
und
hin und wieder verbessert.

Nyomtatott Porsonban,
Weber Simon Péter költőjével és betűivel. 1793.

5402-2952

MAIN

LT 101

C612

1986

MAIN

M. 600.

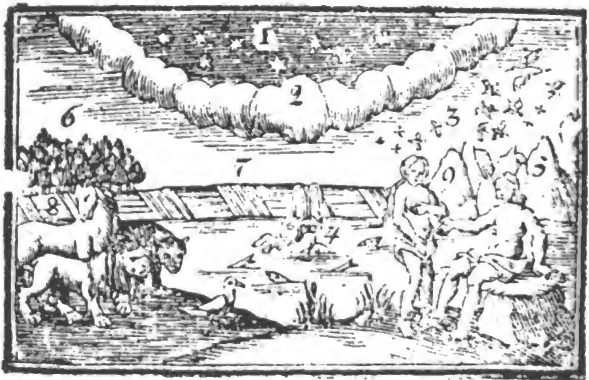
ORBIS PICTUS.

A' VILAG LE-FESTVE.

Die Welt in Bildern.

I.

Mundus. A' Világ.

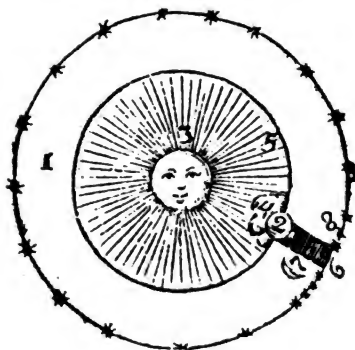
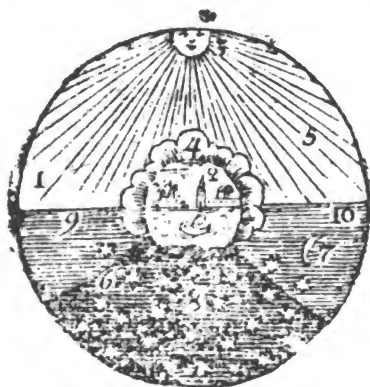
Die Welt.

Cœlum,

C ælum 1. habet stellas,	<i>Az ſgen 1. tsil- lagok vagynak.</i>	Am Himmel 1. sind die Sterne.
Nubes 2. pen- dent in aëre.	<i>A' Felhök 2. a' levegö égben füg- genek.</i>	Die Wolken 2. hängen in der Luft.
Aves 3. volant sub nubiſas.	<i>A' modarak 3. a' felhök alatt rep- desnek.</i>	Die Vögel 3. fliegen unter den Wolken.
Pisces 4. natant in aqua.	<i>A' halak 4. a' víz ben úszkálnak.</i>	Die Fiſche 4. schwimmen im Wasser.
Terra habet montes, 5. ſylvas, 6. campos, 7. ani- malia bruta, 8. & homines. 9.	<i>A' földön vagy nak he. y: k, 5. er. dök, 6. mezök, 7 oktalan dilatok, 8. és emberök. 9.</i>	Auf der Erde ſind Terae, 5. Wälder, 6 Felder, 7. unber- nünftige Thiere, 8. und Menſchen 9.
Mundus univer- ſus equatur con- ſtat elementis ,	<i>Az egész Világ négy életo - álla- t. khól áll,</i>	Die ganze Welt beſteht aus vier E- lementen,
quæ ſunt: aër, ignis, aqua, & terra.	<i>a' mellyek: a' levegö - ég; tűz, víz, és föld.</i>	welche ſind : die Luft, das Feuer, das Wasser, und die Erde.

II.

Coelum. Az Ég Der Himmel.

Coelum.

Cælum 1. rotari, & ambire terram 2. in medio flantem videtur:	Az ég, 1. úgy látszik, hogy forog, és környülveszi a' középben álló földet: 2.	Der Himmel 1. wie es scheint. drehet sich, und umgiebt die in der Mitte stehende Erde: 2.
at revera terra movetur circa solem,	de valósággal a' föld forog a' nap körül.	aber eigentlich bewegt sich die Erde um die Sonne.
Sol 3. ubi ubi sit, fulget perpetuo,	A' nap 3. akár hol vagyon. fénylik szüntelenül,	Die Sonne, 3. wo sie auch immer ist, scheint unaufhörlich;
ut ut nubila 4. eum nobis eripiant;	ámbar a' felhők 4. mi elölünk elfogják;	ob schon die Wolken 4. sie uns rauben,
facitque suis radiis 5. lucem, lux diem.	és az ő sugarainak 5. világosságot jzorez; a' világosság pedig nappalt.	und macht mit ihren Strahlen 5. das Licht, das Licht den Tag.
Ex opposito sunt tenebræ; 6. inde nox.	Ellenében vagy on a' sötétség; 6. ebből van az éjszaka.	Gegenüber ist die Finsterniß, 6. daher die Nacht.
Nocte splendet luna, 7. & stellæ 8. micant.	Éjjel fénylik a' Hold, 7. és a' csillagok 8. ragyognak.	Ben der Nacht scheint der Mond, 7. und die Sterne 8. schimmern.
Vesper 9. est crepusculum Vespertinum;	Estus 9. vagy on az alkoryodási idő:	Des Abends 9. ist die Dämmerung, (Abenddämmerung.)
Mare aurora, 10. & diluculum,	Reggel vagy on az hajnal, 10. és a' viradta.	Des Morgens die Morgenröthe, 10. und das Tages. (Morgendämmerung.)

III.

Aër.

A' Levegő-Ég.

Die Luft.

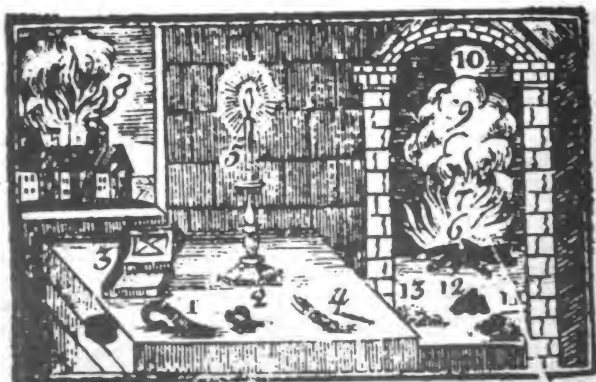
Anra

Aura 1. Spirat leniter.	A szellő 1. gyön- gén süjdogál.	Die Luft 1. we- het sanft.
Ventus 2. flat valide.	A szél 2. ho- mányon fúj.	Der Wind 2. bläst stark.
Procella 3. Her- nit arborea.	A szél-vész 3. le-dőjt az út-sá- kat.	Der Sturmwind 3. stürzt die Bäume um.
Turbo 4. se a- git in gyrum.	A forgó szél 4. kereng.	Der Wirbelwind 4. drehet sich in ei- nem Kreise.
Ventus subter- raneus 5. (vel quidquid id sit,) excitat terræ mo- tum.	A föld alatt lö- vő szél 5. (vagy más akármilyen lö- gyon az) föld-in- dúlást szerez.	Der unterirdi- sche Wind 5. (oder was es immer seyn mag,) erregt ein Erdbeben.
Terræmotus rui- nas 6. infert,	A föld-indulás pedig omlásokat 6. tsindl.	Das Erdbeben macht Erbsälle. 6.

IV.

Ignis.

A. Tûz.

Das Feuer.

Ignis

Ignis lucet, ardet, & urit.	<i>A tűz fénylik, ég és éget.</i>	Das Feuer leuchtet, brennet, und verbrennet.
Ejus scintilla opere chalybis 1. e silice (pyrite) 2. elisa, & a fomitate 3. excepta, accendit sulphuratum, 4. & inde candelam, 5. vel lignum; 6. et flammam 7. excitat, vel plane incendium, 8. quod ædificia corripit.	<i>Annak szikrája, az atzél 1. e. reje által a' tűz köből 2. ki-utetvén, és a' taplóba 3. akadván, meg-gyútya a' kén-gyertyát, 4. és arról a' gyertyát, 5. vagy pedig a' fát; 6. és lángot 7. gerjeszt, vagy éppen gyúladást, 8. a' melly az épületekben bele-kap.</i>	Wessen Funke mit Hilfe des Stahls 1. aus dem Feuersteine 2. geschlagen, und vom Zunder 3. aufgefangen, zündet den Schwefelstaden 4. an, und damit die Lichtkerze 5. oder das Holz; 6. und erregt eine Flamme, 7. oder gar eine Feuerbrunst, 8. welche die Gebäude ergreift.
Inde fumus ascendit, qui adhærens camino, 10. abit in fuliginem.	<i>Abból füst 9. megyen-fel, a' melly a' keményre 10. ragadván, koromná válik.</i>	Davon steigt der Rauch 9. auf, welcher am Kamine, (Schornstein) 10. hangend, zu Ruß wird.
Ex torre fit titio 11. (lignum exstinctum); ex pruna carbo. 12.	<i>Az égő-üszög-ből el-alutt üszög 11. lesz, az elö-von szénből holtfaén, 10.</i>	Aus dem Brande wird ein Löschbrand 11. (ein ausgelöschtes Holz, aus der glühenden Kohle wird eine todte Kohle. 12.
Tandem, quod remanet, est favilla & cinis. 15.	<i>Azután, a' mi meg-marad, az tűzes hamu, és hamu-por. 13.</i>	Endlich, was übrigbleibt, ist Kohlenasche, und Asche.

V.

Aqua.

A Vtz.

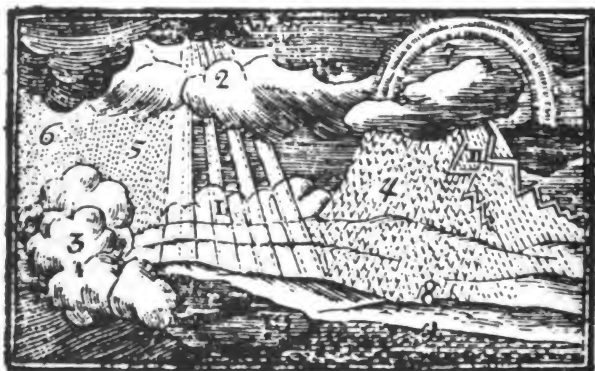
Das Wasser.

Aqua

Aqua lcatet e fonte; 1.	A' víz buzog a' kút-főből; 1.	Das Wasser entspringt aus der Quelle; 1.
Defluit in torrente; 2.	Ald-foly a' zúgó patakban (sebes eső víz folyamatban); 2.	Schleßt herab im Stießbache; 2.
Manet in rivo; 3.	Folydogál a' patakban; 3.	Fließet im Bache; 3.
Stat in stagno; 4.	All a' tóban; 4.	Steht im Teiche, (See) 4.
Fluit in flumine; 5.	Poly a' nagy folyó-vízben; 5.	Fließt im Flusse, (Strome) 5.
Gyratur in vortice; 6.	Tekereg az örvényben; 6.	Drehet sich im Wirbel; 6.
Facit paslim paludes. 7.	Imitt amott mocsárokat 7. tsindl.	Macht hin und wieder Sümpfe; (Moräste) 7.
Flumen habet ripas. 8.	A' folyó-víznek partjai 8. vagynak.	Der Fluß hat Ufer. 8.
Mare facit littora, 9. sinus, 10. promontoria; 11.	A' tenger nagy partokat 9. tsindl; és tenger szákdékokat (öblöket) 10. 's a' tengerre dülő nagy hegyeket; 11.	Das Meer macht Gestade, 9. Meerbusen, 10. Vorgebirge; 11.
Insulas, 12. peninsulae, 13. isthmus, 14. & freta 15.	Szigeteket, 12. félszigeteket, 13. két tenger közt elnyúló szoros földet, 14. és két föld közt; zorúlt zúgó tengereket.	Inseln (Enslände), 12. Halbinseln, 13. Erdengen, 14. und Meerengen (Sunde.) 15.
Habet etiam scopulos. 16.	Vagynak benne kösfalak-is, 16.	Hat auch Steinslippen. 16.

VI.

Nubes. *A' Felhök.* Die Wolken.

Ex aqua ascendit vapor; 1.

*A' vízből fel-
megyen a' gőzöl-
gés, (pára) 1.*

Aus dem Wasser steigt der Dampf 1. auf;

Inde fit nubes, 2. & prope terram nebula. 3.

*Abból lesznek
felhő, 2. és kö-
zel a' földhöz köd,
3.*

Daraus wird eine Wolke, 2. und nahe an der Erde, ein Nebel. 3.

Ex nube stillat & desluit pluvia, 4. & imber:

*A' felhőből csö-
pög és esik az es-
ő, 4. és a' zápor-
eső:*

Aus den Wolken tröpfelt und fällt herab der Regen, 4. und der Plagregen:

Plu.

Pluvia congelata grando : 5. le- migelata, nix: 6. calefacta, rubigo eff.	<i>Az eső meg- fagyván, hó eső: 5. félig fagyva le- vén, hó: 6. meg- meglédvén pedig ragya.</i>	Der gefrorne Re- gen ist Hagel; 5. halbgefroren Schnee; 6. erhitzt Reelthau.
In pluviosa nu- be, quæ soli op- posita est, appa- ret iris, 7.	<i>Az esős felhő- ben, mely a' nap- nak elleneben va- gyon, meg-látzik a' szivárvány, 7.</i>	In der Regens- wolke, welche der Sonne gegenüber steht, erscheint der Regenbogen, 7.
quam formam radii solares, in gutulas aqueas incidentes.	<i>a' mellyet for- málnak a' napnak jugarai, melyek a' víz tsappekben meg üdönk.</i>	welchen die Sono- nenstrahlen bilden, die auf die Wassers- tropfen scheinen.
Gutta in aquam incidens facit bul- lam. 8.	<i>A' vízbe le-eső tsepp, buborékot 8. tsindl.</i>	Der ins Wasser fallende Tropfen, macht die Wasser- blase; 8.
Multæ bullæ fa- ciunt. spumam. 9.	<i>A' sok buborék. ból tájék 9. lefesz.</i>	Viele Blasen machen einen Schaum. 9.
Aqua congelata fit glacies. 10.	<i>A' meg-fagyott víz jéggé válik: 10.</i>	Gefrorenes Wasser wird zu Eis: 10.
Ros congelatus dicitur pruina.	<i>A' meg-fagyott harmat víz - ma- ráznak mondatik.</i>	Gefrorenes Thau, wird Reif genannt.
Ex sulphureo vapore fit tonitru.	<i>A' kén-kőves gő- zölgésből meny- dörgés lesz,</i>	Aus dem schwe- felichten Dampfe entsteht ein Donner,
quod e nube e- rumpens cum sul- gure 11. tonat, & fulminat.	<i>a' melly a' fel- hőből ki-rohanván villámással 11. aggyút, dörög, és meny követ hullat.</i>	welcher aus der Wolke mit einem Blitze 11. hervor- brechend donnert, und einschlägt.

VII.

Terra. A' Föld. Die Erde.

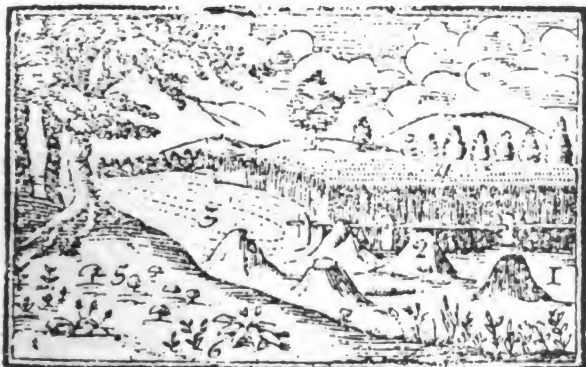

Super terra sunt:	A' földön vagy.	Auf der Erde
alti montes, 1.	nak : magas he-	sind: hohe Berge,
profundæ valles;	gyek, 1. mély völ-	1. tiefe Thäler; 2.
2.	gyek. 2.	
elevati colles,	fel - emelkedett	erhabene Hügel;
3. plani campi, 5.	halmok, 3. sík me-	3. ebene Felder, 5.
opacæ sylvæ: 6.	zők, 5. homályos	schattigte Wälder:
	erdők: 6.	6.
intra terram	A' földben bo-	in der Erde aber
autem cavæ spe-	löl pedig üreges	hohle Klüfte, (Höh-
luncæ. 4.	barlangok: 4.	len) 4:

VIII.

VIII.

Terræ foetus. *A' Földnek termései.*
Die Erdgewächse.

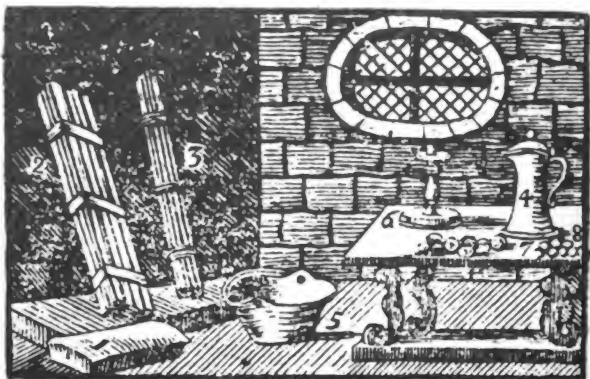

Pratum 1. fers gramina cum flo- ribus & herbis,	<i>A' rét, i. terem pórsitot, virágok kal, és füvekkel egybe,</i>	Die Wiese 1. trög Gras, mit Blumen und Kräutern,
quæ defecta fœ- num fiunt. 2.	<i>a' mollyek le- vágattatván szé- nává 2. lésznek.</i>	welche abgehau- en zu Heu werden. 2.
Arvum 3. feru fruges, & olera. 4.	<i>A' szántó - föld 3. terem minden- féle gabonát, és veteményt. 4.</i>	Das 3. Ackerfeld 3. bringt Getreide und Gewächse. 4.
In sylvis pro- veniunt: fungi, 5. fraga, 6. myrtilli &c.	<i>Az erdőkön ne- vekednek a' gom- bák 5. 'oprek, 6. varjú megygyek, 's a' t.</i>	In den Wäldern kommen hervor: die Erdschwämme, Erdbeere, Heubels- beere u. d. gl.
Sub terra na- scentur: metalla, lapides, & alia mineralia.	<i>A' föld alatt te- remnek az értsek, a' kövek, és egyéb bányászndk.</i>	Unter der Erde wachsen die Metalle, (Erze) die Stei- ne, und andere Mi- neralien.

IX.

Metalla

Az Értz-nemek.

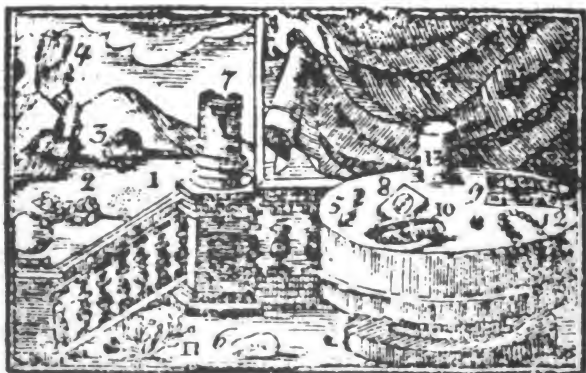
Die Metalle.

Plum.

Plumbum 1. est molle & grave	<i>Az ón 1. lágy és nehéz.</i>	Das Blei 1. ist weich und schwer.
Ferrum 2. est durum, et durior cha'ybs 3.	<i>A' vas 2. kemény; az atzél 3. pedig még keményebb.</i>	Das Eisen 2. ist hart, und noch härter der Stahl. 3.
Artifices faciunt e stanno cantharos, 4.	<i>A' mester embersék a' tizinhől kannaikat 4. készítenek;</i>	Die Künstler machen aus Zinn die Kannen; 4.
ecupro ahenæ; 5.	<i>a' veres rézből üstöket; (rézfazekakat,) 5.</i>	aus Kupfer die Kessel; 5.
ex orichalco candelabra, 6.	<i>A' sárga rézből gyortya tartókat; 6.</i>	aus Messing die Leuchter;
ex argento Thalers (Vallenses.) 7.	<i>az ezüstből Talárokat. 7.</i>	aus Silber die Thaler. 7.
Aurum est pretiosissimum;	<i>Az arany legbetsesebb;</i>	Das Gold ist das theuerste;
ex hoc cuduntur numi aurei, (ducati.) 8.	<i>ebből voretnék az arany-pénzek. 8.</i>	aus diesem werden die Goldmünzen (Dukaten) 8. geprägt.
Argentum vivum liquet semper, & corrodit metalla.	<i>A' kéneső mindenkör híg, és öfzve-rágja az értseket.</i>	Das Quecksilber ist immer flüßig, und zersetzt die Metalle.

X.

Lapides. A Kövek. Die Steine.

Arena 1. & sabulum 2. sunt lapides minutuli.	A' fövény 1. és a' homok 2. apró kővetskék.	Der Sand 1. und Kies 2. sind kleine Steinchen.
Saxum 3. est pars petrae. 4.	A' kő darab 3. a' kősziklának része. 4.	Der Stein 3. ist ein Stück eines Felsens. 4.
Cos, 5. flex, 6. & marmor, 7. sunt obicuri lapides.	A' fén-kő, 5. tűz-kő, (kova) 6. és márvány-kő, 7. homályos kövek.	Der Weßstein, 5. Feuerstein, 6. und Marmorstein, 7. sind undurchsichtige Steine.
Magnes 8. attrahit-ferum.	A' magnes 8. mágához vonnya a' vasat.	Der Magnet 8. zieht das Eisen an sich.

Gem-

Gemmæ 9. sunt lapilli pellucidi:	A' drága kövek 9. által . világzó (a' világosságot által bocsátó kö- vetseké;	Die Edelsteine 9. sind durchsichtige Steinchen;
et: candidus a- damas, rubeus ru- binus, cœrulea sapphirus, viridis smaragdus, lutea hyacinthus &c.	üymint; a' tün- döklő fejsz gyé- mánt, a' piros ru- bint, a' kék 'sa- fir, a' zöld sma- ragd, a' sárgálló hiacint 's a' t.	als: der weiße Diamant, der ro- the Rubin, der blaue Saphir, der grüne Smaragd, der gelbe Hyacinth u. d. gl.
et micant, si an- gulati sunt.	és tündökölnék. is, ha szögletesek.	und glänzen, wenn sie edigt sind.
Margaritæ, & umones 10. cre- scunt in conchis;	Az apró gyön- gyök, és jó -féle nagy gyöngyök 10. a' tsigákban tör- monak;	Die kleinen Per- len, und die großen Perlen 10. wachsen in Muscheln,
Corallia 11. in mari, ad instar ar- busculorum.	A' Kaldrisok 11 a' tengerben, apró tsemetetskéek for- májára.	Die Korallen 1. im Meere, in Ge- stalt kleiner Bäume- chen.
Succinum 12. colligitur ad ma- re, precipue in Borussia.	A' gyanta 12 a' tenger szélén szedszik, kivált. képen Prusszus országban.	Der Agtstein 12. wird am Rande des Meeres gesam- melt, hauptsächlich in Preussen.
Vitrum 13. est simile crystallo.	Az üveg 13. ha- sonlatos a' Kris- tályhoz.	Das Glas 13. ist dem Kristalle ähnlich.

XI.

Arbor. Az Élő-fa. Der Baum.

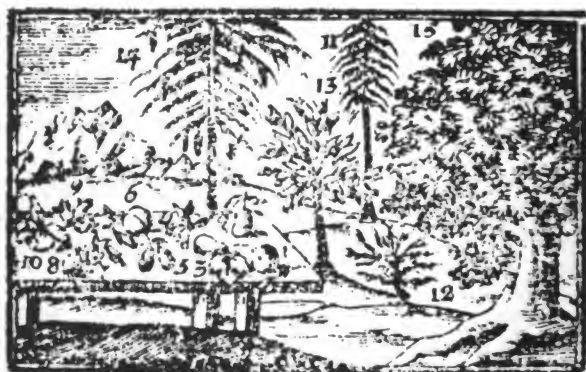
E semine pro- erescit planta. 1.	A magból plá- ta 1. nevelkedik.	Aus dem Sa- men wächst die Pflanze 1. hervor.
Planta abit in fruticem. 2.	A' plánta tse- metévé 2. válik.	Die Pflanze wird zu einem Strauch 2.
Frutex abit in arborem. 3.	A' tsemete élő- fává 3. leszén.	Der Strauch er- wächst zu einem Baume. 3.
Arbor sustenta- tur a radice. 4.	Az élő-fát a' gyökér 4. tartja.	Den Baum er- nährt die Wurzel 4.

E ra-

E radice surgit firps. 5.	A' gyökérből emelkedik - fel a' tör'sök. 5.	Aus der Wurzel erhebt sich der Stamm. 5.
Stirps dividit se in ramos, 6. & frondes, 7. quæ habent folia. 8.	A' tör'sök elosz- lik ágakra, 6. & gal'yakra, 7. a' melyeken levelek 8. v. gynak.	Der Stamm theilt sich in die Äste, 6. und Zweige, 7. an welchen die Blätter (das Laub) 8. sind.
Cacumen 9. est in summo.	A' teteje 9. leg- fellyül vagy on,	Der Gipfel 9, ist zu höchst.
Truncus 10. ad- hæret radicibus.	A' töve 10. a' gyökérhez vagy on ragadva.	Der Stod 10. hängt an den Wurzeln.
Caudex 11. de- sectus in trabes aptatur.	A' dereka 11. le vágattatván ge- rendának készíte- tik.	Der abgehauene Kloß 11. wird zu Balken zugerichtet.
Habet autem corticem; librum, 12. pulpam, & medullam. 13.	Vagyon pedig néki héja, há- tyája, 12. belső vastag része, & bô- le. 13.	Er hat aber ei- ne Rinde, den Bast, 12. das Holz und den Kern. 13.
Viscus 14. ad- nascitur ramis,	Az onyves-lép 14. az ágakon te- rom,	Der Mistel (Bo- gelleim) 14. wächst an den Ästen,
qui etiam gum- mi, resinam, & picem exsudent.	a' mellyek ma- gokból matska-mé- zet-is (mézgát) gyantát & jár- kot, mint vala- melly veréjtéket, borsátanak,	welche auch das Gummi, Harz und Dach ausschwißen.

XII.

Fructus arborum. *A' Földnek gyümöltsei. Baumfrüchte.*

Poma decerpuntur a fructifera arboribus.	<i>A' gyümöltsök a' gyümöltstermő-fákrol le-földetnek.</i>	Das Obst wird von den Obstabäumen abgepflückt, (abgelesen.)
Malum 1. est rotundum,	<i>A: alma 1. gömbölyű.</i>	Der Apfel 1. ist rund.
Pirum 2. & si- cus 3. sunt oblon- ga.	<i>A' körtvély, 2. és fige 3. hosszú- lédű.</i>	Die Birne 2. und die Feige 3. sind länglicht.
Cerasum 4. pen- det longo petiolo;	<i>A' csoronyo 4. hosszúszáron függ;</i>	Die Kirsche 4. hängt an einem langen Stiele, (Stengel.)

Prun-

Prunum 5. & persicum, 6. breviori;	<i>A' szilva</i> 5. <i>és</i> <i>a' haratzk</i> 6. <i>rövidebben</i> ;	Die Pflaume, (Zwetschke) 5. und die Pirsche 6. an einem kürzeren;
morum 7. brevissimo.	<i>a' fa - operj</i> 7. <i>log - rövidebben</i> .	die Maulbeere 7. am kürzesten.
Nux juglans, 8. avellana, 9. & castanea, 10. cortice & putamine teguntur.	<i>A' nagy-dió</i> , 8. <i>a' mogyoró</i> , 9. <i>és</i> <i>a' gesztenye</i> , 10. <i>külső héjjal, és belső kemény héjjal vagynak beborítva</i> .	Die wälsche Nuß, 8. die Haselnuß, 9. und die Käfte 10, sind in die Rinde, und Schale eingewickelt.
Steriles arbores sunt: 11. abies, ornus, alnus, betula, cupressus, fraxinus, salix, tilia, &c.	<i>Gyümölstölen fák</i> : 11. <i>a' jegenye-fa, gyertyán-fa; ogerfa, nyírfa, tüpiusfa, kőrösfa, fűzfa, hársfa, és egyebek</i> ,	Unfruchtbare Bäume sind: 11. die Tanne, die wilde Esche, die Erle, die Birke, die Eypresse, die Nefche, die Weide, (Felsber) die Linde u. d. gl.
<i>sed pleræque sunt umbriferæ.</i>	<i>honem többenyre árnyékot tartanak.</i>	doch die meisten sind schattigt.
Atjuniperus 12. & laurus 13. ferunt baccas;	<i>De a' gyalog-senyő</i> , 12. <i>és a' borostyán-fa</i> 13. <i>tornenek aprómagokat</i> ;	Über der Wacholderbaum (Holzerbaum) 12. und der Lorbeerbaum 13. tragen Beere;
pinus 14. strobilos; fagus glandes, quercus 15. autem glandes & gallas.	<i>a' senyő-fa</i> 14. <i>hosszú fenyő-dídt</i> ; <i>a' bikk-fa, mak-kot</i> ; <i>a' tserfa</i> 15. <i>pedig makkot és gubitsot</i> .	die Nichte 14. Tannzapfen; die Buche Eichen; die Eiche aber 15. Eicheln und Galläpfel.

XIII.

Flores. A Virágok. Die Blumen.

Inter flores notissimi sunt:

Primo vere:
viola, 1. hyacinthus, 2. narcissus;
3.

Tum lilia, 5.
alba, ac lutea,
& caerulea;

Tandem rosa,
6. caryophyllum,
7. amarantus &c.

A virágok közt
leg-esméretesebbek:

Tavaszközdötin:
a' viola, 1. hia
tízint, 2' nártais;
3.

Tovább a' fűér,
szárga, és kék lili-
omok, 5.

azután a' rózsá,
6. székfű, 7. bár-
sony virág, és a-
gyebek.

Unter den Blü-
men sind die be-
kanntesten:

Im angehenden
Frühlinge: das
Vellchen, 1. die
Hyacinthe, 2. die
Narcisse; 3.

Ferner die Lilie,
5. die weiße, gel-
be, und blaue;

endlich die Rose,
6. die Nelke (Nagerl)
7. das Tausendschön
(Sammetblume),
u. d. gl.

Ex

Ex his nectuntur ferta, 8. & servia. 9.	Ezekből kötnek kőszorúkat, 8. és bokrottkat. 9.	Aus diesen werden Kränze. 8. und Sträußen 9. gebunden.
Etiam adduntur herbæ odoratæ: 10.	Jó szagú füvek is 10. tétetnek hozzájuk:	Auch werden dazu wohlriechende Kräuter 10. genommen:
ut: amaracus, abrotonum, ruta, lavendula, rosmarinus, hyssopus, nardus, ocimum, salvia, menta, &c.	úgy mint: majoránus, Isten-fa, rúta, levendula, rozmarin, i'sóp, spiknád, bazsilkum, fállya, mentsa, és egyébek.	als; Majoran, Stabwurz, Rante, Lavendel, Rosmarin, Isop, Narde, (Epid.) Basilie, Salben, Münze, u. d. gl.
Inter campestris flores 11. notissimi sunt:	A' mezsei virágok 11. között legismertesebbek:	Unter den Feldblumen sind die bekanntesten:
Primula veris, liliū convallium, cyaneus, chamæmelum, serpillum, intuhus, (cichorium) &c.	a' kikkirtis, gyöngyvirág, búza-virág, székfű, kakukfű, katang-kóró's a' t.	Die Aurikel, das Mayblümlein, die Kornblume, die Chamille, die Quendel, Endtute (Zichorie) u. d. gl.
Inter herbas: trifolium, absinthium, acetosa, urtica, plantago, millefolium, lap-pa, &c.	A' füvek között: a' ló-heró, az üröm, főska, tsarján, úti fű, egerfűrk, lapu's a' t.	Unter den Kräutern: der Klee, der Wermuth, der Sauerampfer, die Nessel (Drennessel) der Wegerich, die Schafgarbe, die Klette u. d. gl.
Tulpa 12. est decus florum, sed odoris expers.	A' tulipán 12. a' virágoknak ékessege, de nintsen semmi szaga.	Die Tulpe ist die Zierde der Blumen, hat aber keinen Geruch.

XIV.

Olera. *A Kerti-vetemények.*

Die Gartengewächse.

In

In hortis nascuntur olera:

ut: petroselinum, 10. lactuca, 1. brassica, 2. cepa, 3. allium; 4. hiller, 6. rapa, 7. raphanus, 8. nasturtium, 9. cucurbita, 5. cucumeres, 11. atque pepones. 12.

Accedunt etiam: asparagus, sisapi, pyrethrum, anethum, cuminum, anisum, cyclaminus &c.

A kertekben teremnek a' kertivölemények:

úgy: nint: a' petroselyom, 10. saláta: 1. káposzta, 2. veres hagyma, 3. fokhagyma, 4. sárgarépa, 6. murek, 7. fejed-repa, 7. retek; 8. toretma, 9. tök, 5. ugorkák, 11. és dinnyek, 12.

Időjárul a' spargais, a' mustár, tárkony, kapor, kömény, anis, és a' földi - alma. (krompér) 's egyebek.

In den Gärten wachsen die Gartengewächse:

als: die Petersilie, 10. der Salat, 1. der Kohl, 2. der Zwiebel, 3. der Knoblauch 4. die Erbsen, 6. die Rüben, 7. der Rettig, 8. der Meerrettig, (Kraut) 9. der Kürbis, 5. die Gurken (Umrken) 11. und die Melonen 12.

Hiera kommt noch: der Spargel, der Senf, der Dill, der Estragon, der Fenchel, der Kümmel, der Anis, und die Erdäpfel (Kartoffeln) u. d. gl.

XV.

Fruges. *A mezei- vetemények.*
Das Getreide, oder Feldfrüchte.

Quoddam frumentum crescit super culmum geniculis distinctum.

Némelyik fészéron terem, amelynek külön-különb izotskéi vagynak.

Einiges Getreide wächst auf einem Halme, welcher in Knötchen getheilet ist.

Talia sunt: triticum, 1. siligo, 2. spelta (zea), hordeum. 3.

Illyenek a' búza, 1. rozs, 2. tenkely, árpa, 3.

Dergleichen ist der Weizen, 1. der Aehren, 2. der Spelt (Dinkel), die Gerste. 3.

Horum spica aut habet cristas, aut est mutila.

Ezeknek kalásza vagy szálkás, vagy pedig tar.

Dieser ihre Aehre hat entweder Spelzen, oder ist sie abgestumpft.

Ipsa

Ipfa tamen grana fovet semper in gluma.

*A' magot; mind azáltal mindenkör-
ezkotskában neve-
li.*

Die Körner trägt sie immer in Hül-
len.

Quoddam pro-
spica habet pani-
bulam, grana fa-
sciatim continen-
tem;

*Ndmellyiknek
kálász helyet: für-
rös feje vagyon,
mellyben bokrosan
vagnak a' mag-
szemek;*

Etwas hat aus-
statt der Aehren ein
Köhllein, welches
die Körner büschel-
weis in sich enthält;

ut: avena, &
miliun; 5. pa-
nicum. 6,

*illyenek: a' zöl-
4. a' köles, 5. és
a' tatárka. 6.*

als: der Haber,
4. der Hirsen, 5.
das Heyden Korn
(der Heyden.) 6.

Differt ab his
omnibus frumen-
tum Turcicum
(*sagopyrum*.)

*Mind ezáltal
külömbözik a' ró-
rök-háza (kukuri-
tza, tengeri.)*

Von allen diesen
unterscheidet sich
das türkische Korn
(Kukuruz.)

Legumina ha-
bent siliquas, quæ
grana valvulis in-
cludunt.

*A' hüvelykes ve-
teményeknek hü-
velyek vagyon,
mellyek a' szemek-
ket nyíló takots
kákban tartják.*

Die Hülsenfrüch-
te haben Schalen,
welche die Körner
in Fächeln ein-
schließen.

Ut: pisum, 7.
faba, 8, cicer;

*illyenek: a' bor-
só, 7. bab, 8
titzler-borsó;*

Als: die Erbsen.
7. die Bohne (Lins-
jele) 8. die Kichern:

& his minora:
lens, & vicia, 9,

*és a' mellyek
szeknél kisebb-
bek, úgy mint: a
lentse, és a' lenc-
nek. 9.*

und welche klei-
ner als diese sind,
nämlich die Linse,
und die Biese. 9.

Sed papaver
caput habet, id-
que rotundum.

*De a' máknak
feje vagyon: meg-
pedig gömbölyű,*

Der der Mohn
hat einen Kopf,
und zwar einen runden.

XVI.

Frutices. *A' Tsemeték.*
Die Sträucher, oder Stauden.

Planta, quæ
major & durior
est, quam herba,
dicitur frutex.

ut sunt, in ri-
pis & stagnis:
juncus, 1. enodis
scirpus, 2. typhas
ferens,

*Az olyan plân-
ta, a melly na-
gyobb, és kemé-
nyebb, mint a' fü,
tsemetének mon-
datik;*

*A mitsoddnak,
a' viz partokon és
a' tókban: a' ká-
ka, 1. a' tsomó
nélkül va'ó gyé-
kény-káka, 2. a'
melly káka-botor
(pákái) terem,*

Die Pflanze, wel-
che größer und här-
ter ist, als ein Kraut,
wird Strauch ge-
nannt;

als da sind: an
den Ufern und in
stehenden Wässern:
die Rinse, 1. die
Semesen ohne Kno-
ten, 2. welche Nar-
renkolben trägt,

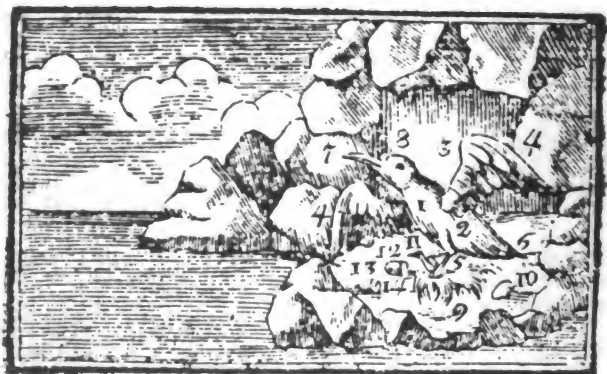
et no-

et nodosa, in tusque cava arun- do. 3.	és a' tsomós; de- löl pedig úroges nád 3.	und das knottig- te auch inwendig hohle Schilfrohr 3.
Alibi crescunt; 4. rosa, ribes, grossularia, aca- cia, rubus, sam- bucus; & junipe- rus.	Más helyeken terem 4. a' rózia, to.igeri szőlő, kösz- méte, kökény, tsip- ke, a bodza, és a' gyalog-fonyó.	An anderen Or- ten wachsen: 4. der Rosenstock der Jo- hannisbeerbush, (Ribiselstaude,) Stachelbeerstrauch (Agritschstaude), die Schlehe, die Hollerstaude, und das Wacholder- bäumchen.
Item vitis, 5. quæ emittit pul- mites; 6.	Ismét a' szőlő. 10, 5. a' molly szőlő - vesszőket 6. borsát,	wie auch des Weinstock, 6. wel- cher die Reben 6. hervortreibt;
et hi capreolos, 7. pampinos, 8. ac racemos, 9.	ezek pedig to- kerós kattsokat, (bajúszokat,) 7, leveleket, 8. és ge- redekhet, 9.	und diese die Bäbelein, 7. die Weinblätter, 8. und die Trauben,
quorum scapo- næ pendent con- tinentes acinos.	a' mollyeknek tsutkán (izárain) függenek a' szőlő szemek, a' mel- lyekben szőlő-ma- gok vagynak.	an deren Stam- me die Weinbeere hängen, welche in- wendig Kerne ha- ben.

XVII.

Animalia, et primum Aves.

Az Élő-állatok, és először-is a' Madarak:

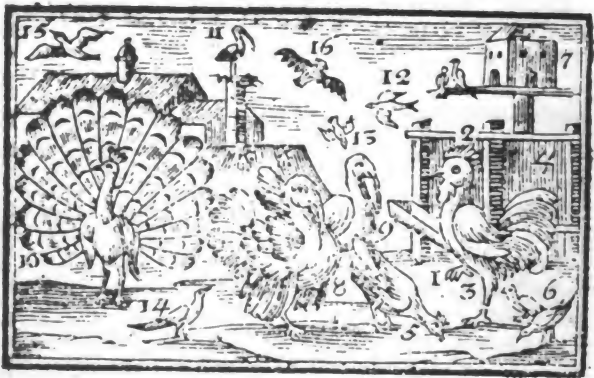
Die Thiere, und erstlich die Vögel.

Animal

Animal vivit , sentit , movet se ;	<i>Az élő-dílat él , érez , magát moz- gatja :</i>	Das Thier lebet, empfindet, beweget, sich ;
nascitur , & mo- ritur ;	<i>születik és meg- hat ;</i>	wird geboren, und stirbt ;
aut stat- aut se- det , aut cubat , aut graditur.	<i>vagy áll . vagy ül , vagy fekszik , vagy jár 's kél .</i>	steht oder sitzt , oder liegt, oder geht.
Avis 1 tegitur plumis , 2. volat pennis ; 3.	<i>A madár 1. bő- ven fedve pen- nyel ; 2. repül tol- laival ; 3.</i>	Der Vogel 1. ist mit Federn 2. be- deckt . fliegt mit den Flügeln , 3.
habet duas alas, 4. & totidem pe- des , 5. habet quo- que caudam , 6. & rostrum . 7.	<i>vagy két szár- nya . 4. és ugyan- annyi láb , 5. va- gyon farka is , 6. és orra . 7.</i>	hat zwei Flügel . 4 und eben so viele Füße , 5 hat auch einen Schwanz , 6 und einen Schna- bel . 7.
Femella 8. in nido 9. ponit ova , 10. iisque iocu- bans excludit pul- los 11.	<i>A nőstény 8. a' fészeken 9. to- jásokat 10. tojik , és azokon ülve ki- költi a' madár-fi- akat , 11.</i>	Das Weibchen 8. legt im Neste 9. Eier , 10. und dar- über sitzend brütet (becket) es Junge aus . 11.
Ovum tegitur testa , 12 sub qua est albumen , 13 in hoc vitellus 24.	<i>A tojás bő-va- gyon fedve héjjal , 12. a' mály alatt vagy a' tojás fo- jérje , 13. ebben pe- dig a' szék . 14.</i>	Das Ei ist mit der Schale 12. um- geben , unter wel- cher das Eierweiß , 13. und in diesem der Dottter 14. ist

XVIII.

Aves domesticæ *A' házi-madarak*

Das Hausgeflügel.

Gallus

Gallus, 1. qui cantare solet, habet cristam, 2. & calcaria. 3.	A' kukasnak 1. a' melly kukorikolni szokott, társja 2. vagyon, és farkantyúja. 3.	Der Hahn, 1. welcher zu frühem pflegt, hat einen Kamm, 2. und Sporne. 3.
Castratus dicitur capo, & sanguinatur in orithotropheo. 4.	Ha ki - herdlík, kapannak hívják, és a' ketretzben 4. hízlalják.	Wenn er verschnitten wird, heißt er ein Kapaun, und wird in die Hühnerstiege 4. gemästet.
Gallina 5. ruspatur simetum; & colligit grana:	A' tyúk 5. keresdegél a' szemetben, és föl szedgeti a' szemeiket;	Die Henne 5. scharrt den Mist, und sacket die Körner auf:
sicut & columbae, 6 quae educantur in columbario; 7.	valamint a' galambok - is, 6. a' mellyek a' galambházban 7. tartatnak;	gleichwie auch die Tauben, 6. welche in den Taubenschläge 7. erzogen werden;
et gallopavus 8. cum sua melegride. 9.	és a' kakaspulyka 8. a' megnösténnyével 9. együtt.	und der Kalkspatzsche (Indianische) Hahn (Pokershuhn) 8- mit seiner Henne- 9.
Formosus pavo 10. superbit peninis suis.	A' szép páva 10. kedélykedik a' magga tollaiban.	Der schöne Pfau 10. stolzleret mit seinen Federn.
Ciconia 11. nidificat in tecto.	A' gólya 11. a' ház - tetőjén rak fészket.	Der Storch 11. nistet auf dem Dache.
Hirundo, 12. passer, 13. pica, 14. monedula, 10. & vespertilio, 15. volitant circa domos.	A' fetske, 12. veréb, 13. szarka, 14. tóka, 15. és denevér, 16. repdesnek a' házak körül.	Die Schwalbe, 12. der Sperling, 13. die Meise, 14. die Dohle, 15 und die Fledermaus, 16. flatteren um die Häuser.

XXI.

Üscines. *Az éneklő madarak.*

Die Gesangvögel.

Luscinia

Luscinia (philonela) 1. omnium suavissime cantat,	A fülémile 1. mindenkéndl leggyönyörűsegesebben énekel.	Die Nachtigal 1. singt am lieblichsten unter allen Vögeln.
Alanda 2. cantillat volitans in aëre.	A patsirta 2. 'ilavégá - éghen ropdasvén énekelget.	Die Lerche 2. singt flatternd in der Luft:
Coturnix 3. humi sedens:	A fürj 3. a' földön ülve:	Die Wachtel 3. an der Erde sitzend:
cæteræ in ramis 4. arborum:	a' többiek pedig u. faknak gállya: 4.	Die andern auf den Ästen 4. der Bäume:
ut: passer canarius, fringilla, carduelis, acanthis, linaria, parvus parus, galgulus, rubecula, curruca. &c.	úgyint: a' kőndrimádr, a' pin-tyóka, tiglinz, tisz, kenderike, a' kis tzingo, gáhor-ka, (16-pinty) veres baggy, poszála, és egyebek.	als: der Canarienvogel, der Fink, der Stieglitz, das Zeltchen, der Hüfelling, die kleine Welsche, derammerling, das Rothkehlchen, die Grahmücke, u. a. m.
Discolor pitta-cus, 5. merula, 6. sturnus, 7. cum graculo, pica, & monedula, discunt humanas voces formare.	A tarka publi- kán, 5. a' rigó. 6. 's feragoly, 7. a' szarkóval, szarká- val, és tsókdval, egyetemben, meg tanulnak emberi szózatokat formálni.	Der bunte Vögel, 5. die Amstel, 6. der Staar: 7. mit dem Hahne, die Kestler, und die Dohle lernen menschliche Stimmen nachsprechen.
Pleræque solent includi caveis. 8.	Többnyire kalit- kákban 8. szoktak rekeszteni,	Meistens pflegen sie in Kräthe 8. eingeschlossen zu werden.

XX.

Aves Campestris & Sylvestres.

A' mezsei és erdei Madarak.

Das Feld- und Waldgeflügel.

Struthio 1. æst maximus ales;	<i>A' strutz 1. leg. nagyabb madár;</i>	Der Strauß 1. ist der größte Vogel:
Regulus (tro- chilus) 2. mini- mu ;	<i>az ökör-fiem 2. leg - kissebb ;</i>	der Zaunkönig (Zaunschlüpferl) 2. der kleinste ;
Noctua (bubo) 3. despicatissimus	<i>a' bagoly 3. leg. útállatosabb ;</i>	die Nachteule 3. der verächtlichste ;
Upupa 4. sor- didi-simus : nam vescitur hercori- pus ;	<i>a' büdös-banka 4. leg - tisztátala- nabb : mert gáné- jel el ;</i>	der Wibbopf 4. der unflätigste : denn er nährt sich vom Kothr ;

manu-

manucodiata 5. rarissimus;	a' paraditsom- madár 5. leg rit- kább.	der Parabelsbo- gel 5. der seltenste.
-------------------------------	--	--

Phasianus, 6. tarda (otis), 7. surdus tetraon, 8. attagen, 9. per- dix, 10. rusticu- la, 11. turdus & ficedula, 12. in deliciis mensarum habentur,	A' fátzán. 6. tázok, 7. a' siket fajd tyúk, 8. tsch- szár madár, 9. fo- goly, 10. fassf (vi- zi tyúk), 11. hú- ros, és a' fenyő madár, 12. igen kedves eledőlk.	Der Fasan, 6. der Trappe 7. der taube Auerhahn. 8. d a s Haselbuhn, (Wiesbuhn) 9. das Rebhuhn, 10. der Schneppf, 11. und der Krametsbo- gel 10. werden für Federblischen gehal- ten.
--	---	--

Inter aves reli- quas, quæ huc pertinent, potissi- mæ sunt: pervi- gil grus, 13. ge- mens turtur, 14. cuculus, 15. pa- lumbes, picus, cornix 16. &c.	A' több ide tar- tozók madarak közt leg - nevezeteseb- bek: a' vigyázó darú, 13. a' nyög- gő gerlitzo, 14. a' kukuk, 15. a' vad - galamb, a' horkály, a' varjú 16. 's a' t.	Unter den übrige- gen Vögeln, die hierher gehören, sind die vornehmsten: der sehr wachsame Kranich, 13. d i e gurrende Turtestau- be, 14. der Kukuk, 15. die Holztäub, der Specht, die Krähe 16. u. a. m.
--	--	---

Phoenix, & pel- licanus campe- stris, quem filios a serpente occi- sos, sanguine suo vivificare dixe- runt veteres, sunt aves licitæ.	A' feniks, és a' moroi pollikán, mallyröl a' régiek azt mondták. hogy a' kigyótól meg - öltetett fiait a' maga vére vel eleveníti-meg, tsak költött ma- darak,	Der Phönix, und der Pelikan, von welchem die Alten erzählten, daß er sel- ne, von der Schlän- ge getödteten Jun- gen, mit seinem ei- genen Blute wieder belebte, sind bloß er- dichtete Vögel.
--	---	---

XXI.

Aves rapaces.

A' ragadozó madarak.

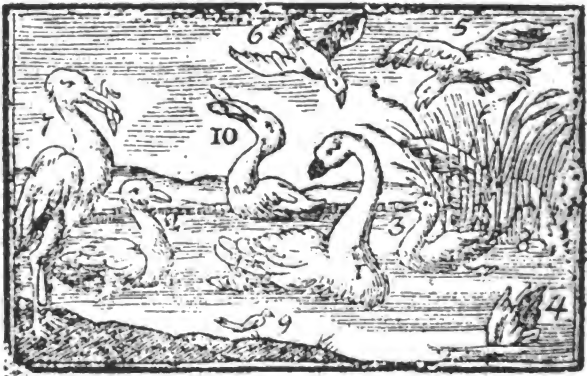
Die Raubvögel.

Aquila

Aquila, 1. rex avium, solem in- tuetur.	<i>A' fas, 1. a'</i> <i>madaraknak Ki-</i> <i>rdly-a. a' napba</i> <i>delé néz.</i>	Der Adler, 1. der König unter den Vögeln, sieht in die Sonne.
Cultur 2. & cor- vus 3. nutriunt se cadaveribus (morticinis.)	<i>A' fus - keselyű</i> <i>2. és a' holló 3.</i> <i>dög-hússal élnek.</i>	Der Geyer 2. und der Habe, 3. nähren sich von dem Aase.
Milvus 4. insec- tatur pullos gal- linaceos.	<i>A' héja 4. a'</i> <i>tsirkéket üldözi.</i>	Der Hühnergeier 4. verfolgt die jungen Hühner.
Falco, 5. visus, 6. & accipiter, 7. captaut aviculas.	<i>A' sólyom, 5.</i> <i>a' károly, 6. és az</i> <i>ölyv. 7. az apró</i> <i>madarakat fogdos</i> <i>sák.</i>	Der Falk, 7. der Sperber, 6. und der Habicht 7. fan- gen die kleinen Vö- gel.
Altur 8. captat columbas, & aves majores.	<i>A' fehér - szár-</i> <i>nyú ölyv 8. a' ga-</i> <i>lambokat, és a</i> <i>nagyobb madara</i> <i>kat fogdossa.</i>	Der Weiß 8, fängt die Tauben, und größeren Vögel.

XXI.

Aves aquaticæ: *A' vlzi-madarak.*

Die Wasservögel.

Candi.

Candidus olor, 1. anser, 2. et anas 3. natant.	<i>A' sejer hattyl,</i> 1. a' lúd, és a' kútsa 3. úszkál- nak.	Der weiße Schwan, 1. die Gans, 2. und die Ente 3. schwimmen.
Mergus 4. se mergit in aquas.	<i>A' búvár 4. a' víz alá bukik.</i>	Der Lauerer 4. tauchet sich unter das Wasser.
His annumera fulicam, & peli- canum 10. aqua- ticum.	<i>Exskhoz szdm</i> 'Ala a' szársát, és vízi-pellikánt (ka- nálos gémet.) 10.	Zu diesen zähle das Wasserhuhn, und des Löffelgans. 10.
Halæetus 5. & gavia 6. rapide devolantes,	<i>A' haldjz ma- dár 5. és a' gö- dény 6. sebesen le- repülven,</i>	Der Fischad 5. und der Kybitz 6. fangen schnell her- ab fliegend,
sed ardea 7. stans in ripa, cap- tant pisces.	<i>de a' gem 7. a' víz partokon áll vén, kapkodják a' halakat.</i>	aber der Regen 7. stehend an dem Ufer, die Fische.
Butio 8. inserit rostrum aquæ, & mugit ut bos.	<i>A' vízi bika 8. orrát a' vízbe dug- ja, és dög mint az ökör.</i>	Die Rohrdom- mel 8. steckt den Echnabel ins Was- ser, und brüllet wie ein Ochse.
Motacilla 9. mo- tat caudam.	<i>A' bardzda-bil- legtold 9. mozgat- ja a' farkát.</i>	Die Bachstelze 9. beweget den Schwanz.

XXIII.

Insecta volantia. *A' repulö bogarak.*

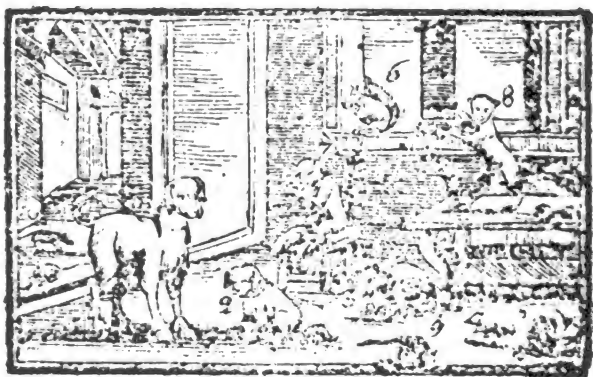
Das fliegende Ungeziefer (Insekt.)

Apis

Apis 1. facit mel, quod fucus 2. depalcit.	A' m'h 1. mē zet tsindl, a' mel lyet a' here 2. el- emdszt.	Die Biene 1. ma- chet Honig, wel- ches die Hummel 2. weggehret.
Vespa 3. & cra- bro 4. pungui- aculeo.	A' dards 3. és a' ló-dards 4. fu- lánkjackal tsipnák (szúrnak.)	Die Wespe 3. und Hörilse 4. ver- legen mit dem Stä- chel.
Pecora imprimis infestat æltrum; 5. nos autem mu- sca 6. & culex, 7.	A' barmokat leg-inkább hábor- gatja a' bögyöly: 5. minket pedig a' légy, 6. és a' jzú- nyog. 7.	Das Vieh pla- get insbesondere die Gräme; 5. und aber die Flie- ge, 6. und die Mú- cke (Gelfe, Schna- de.) 7.
Cicada (gryllus) 8. cantiliat.	A' ptrütsök 8. énekeldegél.	Die Grille 8. singt.
Papilio 9. est alata eruca.	A' lepke 9. szár- nyas hernyó,	Der Schmetter- ling 9. ist eine ge- flügelte Raupe.
Scarabæus 10. alas membrana- ceas tegit crusta- ceis.	A' szarvas-bó- gár 10. a' maga hártya - szárnyait kemény-hejú szár- nyakkal fedi be.	Der Käfer 10. bedeckt seine häuti- gen Flügel mit ei- ner Schale.
Cicindela (lam- pyris) 11. noctu- nitet.	A' Szont - lván- bogara (fényes bogár) 11. éjjel tündöklék.	Das Johannisk- würmchen 11. schimmert in der Nacht.

XXIV.

Quadrupedia, & primum domestica.
A' négy-lábú-állatok, és először-is
a' háziak,

Die vierfüßigen Thiere, und erstlich die
Hausthiere.

Canis

Canis 1. cum ca'ello est custos domus.	A' kutya, 1. a' költykevel 2. együtt őrizője a' háznak.	Der Hund 1. mit dem Hündchen 2. ist der Hüter des Hauses.
Catus (felis) 3 pnr,at domum & muribus: 4.	A' matska 3. tisztítja a' házat az egerektől; 4.	Der Kater (die Kage) 3. reiniget das Haus von den Mäusen: 4.
Idem facit & mulcipula. 5.	Ugyan azt tse lekfi az eger-fő gő-i. 5.	welches auch mit der Mausfalle 5. geschieht.
Sciurus, 6. si- mia; 7. & cerco- pithicus 8. domi habentur delecta- mento.	A' mókus, 6. a' majom, 7. és a' tengeri matska (farkas majom) 8. a' háznál mu- lat;ágnak okáért tartatnak.	Das Eichhörn- chen, 6. der Affe, 7. und die Meerka- te 8. werden im Hause zur Ergö- glichkeit gehalten.
Glis, 9. & cæ- teri mures majo- res, 10. ut multu- la, martes, vi- verra, forex, in- festant domum & horrea,	A' gözű, 9. és más nagy egerek, 10. mint a' me- nyét, nyest, gö- reny, és patkány, háborgatják a há- zat, és a' tsürö- ket.	Der Rat, 9. und die andern größern Mäuse, 10. als: das Wiesel, der Marder, der Fitis, die Spitzmaus, be- unruhigen die Häu- ser und Scheunen, (Magazine.)

XXV.

Pecora. *A Barmok (Marhák)*

Das Heerdvieh.

Taurus,

Taurus, 1. vac- ca, 2. & vitulus, 3. pilis teguntur, habentque cor- nua, sicut & bos castratus.	A' bika, 1. te- hén, 2. és borjú, 3. szőrrel bé vagy- nak fedve; és szor- vaik vagynak, va- lamint az ökör- nek is.	Der Stier, 2. ble Kuh, 2. und das Kalb, 3. sind mit Haaren bedekt, und haben Hörner, so wie auch der Ochs.
Aries, 4. & ovis, 5. cum agno 6. gestant lanam.	A' kos, 4. és a' juh, 5. a' bá- ránnyal 6. együtt, gyapjat hordanak.	Der Widder, 4. und das Schaafe, 9. mit dem Hamme, 6. tragen Wolle.
Hircus (caper) 7. cum capra 8. & hædo 9. habent villos & aruncos.	A' baknak, 7. a' ketskének, 8. és gödölyének 9. gyapjú fűrtjök va- gyon, és ketske- szakállak.	Der Boock (Zie- genboock) 7. mit der Ziege 8. und dem Zicklein 9. haben Zotten und Bärte.
Porcus (sus) 10. cum porcellis 11. habet fetas:	A' disznónak, 10. málatsaival 11. együtt, fertői vagynak:	Das Schwein (die Sau) 10. mit den Ferkeln 11. hat Vorsten:
Ungulæ ejusdem sunt bifidæ, ut illorum,	Az ő körmei is hasadtak; vala- mint amazoké.	Ihre Klauen sind gespaltet, so wie der andern Ihrs.

XXVI.

Jumenta. *A' teher-hordó Barmok.*

Das Lastvieh.

Alinus

Asinus 1. & mulus 2. gestant onera.	A' szamar 1. és az öszvér 2. t-r. hokat hordoznak.	Der Esel, 1. und der Maulthier 2. tragen Lasten.
Equus: (quem oras: juba 4.) gestat nos ipsos.	A' ló 3. (mel-lyet serényo 4. éke- st) mi magunkat hordoz.	Das Pferd (Ross) 3. (welches die Wähne 4. steet) trägt uns selbst.
Camelus 5. gestat mercatorem cum mercibus suis.	A' teve 5. a' kalindrt hordozza annak árúval (portékájával) együtt.	Das Kamel 5. trägt den Kaufmann sammt seinen Waaren.
Elephas 6. attrahit pabulum proboscide: 7.	Az elefant 6. hosszú hajlós orrával 7. hozzá magához az eledelt:	Der Elephant 6. zieht das Futter mit dem Rüssel 7. an sich:
Habet duos prominentes dentes, 8. potestque portare etiam triginta viros.	Vagynak neki két kiálló fogai, 8. és el-hordozhat harmincz férfit: kat-is.	Er hat zwey hervorragende Zähne, 8. und kann auch dreißig Männer tragen.

XXVII.

Feræ Pecudes. *A' vad állatok.*

Das wilde Vieh.

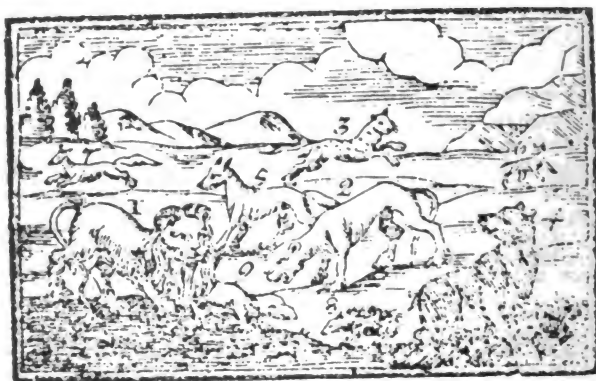
Urus 1. & bubalus 2. sunt feriboves.	<i>A' jéhor 1. és a' bial 2. vad ökrök.</i>	Der Auerochse 1. und der Büffel 2. sind wilde Ochsen.
Alces 3. major equo, (cujus ter-gus impenetrabile est) coram habet ramosa;	<i>A' lóndl nagyb-b altzénak 3. (meily-nék láta - bõrit semmi meg - nem járhatja) ógas-bo-gas szarvai vagynak;</i>	Das Elend, 3. größer als ein Pferd (dessen Rückenhaut undurchdringlich ist), hat zackichte Hörner;
ut & cervus; 4.	<i>valamint a' szarvasnak is; 4.</i>	wie auch der Hirsch; 4.

sed

sed dama 5. cum hionulo ha- bet cornua fere nulla;	de az őznek 5. a' vem'hévelogyűt majd summi szar- va nintsen.	aber das Reh 5. mit dem Rehböck- lein hat fast keine Hörner;
Capricornus 6. habet prægrandia cornua:	Az ordei bak- nak 6. ifzonyú nagy szarvai vagy nak:	Der Steinhock 6. hat gar große Hör- ner:
rupicapra 7. mi- nuta, sed adunca, quibus se ad ru- pem suspendit;	a' vad ketské- nek 7- kisdod. de horgas szarvai möllyeken magát a' kösziklára fel- függeszti;	Die Gemse 7. sehe kleine, aber elnwärts gebogene Hörner, mit denen sie sich an die Steine klippen anhängt.
monoceros 8 unum, sed pretio- sum; nisi forte hoc animal me- rum sit figmen- tum.	az unikornisnak 3. egy a' szarva. de igen botres: hanemha talán ez az állat tsupán- tsak költemény.	Das Einhorn 8. hat nur ein, aber sehr köstliches Horn, wenn nicht vielleicht dies Thier eine blo- ße Erfindung ist.
Aper 9. grassa- tur dentibus.	A' vad disznó 9. fogaival kegyet lenkodik.	Der Eber 9. wisset mit den Zähnen.
Lepus 10. pa- vet.	A' nyúl 10. fé- lénk.	Der Hase 10. ist furchtsam.
Cuniculus 11. profudit terram;	Az ürge (torge- ri nyúl) 11. meg- dssa a' földet;	Das Kännlehen (Erdsessel) 11. durchgräbet die Erde;
ut & talpa, 12. quæ grumos fa- cit,	va'amint a' va- kandok is, 12. a' mely kantoiská- kat (hantsikokat) tsind!	wie auch der Maulwurf, 12. welcher Häufchen aufwirft.

XXVIII.

Feræ bestiæ. *A' fene vadak.*

Die wilden Thiere.

Feræ

Feræ b-fiaæ ha- cent acutos un- gves & dentes, funique carivo- ræ.	<i>A fene-vadak</i> <i>nek eles fogaik,</i> <i>és körmeik vagy-</i> <i>nak, és hússal él-</i> <i>nek.</i>	Die wilden Thie- re haben scharfe Klauen und Zähne, und sind fleischfrä- ßig.
Ut: leo 1. ju- batus, (rex qua- drupedum) cum leana;	<i>Il'ycen'ek: a' so-</i> <i>rénycs orofzlán 1'</i> <i>(a' négy lábú álla-</i> <i>tok Kirdilya) a'</i> <i>nüstény orofzlán-</i> <i>nal együtt;</i>	Wls; der hemähne- te Löwe 1. der Kö- nig der vierfüßigen Thiere, sammt der Löwin;
maculosus par- dus (panthera);	<i>a' tarka par-</i> <i>dutz, 2.</i>	das fleckichte Panterthier; 2.
tigris, 3. imma- nissima omnium;	<i>a' tigris, 3. melly</i> <i>mindeneknél leg-</i> <i>semmbb;</i>	der Tiger, 3. das grausamste un- ter allen;
villosus ursus; 4.	<i>a' borzas szörü</i> <i>medve; 4.</i>	derzottichte Bär; 4.
rapax lupus; 5.	<i>a' ragadozó far-</i> <i>kas. 5.</i>	der reisende Wolf; 5.
lynx, pollens visu; 6.	<i>az eles-látású</i> <i>hiúz; 6.</i>	der Luchs, 6. wel- cher ein scharfes Gesicht hat;
caudata vulpes 7. astutissima om- nium.	<i>a' hosszú farkú</i> <i>róka, 7. a' melly</i> <i>mindeniknél ra-</i> <i>vaszabb.</i>	der langges- chwänzte Fuchs 7. der listigste unter allen;
Erinaceus 8. est aculeatus.	<i>A' sük-dísznó 8.</i> <i>tövises.</i>	der Igel 8. ist stachelicht.
Melis (taxus) 9. latebris gaudet.	<i>A' borz, 9. a'</i> <i>rejtek helyeket</i> <i>szöreti.</i>	Der Dachs 9. versteckt sich gern.

XXIX.

Serpentes & Reptilia.

A tsúszó és mászó állatok.

Die Schlangen und das Gewürme.

Angves

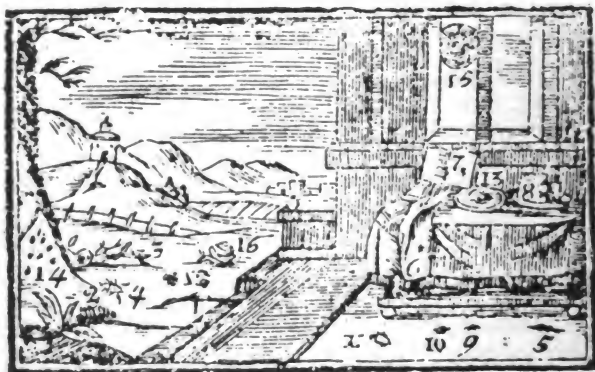
Angves repunt suaundo se;	<i>A' kígyók ma- gokut tókergetvén tsúfznak;</i>	Die Schlangen fechten sich krüm- mend;
Coluber 1. fil- velris in sylva;	<i>A' zomok-kígyó</i>	Die große Schlän- ge 1. im Walde;
hydra (natrix)	1. <i>az erdőben:</i>	die Natter 2. im
2. in aqua;	<i>a' vízi kígyó 3.</i>	Wasser;
vipera 3. in sa- xis;	<i>a' vízben;</i>	die Otter. 3. in
alpis 4. in cam- pis;	<i>a' vipera 3. a' kősziklákön;</i>	Steinschlappen;
boa 5. in do- mibus;	<i>az áspis. 4. a' mezőkön;</i>	die Esdatter 4. in den Feldern;
cæcilia 6. est cæca.	<i>a' tóhón-szopó kígyó 5. a' házak- nál;</i>	die Unke 5. in den Häusern;
Pedes habent; lacerta, 7. & sala- mandra, 8. quam antiqui quidam in igne natci & vi- vere putaverunt.	<i>a' vak kígyó 6. nem lát.</i> <i>Ldbai vagynak: a' gyéknak, 7. és a' szalamandra- nak 8. (mérges- tarka-gyéknak) melyről né mel- lyek a' régiek köz- ül azt tartották, hogy a' tűzben te- rem, és abban él.</i>	die Blindschle- che o. ist blind. Füße haben: die Eidere, 7 der Sa- lamander (Reich) 8. von welchem die Älten glaubten, daß er im Feuer wache und lebe.
Draco, 9. serpens alatus, necat ha- litu,	<i>A' farkány; 9. a' melly szárnyas kí- gyó, meg-öl lehel- letivel;</i>	Der Drache, 9. eine geflügelte Schlange, tödtet mit dem Hauche.
Scorpius 11. ve- nenata cauda:	<i>a' skorpió 21. mérges farkával;</i>	Der Scorpion 11. mit dem ver- gifteten Schwanz:
sed oculis solis ne quidem basilis- cus 10. eneca; quamvis antiqui id crediderint.	<i>de tsupa nézésé ve-i még a' basilis- cus 10. jón öi- meg; noha a' ré- giek úgy tartot- tak,</i>	aber bloß mit den Augen tödtet selbst der Basilisk 10. nicht; obhon- es die Älten so glaubten.

XXX.

Insecta repentia.

A' mászkáló Bogarak.

Das kriechende Ungeziefer.

Vermes rodunt
res.

A' férgesek meg-
rágják holmit.

Die Würme be-
nagen die Sachen.

Lumbricus 1.
terram, eruca 2.
plantas;

A' giliszta 1.
a' földet, a' her-
nyő 2. a' plantá-
kat;

Der Regenwurm
1. die Erde, die
Raupen 2. die Pflan-
zen;

Curculio 4. fru-
mentum, teredo
5. ligna;

a' 'su'sok. 4. a'
gabonat, u' jzú 5.
a' jut;

der Kornwurm 4.
das Getreide, der
Holzwurm 5. das
Holz;

tinea

tinea 6. vestes, blatta 7. librum;	a' moly 6. a' ru- hát, a' papíros. moly 7. a' köny- vet;	die Schabe 6. die Kleider, die Motte 7. das Buch.
tarmites 3. car- nem & caseum, acari capillum.	a' pondrók (nyü- vek) a' húst es a' sajtot, a' haj-moly, a' hayat.	Die Maden 3. das Fleisch und den Käse, die Milben das Haar.
Saltans pulex, 9. pediculus, 10. & fœtens cimex, 11. non mordent.	Az ugráló bol- ha, 9. a' tetű, 10. és a' bűzös palatz- ka, 11. tsipnek bennűnket.	Der hüpfende Floh, 9. die Laus, 10. und die stinkende Wanze, 11. bei- ßen uns.
Ricinus 12. san- guisugus est.	A' kuilants 12, vér-szopó.	Die Schaafwand 12. sauget das Blut.
Bombyx 13. fa- cit sericum.	A' folyem-bo- gár 13. folyom: erészti.	Der Seidenwurm 13. spinnet die Sei- de.
Formica 14. est laboriosa.	A' hangya 14 munkás.	Die Ameise 14. ist arbeitssam.
Aranea 15. te- xit araneum, te- tia mulcis.	A' pók 15. pók. hálót sző, a' mellé meg-fogó hálójak a' legycanck.	Die Spinne 15. webet ein Gewebe, als Netze für die Fliegen.
Cochlea 16. te- flam circumfert.	A' tsiga 16. ma- gáva: együtt ho-d ja a' maga héj- jusz húzdi.	Die Schnecke trägt ihr Haus mit sich herum.

XXXI.

A m p h i b i a.

A vízben és szárazon egyaránt élő állatok.

Im Wasser und auf der Erde
lebende Thiere.

In terra & aqua vivunt: Mind a' fzdra' zon, mind a' v. ben elnok: Auf der Erde und im Wasser leben:

Crocodylus, 1. Immanis & prædatrix bestia Nili, & aliorum quorundam fluminum: A' krokodilus, 1. a' Nilusban, es mds németly folyó-vizekben termő iszonyú és ragadozó vad állat. Das Krokodil 1. ein ungeheures und räuberisches Thier des Nilflusses, und einiger andern Flüsse:

Castor (fiber) 2. habens pedes anserinos ad natandum, & squameam caudam. A' hód, 2. a' mellynek lád lábai vagynak az úzásra, és halhéja farka. der Biber, 2. welcher Gänsefüße zum schwimmen, und einen schuppichten Schwanz hat:

Lutra, 3. & coaxans rana, 4. cum bufone. A' vidra, 3. és a' kráalogó béka, 4. a' v-ras-béka-val együtt. die Fischotter 3. und der quackende Frosch 4. mit der Kröte.

Testudo, 5. supra & infra testis, celsuto, operta. A' teknős-béka, 5. a' melly mind fölül, mind alól, hűkkel, mint egy prissal, be-vagyon fedve. Die Schildkröte, 5. welche oben und unten mit Schalen, wie mit einem Schilde bedeckt.

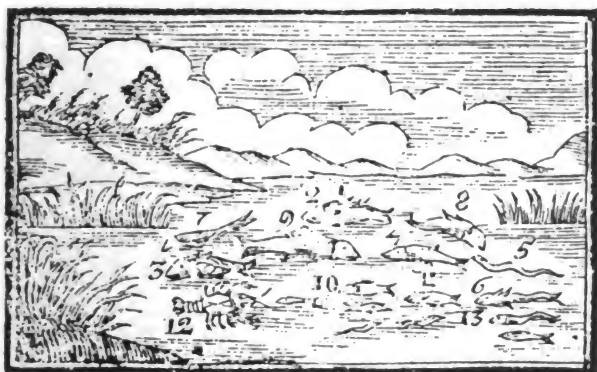
Quidam habent squamas, ut: carpio, 3. lucius 4. &c.	Némstlycknok há-héjai vagynak, a' m'sodasok u' poiyka, 3. u' tsu ka 4. 's a' t.	Einige haben Schuppen, als: der Karpf, 3. der Hecht 4. u. a. m.
Alii sunt glabri, ut: anguilla 5. mustella fluviatilis 6. &c.	Némellyek si- mák, mint: az ángolna, 5. a' meny-hai 6. 's a' t.	Andere sind glatt; als: der Aal, 5. die Aalraupe 6. u. a. m.
Acipenser (sturio) 7. est mucronatus, & excrescit nonnunquam ultra longiudinem viri;	A tok (kétke- 7. tövises, és né- ha nagyobbra nő- egy ember hossz- /zúsdágándl:	Der Stör 7. ist stachelicht, und wächst manchmal über eine Mannslänge:
bucculentus tamen silurus 8. major est illo;	a' nagy szájú hartsa 8. mindaz- által még nagyobb- nálta;	der weitmäulige Weiß (Aal) 8. ist größer als jener;
sed maximus est antaceus (huso) 9.	de leg-nagyobb a' víza. 9.	aber der größte ist der Hausen. 9.
Aquæ, 10. quæ gregatim nataant, sunt minutissimi.	A kövi halak, 10. a' mellyek se- regenként úszkál- nak, leg-upróbb hulatskák.	Die Grundeln, 10. welche haufenweise schwimmen, sind die kleinsten.
Alii hujus generis pisces sunt: perca, alburnus; barbatus, thymellus, trutta (autata); gobiatus, tinca.	Más efféle ha- lak még; a' sigr. sejér-kezeg, már- tu, jájz-kezeg, pisztráng-gáb-hal, és tzipó.	Andere dieser Art Fische sind: die Barsche, der Weißfisch, die Barbe, der Esch, die Forelle, die Kresse, die Schleie.
Cancer 12. tegitur crista, habet chelas, & graditur porro retroque.	A rák 12. héj- jal van befedve, vagyinak oldal- bái, és májz elöre- is, hátra is.	Der Krebs 12. ist mit der Schale bedekt, hat Scheren, und geht vor. und rückwärts.
Hirudo 13. sugit sanguinem.	a' nádály (pió- tza) 13. szopja a' vért,	Der Egel 13. saugt das Blut aus.

XXXII.

Pisces fluviatiles & lacustres.

A' folyó-vízi és tóbéli halak.

Die Fluß- und Teichfische.

Pisces habet	A' hal-ak nagy.	Der Fisch hat
pinnae, 1. quibus	nak hal-szárnyai,	Flossfedern, 1.
natat, & bran-	1. a' mollyckael	mit welchen er
chias, 2. quibus	úszik, és kapotói;	schwimmt, und
respirat;	2. mollycken lötek	Fischohren, 2. wo-
	zetet veszen;	mit er Athem ho-
		let;
porro spinas	továbbá szálkái	weher Gräten
loco osium;	tsontok helyett;	anstatt der Knochen;
praeterea mas	ezen kívül a'	hier das hat der
lactes, femina	hímnak toja.	a' Vaters Milch, der
dva,	nő-nynek pedig	Mutter Hogen.
	ihádja.	

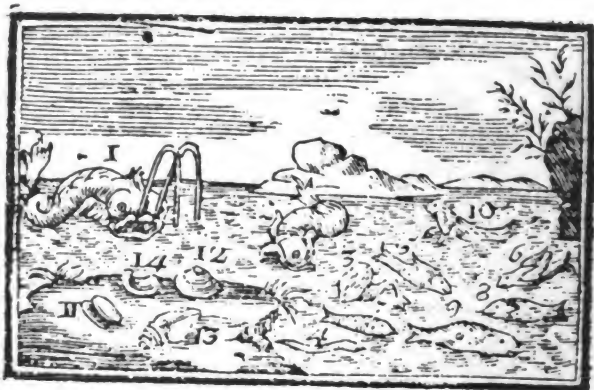
Qui-

XXXIII.

Pisces marini & conchæ.

A' tengeri halak és tsigák.

Die Meerfische und Muscheln.

Piscium mari-
norum maximus
est balæna (ce-
tus) ; 1.

delphinus 2. ve-
locissimus ;

raja 3. monstro-
sissimus ;

sed salmo 5.
etiam in fluviis
invenitur.

*A' tengeri ha-
lak közt leg-na-
gyobb a' tzel ha-
1.*

*leg-gyorsabb a
delfin : 2.*

*leg tsudkallato-
sabb a' tengeri jui-
lő ; 3.*

*de a' lazass 5
a' joijó vizekben
is találatik.*

Unter den Meer-
fischen 1. der größ-
te der Walpisch :
1.

der Delfin 2.
der geschwindeste ;

der Rocher 3. der
schrecklichste ;

aber der Lachs 5.
wird auch in den
Flüssen gefunden.

Dan:ur

Dantur etiam pisces volatiles 6.	<i>V. gynak. repülő halak-is, 6.</i>	Es giebt auch geflügelte Fische 6.
Appone haec, 7. quæ sal sæ. & alios, 9. qui arefacti adferuntur;	<i>Add hozzadjak a' he:inge-et, 7. a' mallyek b'á sóva, és a' tóka-halak-at, (stockfisokat) 9. a' meuy-ek-meg-afzal va hozatnak hoz-zánk:</i>	Setze hinzu die Haringe, 7 welche gefangen; und die Stockfische, welche gedörret zu uns gebracht werden:
monstra item marina: phocam. 10. canem marinum, hyppopotamum, & cætera.	<i>ismét a' tengeri tsuadkut; a' tengeri-borjút, 10. tengeri-kutyát, tengeri-lovat, és egyebet.</i>	gleichfalls die Meerwunder: das Meerkalb 10. den Seehund, das Meerpferd, u.d.gl.
Concha 11. habet tellas.	<i>A' tsigának 11. h'fja vagyon.</i>	Die Muschel 11. hat Schalen.
Ostrea 12. dat lapidam carnem iis, qui eam in deliciis habent.	<i>Az ausztriga 12. jó ízű hússal szolgálatozoknak, a' kik azt kedvellik.</i>	Die Muschel 12. giebt schmackhaftes Fleisch denjenigen, welche sie gerne essen.
Murex 13. dat purpuram,	<i>A' bársny-tsigá 13. piros bársnytt ad,</i>	Der Purpurschneck 13. giebt Purpur,
Concha vero margaritifera 14. margaritas.	<i>A' gyöngy-ter mő tsiga 14. pedig gyöngyöket.</i>	oder die Perlenmuschel 14. Perlen
Sed Sirenes non nisi Poëtarum sunt commenta.	<i>De a' Sirenek (félig leány, félig hal, vagy madár testü tengeri tsudák;) tsak a' Poéták költeményei.</i>	Doch die Sirenen sind bloß Erfindungen der Dichter.

XXXIV.

Septem ætates hominis.

Az ember életének hét ideji.

Die sieben Alter des Menschen.

Homo

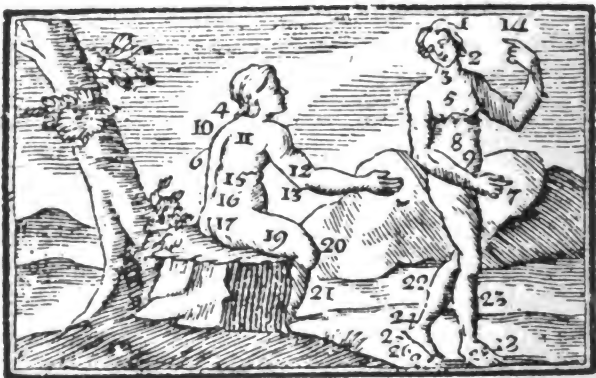
Homo est pri- mum infans, 1. deinde puer; 2.	Az ember első- ször tetszemő, 1. utána gyermek;	Der Mensch ist erstlich ein Kind 2. hernach ein Knabe. 2.
tum adolescens, 3. inde juvenis; 4.	azontúl nevedé- keny - ifjú, 3. to- vábbá fel-sordult ifjú; 4.	ferner ein Jünge- ling, 3. weiter ein junger Mann; 4.
postea vir, 5. dehinc senex, 6 denique decrepi- tus (silicernium) 7.	annakutánna meg - állapodott idejű férf, 5. ezek- után vén ember, 6. végtére pedig meg - aggott öreg ember 7.	hernach ein Mann, 5. alsdann ein alter Mann. 6. endlich ein Greis. 7.
Sic etiam in fe- zu femineo sunt: pupa, 8. puella; 9.	Hasonlóképen az afszonyi nemben- is v-gyon: tetsse- mő-leány, 8. le- ányka; 9.	Eben so sind auch beim weiblichen Geschlecht: das Töchterlein, 8 das Mädchen; 9.
virgo, 10. mu- lier; 14.	fel-sordult szűz, (leány-afszony, kis-afszony) 11 meg ért id-jű afz- szony (férjhez- ment afszony) 12.	die Jungfer, 10. das Weib (die Frau); 11.
vetula, 12. anus decrepita, 13.	vén-afszony, 12. meg - aggott öreg afszony (ag-nő) 13.	das alte Weib, 12. die Altmutter (das steinalte Müt- terlein.) 13.

XXXV.

Membra hominis externa.

Az embernek külső tagjai.

Die äußerlichen Glieder des Menschen.

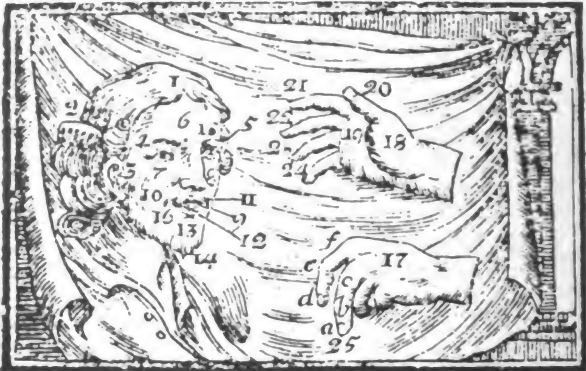
Caput 1. est supra, pedes 18. infra;	A' fő 1. felül vagyon, a' lábak 18. alul:	Das Haupt 1. ist oben, unten die Füße; 18.
Colli 2. pars anterior est jugulum; 3. posterior cervix. 4.	A' nyaknak 2. elől. való része a' torok, 3. hátúlso része a' nyak-szírt, 4.	Der vordere Theil des Halses 2. ist die Kehle, 3. der hintere Theil der Nasen' 4.
Pectus 5. est ante, dorsum 6. retro.	A' mely 5. elől vagyon; a' hát 6. hátúl.	Die Brust 5 ist vorne, der Rücken 6. hinten.
Sub pectore est venter, 8. in ejus medio umbilicus. 9.	A' mely alatt vagyon a' has, 8. annak közepében a' köldök, 9.	Unter der Brust ist der Bauch, 8. in dessen Mitte der Nabel. 9.

A tergo

A tergo sunt scapulæ, 10. a quibus pendent humeri; 11.	A' hát megett vagyunk a' váll- lapotzák, 10. a' mellyeken függö- nek a' vállak; 11.	Auf dem Rücken sind die Schulter- blätter, 10. an wel- chen die Schultern 11. hangen;
ab his brachia, 12. cum cubito; 13.	ezezen a' karok 12. a' könyökkel 13. együtt;	an diesen die Ar- me 12. mit den El- bogen; 13.
inde ad utrum- que latus, manus, dextra 7. sc li- cet & sinistra 14.	onnet pörig mind a' két oldalra a' kezek, tudniillik a' jobb kéz, 7. és a' bal kéz, 14.	von bannen zu beiden Seiten die Hände, die Rechte 7. nehmlich und die Linke. 14.
Humeros & la- tera excipiunt lumbi 15. cum coxis; 16.	A' vállak és ol- dalak után követ- keznek az ágyé- kok 15. a' csípő- tsonthokkal; 16.	Auf den Schul- tern u n d Seiten folgen die Lenden 15. mit den Hüf- ten 16.
et in podice na- tes. 17.	és az ol - felén a' farak. 17.	und am Hintern die Hinterbacken. 17
Pedem absol- vunt: femur, 19. genu, 20. crus, 21. in quo sura, 22. cum tibia; 23.	A' lábnak részei ezek: a' tizomb, 16. a' térd, 20. a' láb-fár, 21. melly- ben vagyon a' láb- ikra, 22. a' láb- fár-tsonnal 23.	Den Fuß (Bein) machen aus: der D- berschenkel, 17- das Knie, 20. der Un- terschenkel, 21. an welchem die Wa- de, 22. samt dem Schinbeine. 23.
Abhinc tali, 24. calx, 25. & so- lea; 26.	Azután a' do- kák, 24. a' fark, 25. és a' láb-tal- pa; 26.	Weiter die Knor- ren, 24. die Fer- se, 25. und die Sohle; 26.
in extremo hallus 27 cum quatuor reliquis digitis.	a' négy pedig a' nagy újj (hü- velyk) 27. a' több négy újjakkal. 28. együtt.	am Ende die große Zehe, 27. mit den vier an- dern Zehen. 28.

XXXVI.

Caput & manus. *A' fõ és a' kezek.*
Das Haupt und die Hände.

1. c. pite sunt:
capilli, 1. qui pe-
ctine, 2. pectun-
tur;

binæ item au-
res, 3. tempora,
4. & facies. 5.

In facie sunt:
frons, 6. oculi,
7. nasus 8. cum
duabus naribus,
os, 9. genæ, 10.
& mentum. 13.

Os septum est
labiis 12.

A' fõn vagynan
a' hajak, 1. a'
mellyek fészvöl 2
szoktak fészültetni;

továbbá két
füle, 3. a' vak
szemek, 4. és az
artzúlat, 5.

Az artzúlatban
vagynak; a' hom-
lok, 6. a' szemek,
7. az orr, 8. a'
két orr lyukakkal;
a' száj, 9. az or
tzák, 10. és az
áll. 13.

A' száj környül
van véve ajakak-
kal. 12.

Um Kopfe hin-;
die Haare, 1. wel-
che mit dem Kam-
me 3. gekämmet
werden;

auch die zwey
Ohren, 3 die Ecklã-
se, 4. und das Gesi-
cht. 5.

In dem Angesich-
te sind: die Stirne,
6. die Augen, 7. die
Nase, 8 mit den
zwey Nasenlöchern;
der Mund (das
Maul) 9 die Wan-
gen, 10, und das
Kinn 13.

Der Mund ist um-
geben mit den Lip-
pen, 11.

Lin-

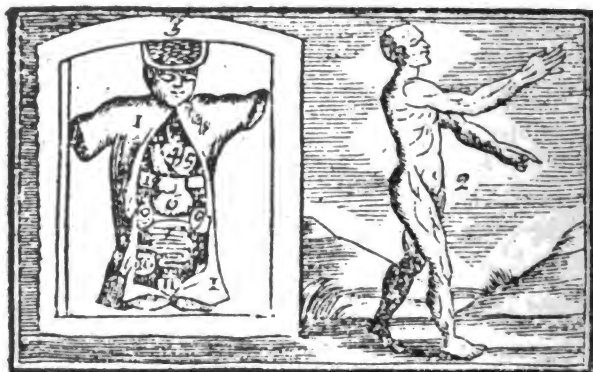
Lingva cum palato septa est dentibus. 16. qui sunt in maxilla.	A' nyelv és az íny környékét vagy nak körülvé az áll-kaotziban levő fogakkal 16.	Die Zunge mit dem Gaumen ist umringt mit den Zähnen, 16. welche in dem Kiefer stehen.
Virile mentum tegitur barba, 14. labium superius mystace, 11.	A' férfiának az álls. szakállal 14. be-üregyen fedve, a' száj ajaka barbuszal. 11.	Das männliche Kinn bedeckt die Bart, 14. die obere Lippe des Oberbarts (Schauzobart).
Oculus (in quo sunt albugo & pupilla) tegitur palpebris & supercilio. 15.	A' szem (a' melyben vannak szem - fehérsz., és szem fény, szemhéjjal és szemöldökkel 15. fedeztetik.	Das Aug (in welchem das Weiße und der Pupille sind) ist von den Augenlidern und Augenbraunen 15. bedeckt.
Contracta manus, est pugnus; 17. aperta manus, palma 18. dicitur.	Az össze szorított kéz, 17. a' ki-nyúlt kéz, 18. nyérnek 18. mondatik.	Die zugebrückte Hand ist eine Faust, 17. die offene Hand heißt die flache Hand. 18.
In medio est vola, 19. extremitas est pollex, 20. cum quatuor digitis reliquis. indice 21. scilicet, medio, 22. annulari. 23. & auriculari. 24.	Középben vannak a' marok, 19. végső része a' hüvelyk, 20. a' több négy újjakkal együtt. tudniillik, a' mutatóval, 21. kö-zpsővel, 22. ne-vedék-nnyel, 23. és a' kis ujjal 24.	In der Mitte ist die Hand: 19. das Aeußerste ist der Daum 20. mit den vier übrigen Fingern, nehmlich mit dem Zeiger, 21. Mittelfinger, 22. Goldfinger, 23. und Ohrenfinger. 24.
In quolibet digito sunt tres articuli, a, b, c, & totidem condyli, d, e, f. quibus accedit etiam ungvis. 25.	Mindenik három íz-szerű, a, b, c, vannak és ugyan annyai csontok: d, e, f. a' mellve a' köröm-is, 25.	An jedem Finger sind drei Glieder, a, b, c, und so viel Knöchel, d, e, f. dazu noch der Nagel 25. kommt.

XXXVII.

Caro & viscera.

A' hús és a' belső részek.

Das Fleisch und die Eingeweide.

Ad fructuram corporis perti- nent: cutis cum membranis ;	<i>A' testnek alkot- mányára tartoz- nak; a' bőr a' hár- tyókkal együtt ;</i>	Zu dem Körper- bau gehören: die Haut mit dem Häutchen ;
caro cum mu- sculis ;	<i>a' hús, a' dombo- rú inas hússal (árva hússal.)</i>	das Fleisch mit den Muskeln (Mänschen.)
nervi , cartila- gines, ossa, & vi- scera.	<i>az inak, portzo- gók, tsontok, és a' belső-részek.</i>	die Nerven , die Knorpeln, die Kno- chen (Beine,) und die Eingeweide (Ge- därme.)

Detracta

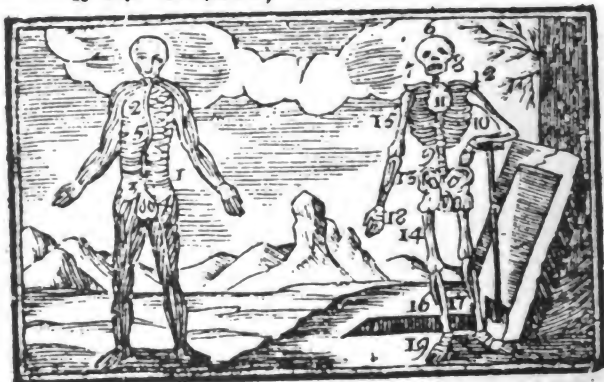
Deiecta cute 1. apparet caro, 2. cumque ea mu- sculi; per quos moventur mem- bra.	Ha a' bór 1. le- húzatik, ki tettzik a' hús, 2. és azzal együtt a' domború inak húsoi is, a' mellyek által moz- dítatnak a' tagok.	Nach abgezogener Haut 1. erscheint das Fleisch, 2. und mit selbendie Mus- keln, durch welche die Glieder bewegt werden.
Viscera sunt se- quentia: in capite: ce- rebrum, 3. cir- cumdatum cranio, & pericranio.	A belső-részek a' következők: a' fejen az agy- vélő, 3. a' melly koponyával és a' koponya - borító hártyával körü- vagyon véve.	Die Eingeweide sind folgende: im Kopfe: das Gehirn, 3. welches mit der Hirnschale, und dem Hirnschal- häutchen umgeben ist.
in pectore: cor, 4. obvolutum pe- ricardio; & pul- mo, 5. qui respi- rat.	a' melyben: a' szív, 4. a' melly- szív hártyával be- van borítva, és a' tüdő, 5. a' melly lélekzetet vesz.	In der Brust: das Herz, 4. wel- ches mit dem Herz- felle eingewickelt ist, und die Lunge, 5. welche Athem holet.
in ventre au- tem: ventriculus, 6. & intestina 7. omento obducta.	a' hasban pedig: a' gyomor, 6. és a' belek, 7. a' mel- lyek bél-virdggal. (lantorna hájjal) be - vagynak be- rítva.	In dem Bauche aber: der Magen, 6. und die Gedär- me. 7.
Porro: jecur (hepar) 8. & a sinistro ei opposi- tus lien; 9.	Továbbá a' máj, 8. és a' balról vé- le által - ellenben lévő lép; 9.	Weiter die Leber, 8. und zur Linken das ihr entgegen- gesetzte Milz; 9.
Item duo renes 10. cum velica. II.	i. mért a' két ve- sék 10. a' hájag- gal 11. együtt.	wie auch: die beiden Nieren, 10 mit der Blase. II.
Pectus dividi- tur a ventre cras- sa membrana, quæ vocatur dia- phragma, 10.	A mely a' has- tól egy vastag hártya által vá- lasztatik - el, a' mely által rúkefz- to hártyának 12. nevezetik,	Die Brust wird von dem Bauche durch eine dicke Haut abgesondert, welche das Zwerch- fell genannt wird.

XXXVIII.

Canales corporis & ossa.

A' testiben lévő tsökök, és a' tsontok.

Das Geäder, und die Knochen.

Canales corporis sunt; arteriæ, per quas sanguis e corde in totum corpus diffunditur;

et venæ, per quas sanguis idem in cor refluit;

accedunt nervi, per quos fit sensus omnis.

Hæc tria i. in venis ubique sociata.

A' testiben lévő tsökök ezek: a' vörösek, melyeken a' vér a' szívből az egész testre ki-öntetik (ki-foly):

és a' lassú-erek, melyeken ugyan azon vér a' szívbe visszafoly;

ide járúlnak az idegek, a' melyek által vagyon minden érzés

És a' hármat i. mindenütt együtt találod,

Die Geäße des Körpers sind die Pulsadern, durch welche das Blut aus dem Herzen, in den ganzen Körper ausgegossen wird;

und die Blutadern, durch welche das nehmliche Blut in das Herz zurückfließt;

hieszu kommen die Nerven (Sehnen) wodurch alles Gefühl geschieht.

Diese dreie i. findest du überall beisammen.

Porro

Porro ab ore
est gula, via ci-
bi ac potus in
ventriculū; 2.

et juxta hanc
ad pulmonem 5.
arteria aspera,
pro respiratione.

A ventriculo ad
anum est, inte-
cætera, colum 3
& intestinum ex-
tremum, ad ex-
cernendum ster-
cus.

Ab hepate ad
vesicam uretur,
4. ad urinam red-
dendam

Ossa sunt: in
capite calvaria
6.

duæ maxillæ 7
cum riginta duo
bus dentibus; 8.
in spina, c
columna corpo-
ris,

constans ex vi-
ginti quatuor ver-
tebris, ut corpus
se flectere queat.

Costæ 10. in e-
numero viginti
quatuor.

Továbbá a' száj-
nak végén van
gyon a' nyelő-
török, az ételnek es-
táltnak útja a'
gyomorba; 2.

és a' mellett a'
tüdőre 5. szolgá-
ló torok-gége, a'
levegő vége.

A gyomortól az
al-szíig vagyon,
a' többek között
a' vastag hurka, 3.
és a' vékony hurka, a'
amelynek ki-tisz-
títóra.

A májtól a' hó-
lyagig a' vizel-
őre 4. a' vizelés
c.

A' tőrtök ezek:
a' főben, a' ka-
ponya; 6.

a' két all-kap-
zárk, 7. harmincz
és fegakkul; 8.
továbbá a' ge-
szintz. 9. a' test-
nek oszlopai,

a' melly hufzon-
negy jorgó tőrt-
őkből áll, hogy
a' test magát meg-
hajthassa.

Ismét az oldal-
tőrtök, 10 szám-
szorint hufzon-né-
gyen.

Fejéről a' Munka-
beft a' Száj,
a' Száj a' Nyelő-
török és a'
Török a' Ma-
gas: 2.

és melly a'
tüdőre 5. a'
Levegő, a'
A' Munka.

A' Munka
a' Munka a'
Munka a'
Munka a'
Munka a'

Von der Leber
zur Blase die Harn-
röhre: 4. den Harn
zu lassen.

Die Gebeine sind:
am Kopfe, die
Hirnschale; 6.

die zwei Kiefer,
7. mit zwei und
dreißig Zähnen, 8.
weiter der Rück-
grad, 9. die Säule
des Leibes,

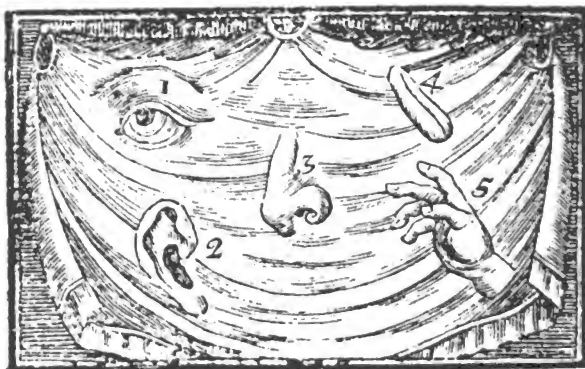
bestehend aus
vier und zwanzig
Wirbelen. daß
der Leib sich biegen
kann.

Die Rippen, 10.
deren vier und
zwanzig sind.

Os pectoris (sternum); 11. duæ scapulæ, 12. lacerti, 15. cubi- tus, & radius,	<i>A' mely. tsynt,</i> 11. <i>a' két váll-u-</i> <i>polzkák,</i> 12. <i>a'</i> <i>kéz karjai,</i> 15. <i>a'</i> <i>könyök, és könyök-</i> <i>orsó,</i>	Das Brustblatt, 11. die zwey Schul- terblätter, 12. die Armshenen, 15. der Elbogen. und Elbogengedre.
Os sesfibuli, 13 os femoris, 14. patella; tibiæ, 16. 17. fibula dexira atque sinistra.	<i>A' far-tsigdjx.</i> 15. <i>a' tzomb-tsoni,</i> 14. <i>a' térd kalát:</i> <i>a' láb szár tson</i> <i>ton,</i> 16. 17. <i>a'</i> <i>jobb és bal szár-</i> <i>kapdts.</i>	Das Hüftbein, 13. uad Schenkelbein, 14. die Kniecheibe, das Schienbein, 16. 17. das rechte und linke Wadenbein.
Ossa manus 18. sunt numero vi- ginti septem; pe- dis 19. viginti sex. In ossibus est medulla.	<i>A' kéznektsončiai</i> 18. <i>szám - szarín</i> <i>huszon-két, a' láb</i> 19. <i>huszon-két.</i> <i>A' tsontokban</i> <i>velő veyon.</i>	Gebeine der Hand 18. sind sieben und zwanzig: des Fußes 16. sechs u. zwanzig. In den Knochen ist das Mark.

XXXIX.

Sensus externi. *A' külső érzékenységek*
Die äußerlichen Sinnen.

EXCIII

Sensus externi sunt quinque scilicet: visus, auditus, olfactus, gustus: & tactus.

Oculus 1. videt colores: quid album, vel atrum, viride vel caeruleum, rubrum aut luteum lit.

Auris 2. audit sonos, tam naturales, voces scilicet & verba;

quam artificiales, tonos nempe musicos.

Nasus 3. olfacit odores & tactores.

Lingva 4. cum palato gustat lapores:

quid dulce, aut amarum, acre, aut acidum, acerbum, aut aulterum.

Manus 5. dignoscit tangendo rerum quantitatem & qualitatem;

calidum & frigidum, humidum & liccum;

*Öt külső érzé-
kenységek vagy-
nak, úgy mint:
látás, hallás, szag-
lás; íz-érzés, és
illetés.*

*A' szem 1. lát-
ja a' színeket: mi-
tolyan fejt, vagy
fehéret, zöld vagy
fekket, vörös vagy
sárgát.*

*A' fül, 2. hall-
ja a' hangokat,
mind a' természet-
lieket, tudniillik
a' szókát, és igé-
ket;*

*mind a' mester-
ségeseket, tudni-
illik a' muzsikás
hangokat.*

*Az orr 3. szag-
olja a' szagokat
és büszket.*

*A' nyelv 4. az
ennyet oggyint
kóstolja az ízeket;
mi legyen edes,
vagy keserű, erős,
vagy savanyú, ti-
pós, avagy fojtós.*

*A' kéz 5. meg-
ismeri illetés (ta-
pogatas) által a'
dolgoz nagyfajta-
ság minéműségét:
a' meleget és hi-
deget, a' nedvessé-
get a' szárazságot;*

Mensuralische Sinne sind fünf, nemlich: das Sehen, das Hören, der Geruch, der Geschmack, das Gefühl.

Das Auge 1. sieht die Farben: weiß, oder schwarz; grün oder blau, roth oder gelb sey.

Das Ohr 2. höret die Töne, sowohl die natürlichen, nemlich die Stimmen und Worte;

als die künstlichen, nemlich die Musiktöne.

Die Nase 3. riecht den Geruch und Geschmack.

Die Zunge 4. mit dem Gaumen kostet den Geschmack; was süß oder bitter, scharf oder sauer, herb oder streng ist.

Die Hand 5. erkennt durch das Gefühl die Erbschaft der Sachen und ihre Beschaffenheit: das warme und kalte, feuchte und trockene,

durum & mol-	a' keményt és	das harte und
le, leve & alpe-	a' lágyat, a' si-	weiche gratte und
rum, grave &	mát és a' dara-	raube, schwere und
leve.	bost, a' nehezeti,	leichte.
	és a' könnyűt.	

XL.

Deformes & monstrosi.

Az éktelenek, és a' Tsuda-termetűek.

Die Ungeſtaltten und Mißgeburten.

Mon-

Monstruosi & de- formēs sunt, coq- pore abeuntes a communi forma:	<i>Tsuda-termelőnek</i> <i>ds éktelenek azok,</i> <i>a' kik tortekrendz-</i> <i>va a' közönséges</i> <i>formától külö-</i> <i>böznek:</i>	Mißgeburten und ungestalte sind, deren Körper von der allgemeinen Ge- stalt abweichen:
--	--	--

ut sunt; imma- nis gigas, 1. & nanus pumilio, 2.	<i>a' mitsoddók,</i> <i>az ifzonyú nagy</i> <i>öröds, 1. és a' tör-</i> <i>pe kis-ember, 2.</i>	als da sind: der ungeheure Riese, 1. der kleine Zwerg, 2.
--	--	--

sed bicorpor, 3. biceps, 4. plerum- que tantum per aliquas horas vel dies vivunt.	<i>ds a' két testű,</i> <i>3 két fejű ember 4.</i> <i>többnyire tsakegy-</i> <i>nehány óráig vagy</i> <i>napig élnek.</i>	aber der Zweylei- bige, 3. der Zwen- kopf 4. leben meiß- tens nur ein paar Stunden oder Tage.
---	---	---

His accensentur: capito, 5. naso, 6. labeo, 7. bucco; 8.	<i>Ezkhhez jzdm'ál-</i> <i>tatnak; a' nagy</i> <i>fejű, 5. nagy or-</i> <i>rú, 6. nagy ajakú,</i> <i>7. nagy szájú; 8.</i>	Zu diesen werden gezählt: der Groß- kopf, 5. der Groß- nase, 6. der Wack- mau, 7. der Paus- bach; 8.
---	--	---

strabo, 9. obsti- pus, 10. strumo- lus; 11.	<i>a' kantsal, 9. a'</i> <i>görb-nyakú, 10.</i> <i>a' golyvás; 11.</i>	der Schlei-er, 9. der Krummhals, 10. der Kropfste; 11.
---	--	--

gibbosus, 12; loripes, 13. cilo, 15. &c.	<i>a' pápos hátú,</i> <i>12. görb-ldóú, 13.</i> <i>h-gyos - fejű, 15.</i> <i>'s a' t.</i>	der Höckerichte (Buckelste,) 12. der Krummfuß, 13. der Spitzkopf. 25. u. s. w.
--	--	--

Vocabula hæc non ad irriden- dum alios poni- mus, sed ad di- gnoscendum res.	<i>Ezen szökat nem</i> <i>azért teszszük fel,</i> <i>hogymások azok</i> <i>által meg- tsífol-</i> <i>lyunk; hanem a'</i> <i>dolgoznak meg-is-</i> <i>mérésért.</i>	Diese Wörter se- gen wir nicht des- wegen hieher, um andere damit zu verspotten; sondern wegen der Kenntniß der Sachen.
--	--	---

XLI.

Agricultura. A' Földmívelés.
Der Feldbau.

Arator 1. jun-	A' szántó-ember	Der Ackersmann
git boves 3. ara	1. bő , fogja az	1. spannet die Och-
tro, 2.	ókroket 3. az eké-	sen 3. vor dem
	ben, 2.	Pflug, 2.
et tenens læva	és bal kezével	und mit der lin-
riam, 4. dextra	azéke szorvát, 4.	ken Hand die Pflug-
rallum 5. (quo a-	jobb kezében az	jörge, 4. mit der
movet glebas), 6.	ajtóké; 5. tartván	Rechten die Reute
	(mellyel a' görön-	5. haltent, (womit
	yzőket 6. félre-	er die Erbschollen
	húnyta),	6. megráumet),
scindit terram	a' szántó vassal,	pflüget er die Er-
vomere & denta-	és a' csorosztyival	de mit der Pflug-
li, 7.	7. hasítja a' föl-	schare und dem
	det,	Pflugarisen, 7.
quæ antea simo	melly már az	welche zuvor mit
8. est hercorata;	előtt gundfjil 8.	Mist 8. gebünget
	meg-trégyasztatott	worden in;
facitque sulcos.	és barázdákat 9.	und macht Fur-
9.	tsinul,	ten. 9.

Tum

Tum seminat semen, 10. & in- occat occa. 11.	<i>Az utdn el-veti a' magot, 10 és bé boronálja boro- ndval 11.</i>	Alsdann sät er den Saamen, 10. und eget ihn ein mit der Ege. 11.
Messor 12. me- tit maturas fruges falce messoria: 13. colligit manipu- los, 14. & collig- gat in mergites, 15. Tritor 16. in area horrei 17. triturat frumen- tum tribula (flu- geilo), 18.	<i>At arató 12. le- aratja a' mag-ért termést az arató farkával: 13. öszve - szedi a' markokat, 14. és kévékben 15 köti be. A' tséplő 16. a' tsür' szétrűjén 17. tsépli a' gabondt tséppol; 18.</i>	Der Schütter 12. schneidet (mähct) die reifen Feldfrüch- te mit der Sichel: 13. sammelt sie hand- vollweise 14. und bindet sie in Gar- ben. 15. Der Drescher 16. drischt mit dem Dreschflegel (Dre- schel) 17. das Korn auf der Scheunens- te: 17.
iaciat ventila- bro: 19. atque ita (cum palea est separa- ta & stramen 20.) congerit in sac- cos. 21.	<i>mag szórja sző- ró-lapáttal; 19. és okkópen (mi- kor már a' poly- va és szalma 20. külön - váltanak) 'sákakban 21. rak- ja.</i>	miszt es mit der Wurfschaukel: 19. und also; (wenn die Stroh und das Stroh 20. abgejon- dert ist) fället er es in Säcke. 21.
Fœnifeca 22. in prato facit fœ- num: desecans gra- men falce fœna- ria; 23. corradique ra- stro; 24. componit acer- vos 26. furca; 25.	<i>A' kaszás 20. a' réten széndt tsi- ndl; le-udgván a' fü- vet kaszával; 23. és gereblyével. 24. öszve-gereblyeli; boglyákat 26. rak villával; 25.</i>	Der Mader 20. machet auf der Wie- se Heu; Indem er das Gras mit der Sen- se 23. abmähct; und mit dem Re- chen 24. zusammen- rechet; Schober 26. mit der Heugabel 25. machet:
& convehit ve- hibus 27. in fœ- nile. 28.	<i>és szekereken 27. a' széna-tartó hely- re 28. hordja;</i>	und in Fubern 27. auf den Heu- boden: 28. zusamo- menführt;

XLII.

Pecuararia. A' Barom-tartás.

Die Viehzucht.

Agricultura & res pecuaria erant antiquissimis temporibus etiam regum & heroum;

hodie est tantum infimæ plebis cura.

Bubulcus 1. e vocat armenta 2. e bovilibus 3. bucina, 3.

et ducit pa- rum.

A föld-mivelés és barommal való bánds, régi időkben, a' Kirdlyoknak és Fő-embereknek is foglalatossága volt;

ma idöben pedig csak az alacsony rendü köznép.

A tsordás 1. kihenja a' tsordákat 2. az akolból (istállóból) 3. kurtel, 4.

és ki-viszi legelni.

Mit dem Feldbau und der Viehzucht beschäftigteten sich vor uralten Zeiten selbst Könige und Helden;

heuteutage ist sie bloß für das gemeine Volk.

Der Kühhirt 1. rñst das Vieh 2. aus den Ställen 3. mit dem Kühhorn, 4.

und treibet es auf die Weide.

Opilio,

Opilio (pastor	A juhász 5.	Der Schäfer 5.
5. pascit gregem	legelteti a' nyájat.	weidet die Herde,
6. instructus filu	6. jól lován készül.	6. versehen mit d-e
la, 7. & pera, 8.	ve sippal, 7. ta-	Sackpfeife, 7. und
ut & pedo;	rifnyával, 8. és	der Hirtentasche, 8.
	pastori bottal- ^{is} ;	wie auch mit dem
	9.	Hirtenstabe; 9.
habens secum	véló lován a' ko-	ben sich habend
molossu", 10. qui	mondor kutya, 10.	den Rüden (Schaf-
munus est con-	3. melly a' farka-	hund) welcher wol-
tra lupos millo.	3. k allen árvel 11	der die Wölfe mit
11.	v. gyon fel. fegy-	einem stacheligen
	verkeztetve.	Halshande bewaff-
		net ist. 11.
Sus 12. sagi-	A' disznók 10	Die Schweine
nantur ex aquali-	a' disznó - ólnak	12. werden aus dem
culo haræ.	v. lújaból hízlal-	Eroge des Schwein-
	tatnak.	gestalltes gemästet:
Villica 13. mul-	A' majoros-asz-	Die Mayerinn
get ubera vaccæ,	szony 13. feji a'	(Bäuerinn) 13.
14. ad prælepe,	tehennék. tölgzeit	meist die Euter
15. super mulcra;	14 a' j. szolnál 15.	der Kuh 14. an
16.	a' 'sujtar 16. jo-	der Krippe, 15.
	lott;	über dem Melkschaf-
		se (Melktrübel) 16.
et facit in va-	és a' vaj-köpu.	und macht in
se butyraceo 17.	lőben 17. vajat	dem Butterfasse 17.
butyrum e flore	tsindl a' tej-sel-	Butter aus dem
lactis;	ből;	Milchraume;
et e coagulo	és az alutt. tej-	und aus der Lab
caseos. 18.	ből osztokat. 18.	Käse. 18,
Ovibus deton-	A' juhoknak	Die n Schafen
detur lana, 19.	gyapja 19. le-nyí-	wird die Wolle 19.
	ratik,	abgeschoren,
ex qua confici-	a' mellyből kü-	daraus verschle-
untur variæ ve-	lőmb - külőmbfélé	dene Kleider ge-
lies,	ruhák készített-	nacht werden.
	nek,	

XLIII.

Mellificium. A méz-tsinálás.

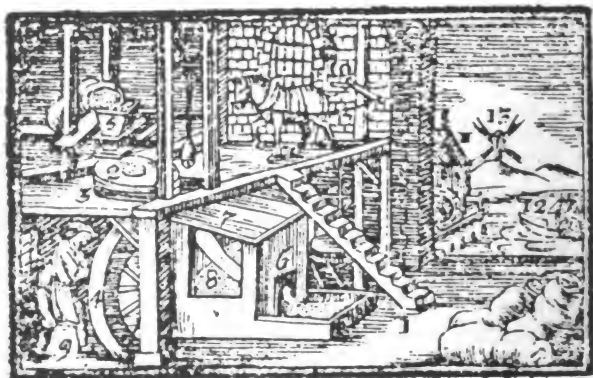
Der Honigbau.

Apes emittunt examen, 1.	A' méhek rajt 1. crefztenek-ki,	Die Bienen Schwärmen, 1.
adduntque illi ducem (regem) 2.	és adnak a' mel- lé vezért (Királyt. anya - méhet) 2.	und geben dem Schwarme einen Wesfel (König) 2. mit.
Examen illud, cum volaturum est, revocatur tin- nitu vasis ænei, 3.	Az a' raj, mi- dör al-akar ropül- ti, réz edénynek 3. hangja átt al- vissza hívatta'ik,	Wenn derselbe Schwarm wegflie- hen will, wird er mit dem Klange ei- nes kupfernen Be- ckens 3. zurückge- rufen,
et includitur no- vo alveari. 4.	és új méh kas- ban 4. rekesztetik.	und in einen neuen Stock 4. gesetzt.
Struunt, a p e s cellulas 5. sexan- gulares;	Raknak a' mé- hek hat-szegeletű kamardtskákat; 5.	Die Bienen bauen sechseckigte Zellen, 5.
complent e a s melligine,	meg-töltik azo- kat méz - ned- vesféggel,	füllen dieselben mit Selme,
et faciunt fa- vos, 6. e quibus mel 7. effluit.	és készítenek lé- pos-mézet, 6. a' mellyből méz 7. foly ki.	und machen Ho- nigkuchen. 6. aus welchen das Honig 7. heraussiehet.
Crates favorum igne liquatæ abe- unt in ceram. 8.	A' lépos - méz rostellyai tűz ál- tal meg-olvasztat- ván, viaszszá 8. léssanak.	Die Gewerke, am Feuer geschmol- zen, werden zu Wachs. 8.

XLIV.

Molitura.

Az örlés.

Das Mühlenwerk.

In mola 1. currit lapis 2. super lapidem, 3.	<i>A malomban 1. egzyik kő 2. a' másik kővön 3. furog,</i>	In der Mühle 1. läuft ein Stein 2. auf dem andern Steine, 3.
circumagente rota, 4.	<i>körül forgatván azt a' kardk: 4.</i>	durch ein umteeltes Rad; 4.
et conterit per infundibulum 5. infusa grana;	<i>és őszve töri a' garaton 5. fel-ön tölt magokat;</i>	und mahlet (germalmot) die durch den Trichter 5. aufgeschüttete Körner;
separatque furem 6. decidens in cistam 7. a farina per excussorium 8. elabente.	<i>'s külön-választja a' korpától, 6. melly a' ládába 7. hull, a' lisztet, melly a' szitán 8. áthal-esik.</i>	und scheidet die Kleien, 6. die in den Kasten 7. fallen, von dem Mehl, welches durch den Beutel 8. fließet.
Talis mola primum fuit mola manuarum; 9.	<i>Az illyetén malom leg-elsőször kézi malom 9. volt;</i>	Eine solche Mühle war erstlich die Handmühle; 9.
deinde mola jumentaria; 10.	<i>azután szarvas malom, (mellyet barom hajt:) 10.</i>	hernach die Rossmühle, 10.
porro mola aquatica, 11. & mola navalis, 12. denique mola pneumatica (alata.) 13.	<i>továbbá vízi-malom, 11. és hajós malom, 11. utól jára szél-malom. 13.</i>	weiter die Wassermühle, 11. und die Schiffmühle, 12. endlich die Windmühle. 13.

LXV.

Panificium.

A' kenyér-sütés.

Das Backwerk (die Bäckerey.)

Pistor

Pistor 1. cernit
faricam cribro
pollinario, 2. &
indit mactrae. 3.

Tu m affundit
aqua m, facit
massam, 4. de-
pfitque eam spa-
tha lignea. 5.

Deinde format
panes, 6. placen-
tas, 7. simlas, 8.
lpiras 9. &c.

Post imponit
palae, 10. & in-
gerit furno 11.
per praefurium,
12.

sed prius eruit
ru zibul 13. ignem
& carbones, quos
infra congerit. 14.

Et sic pinli ur
panis, habens ex-
tra crutina, 15
& intus micam,
16.

A süb 1. meg-
szitdija a' lisztet
fürü szitával 2.
és a' süb-tekend-
be 3. teszti.

Azután rád vi-
zet tölt, teszti
4. tsindl, és ott
meg-dagasztja fa-
lapotzkával, 5.

Annakutánna
formál kenyéret,
6. lepényt, 7. sem-
lyet, 8. peretzet,
9. és égyebet.

Ezekután lapát-
ra 10. teszi, és
bé hánnya a' süb-
kementzébe, 11. a'
kementze' jzáján.
12.

de először ki-
húzza szén vonó-
val 13. a' tűzet,
és a' hőlt széneket,
melyeket alól egy
rakásba hajt. 14.

Es ekköppen sü-
l a' kenyér, 15. m 15-
nek kívül hozzá,
15. belül pedig
morsaja vugyon
16.

Der Bäcker 1.
siebet das Mehl mit
dem Siebe, 2. und
schüttet es in den
Backtrog: 3.

alsdenn gießt er
Wasser darauf,
macht einen Teig, 4.
und knetet ihn mit
dem Knetescheite, 5.

hernach formet
er Brotleibe, 6.
Kuchen, 7. Sem-
meln, 8. Brezeln 9.
u. d. gl.

Nach diesem le-
get er sie auf die
Backschaufel, 10.
und schleßt sie in
den Backofen 11.
durch das Ofen-
loch: 12.

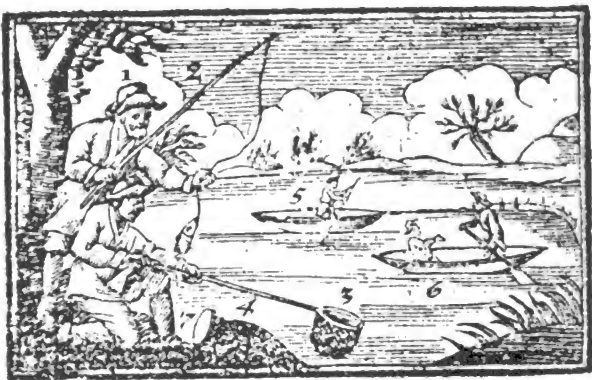
doch zuvor schae-
ret er mit der Ofen-
frühe 13. das Feuer
und die Kohlen her-
aus, die er unten
zusammenhäuft. 14.

Und also wird
das Brod gebacken,
welches außen eine
rinde, 15. und in-
wendig die Brosa-
me (Gäsmolle) 16.
hat.

XLVI.

Piscatio.

A' Halászat.

Die Fischerey.

Pisca.

Piscator 1. cap- tat pisces ,	<i>A' halász 1. fog- dossa a' halakat ,</i>	Der Fischer 1. fängt Fische ,
vel in littore , hamo, 2. qui ab arundine filo pen- det, & cui inhæ- ret elca ;	<i>vagy a' partról, horoggal , 2. a' melly hosszú-vez- szővel iz ernán függ, és a' melly- re élőd van ra- gasztva ;</i>	entweder am Ufer mit dem Angel, 2. welcher von der Un- gelehrthe am Faden herabhängt, und an welchem die Epe- se (das Rödler) an- gemacht ist ;
vel funda , 3. quæ pendens per- tica 4. aquæ im- mittitur :	<i>vagy moritő hál- lóval, 3. a' melly pórnán 4. fügven a' vízbe eresztetik.</i>	oder mit dem Bän- ne, (Schleppnetz) 3. welches an einer Stange 4. hangend ins Wasser gelassen wird.
vel in cymba 3 reti ; 6.	<i>vagy tőnakhól 5. hállovai : 6. .</i>	oder auf dem Kahne, 5. mit dem Neze (Zuggarne) 6.
vel nassa ; 7. quæ per noctem in aquis demersa jacet.	<i>vagy padig var- suval, 7. a' melly éjszaka a' vízbe merítve vagyon. (fekltzik.)</i>	oder mit der Fischrense, 7. wels- che über Nacht ins Wasser eingesenket liegt.

XLVII.

Arcupium.

Madarászat.

Der Fischefang.

Auceps 1. ex-	A' madarász 1.	Der Vogelpeller
struit aream; 2.	m-dar-jzo-jzerüt	1. richtet einen
	1. készit;	Vogelheerd zu; 2.
superstruit illi	a n n a k feliben	setzt das Vogel-
ret e aucupato-	tsindj, a' mada-	garn 3. darauf;
rium; 3.	rász hdlót; 3.	
obsipat escam;	el-jzéria a' tsa-	streuet die Nk,
4.	lóká eledelt; 4.	(Vogelpelze) 4.
et abdens se in	és el-rejvén ma-	und indem er sich
latibulum, 5. alli-	gát a rejtő-h ty-	in die L. ütt. 5. ver-
cit aves cantu il-	ben, 5. oná ed s	birat lodet er die
licum,	gati a m-a-raku	Vögel mit ein. Ge-
	a' ts-logetomadu-	sunge der L. ödö-
	rak encklösevel,	gel,

qui

qui partim in area 6. currunt,	a' mellyek rész- szerint a' mada- ráfőjzárún 6. fut- kosnak,	welche theils auf dem Heerde 6. lau- fen:
partim caveis 7. inclusi sunt;	rész szerint ka- litzdkban 7. vagy- nak zárva:	theils in Reñ- ken 7. eingeschlof- sen sind:
atque ita obrui- reti advolantes aves,	és ehképen be- borítja hállónal az oda repülő madá- rakat,	und so überfällt er mit dem Narne die vorbeysfliegen- den Vögel,
dum sead escam demistunt.	midőn a' tsaló- ka elodatre le-bo- tsáthoznak.	inbém sie auf die Aß fallen.
Aut tendit ten- dículas, 8. quibus se ipsas suspen- dunt et suffocant.	Vagy töröket 8. híny, mellyekben magokat fel- akasztják, és meg- fojtják.	Ober legt er Schlingen, 8. in welchen sie sich selbst erhenken, und er- würgen.
Aut exponit vi- scatos calamos 9. amiti, 10.	Vagy lépés vész- zőket 9. rak-ki a' madarász-póz- nára, 10.	Ober steckt er Zelmruthen 9. auf die Zelmjange: 10.
quibus impli- cant pennas, ut nequeant avolare.	a' mellyekben bald-keverik tol- laikat, úgy hogy el-nem repülhet- nek,	auf welcher sie die Federn verwick- eln, daß sie nicht davon fliegen könn- en,
et decidunt in terram,	és a' földre le- esnek,	und auf die Er- de herabfallen;
aut cap'at eas- dem pertica, 11. vel decipula, 12.	vagy pedig izi- nege fogóval, 12. vagy (izinege ke- leptzével) 11. fog- ással öket.	oder er fängt sie mit dem Kleben, 11. oder dem Net- senfchlage. 12.

XLVIII.

Venatus.

A' vadászati.

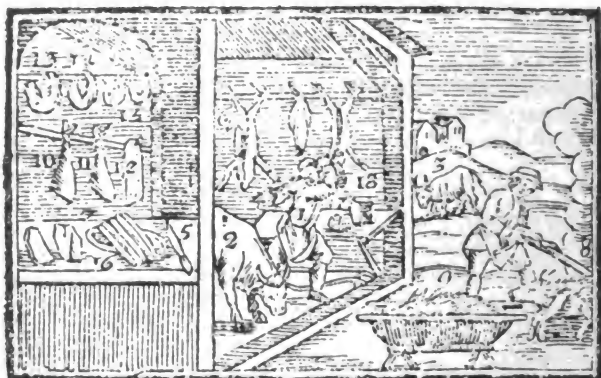
Die Jagd.

Venator

Venator 1. venatur feras ,	<i>A' vadász 1. vadászta a' vadakat,</i>	Der Jäger 1. jaget das Wild ,
dum sylvam cingit castibus, 2.	<i>midőn az erdőt körül - keríti vadász-hállókkal, 2.</i>	Indem er den Wald mit Eichen 2. umzingelt ,
qui tenduntur super varos. 3.	<i>a' mellyek két ágú - villákra ki-terítettnek.</i>	welche mit Eichenstangen aufgestellt werden. 3.
Canis sagax 4. feras vestigat, aut indagat odoratu.	<i>A' vi'sla 4. a' vadakat azoknak nyomokon nyomazza, vagy pedig szaglásával keresi.</i>	Der Spürhund 4. spüret das Wild aus , oder stöbert es mit dem Geruch auf.
Vertagus 5. persequitur eas.	<i>Az ogár 5. kergeti azokat.</i>	Der Windhund 5. verfolgt es.
Lupus incidit in foveam, 6.	<i>A' Farkas beleszik a' vorembé .6.</i>	Der Wolf fällt in die Grube: 6.
Cervus 7. fugiens incidit in plagas.	<i>A' szarvas 7. szaladván be-esik a' kötelekből font hállókba.</i>	Der fliehende Hirsch 7. fällt ins Netz.
Aper 8. transverberatur venabulo. 9.	<i>A' vad-kan 8. által - veretik vadász-dárdával. 9.</i>	Der Eber 8. wird mit dem Jagerspieße 9. gefället.
Ursus 10. mordetur a canibus, & funditur clava. 11.	<i>A' medve 10. az ebektől mardolatik, és buzogánnyal (bunkós bottal) 11. ütetik.</i>	Der Bär 10. wird von den Hunden gebissen, und mit der Keule 11. geschlagen.
Si quid effugit, evadit: 12. ut hic, lepus & vulpes.	<i>Ha valami ki-szalad, az elmegy; 12. mint ilten a' nyúl, és a' róka.</i>	Was aber durchgeht, das entwischt, 12. wie hier der Hase und der Fuchs.

XLIX.

Lanionia. A' Mészárosfág.
Die Fleischeren, (Schlächteren.)

Lanio 1. mac-
tat pecudem alti-
lem; 2.

(macilentæ 3.
e nim vascendo
non sunt.)

prostermit cla-
va; 4.

vel jugulat clu-
naculo; 5,

A' mészáros 1.
meg öli a' húzlali
barmot; 2.

(mert az őst-
vétel 3- nem en-
ni- való.)

le- üti az ütő-
szóval, 4.

vagy meg- mei-
szi torkát a' mé-
száros - késsel; 5.

Der Fleischer,
(Mészáros, Schläch-
ter) 1 schlachtet das
Wastvieh, 2.

(benn das Mas-
sere 3. taugt nicht
zum essen,)

er schlägt es nie-
der mit der Warte,
4.

oder sticht es mit
dem Schlachtmesser
5. ab;

poslea

postea excoriat, & dillecat; *azu'dn a' bõrit!* dann lehrt er die
le - húzza, 6. *es* Haut ab, 6. und
a' mûrkõt fel - du zerstücket es;
rebollya;

tandemque carnes venum exponit in macello. 7. *'s ezek ütõn a'* worauf er das
húst a' mûzár- Fleisch in der
szekben 7. el-ad- Fleischbank 7. zum
ni ki - tofzi. Verkauf ausstellt.

Suem 8. glabrat igne, vel aqua fervida, 9. *A' díszõd (ser-* Das Schwein 8.
ést) 8. meg ko- senzet er mit Feuer,
p sívja t õ z z ol, oder brühet es mit
vagy forró - víz- heißem Wasser, 9.
zel, 9.

et facit pernas, 10 petasones, 11. & luccidias; 12. *és kézli: sódort,* und machet Schu-
10. díszõ - lóbat, tern, 10. Schinken,
11. szalonná; 12. 11. Speckseiten, 13.

præterea varia farcimina; *ezen kíndl so'-* über das allerlei
sõ.e hurkút 's kol- Würste;
bájt;

faliscos, 13. apexabones, 14. tomacula, 15; & botulos. 16. *gõmbõttzõt, 13.* große Magno-
véres - hurkút, 14. würste, 13. Blut-
mõjos hurkút, 15; würste, 14. Leber-
és hífos - kolbájt. würste, 15. und
16. Bratwürste. 16.

Adeps 17. & sebum 18. eliquatur, *A' hõjat 17. és* Das Schmeer
sfagygyat 18. ki- 17. und Unschlitt
szektiák olvasztá- 18. wird geschmol-
ni. zen (ausgelassen.)

L.

Coquinaria.

A' szakácsfág.

Die Kocherey.

Promus-condus
1. profert e penu
2. obsonia. 3.

Ea accipit co-
quus, 4. & coquit
cibos varios.

Aves 5. deplu-
mat prius, & exen-
terat.

Pisces 6. de-
squamat, & ex-
dorsuat;

A' sáfár 1. elő-
hozza az elős. ka-
marából 2, az ele-
ségot. 3.

Azt ol-veszi a'
szakács, 4. és főz
külömb - külömb
oladéket.

A' madarakat 5.
először meg-mel-
lyesztí, és bőlakel
ki-veti.

A' halakat 6,
héjjuktól meg tisztí-
tíja, és hátoknál
fogva darabokra
vagdaltja;

Der Speisemel-
ster 1. giebt aus
der Speisekammer
2. die Eßwaaren 3.
heraus.

Dieselben em-
pfängt der Koch, 4.
und kocht verschle-
dene Speisen.

Die Vögel 5.
rupfet er erslich,
und weidet sie aus.

Die Fische 6.
schuppet und spal-
tet er;

Quas-

Quaedam car: Némelly búrt nes lardo traje- szalonnával meg- ctat opo lardarii, <i>szék</i> (álta) szur- 7. <i>kál) a' spēkelő 10.</i>	einiges Fleisch sol- det er vorzüglichst der Splänadel. 7.
Lepores 8. exuit.	<i>vel 7.</i> <i>A'nyúlaknak 8.</i> Die Hasen 8. <i>a' bűrit la. hűz'u</i> Greifet er ab.
Tum hæc eli- xat ollis, 9. & cacabis 10. in fo- co; 11.	<i>Azurin ez-ke</i> Horns & Gedet er <i>meg-sőzi öblös fa-</i> dieses in Töpfen 9. <i>zékakban, 9. és</i> und Kesseln 10. <i>egy h' főzö. f. z'z'</i> auf dem Herde, <i>kakban, 10. a' tüz-</i> 11. <i>helyen; 11.</i>
et despumat li- gula. 12.	<i>és a' tajtékjokat</i> und sch'ummet es <i>le-hánnya kaldn-</i> mit dem Schaum- <i>ul 12.</i> 12. f. 12.
Elixata condi- aromatibus,	<i>A' mi meg-sőt;</i> Das Besondere <i>meg-sűszerfőzömör-</i> reiset er mit Be- <i>zu süszerfőzömök-</i> würze, <i>kal,</i>
quæ comminui- pistillo 14. in mor- tario, 13. aut te- rit radula. 15.	<i>a' mollyeket</i> welches er mit <i>próra tör mo'sá -</i> dem Stößfel 14. <i>törövel 14. a' mo-</i> im Mörtel 13. zer- <i>sárban, vagy re-</i> stößt; oder reibt es <i>szelövel 15. meg-</i> auf dem Klebelsen. <i>reszel.</i> 15.
Quaedam affat verubus, 16. & automato, 17. vel super craticulam; 18.	<i>Némellyeket</i> Einiges brät er <i>meg-sűtt nydrson,</i> an Bratpfeten, 16. <i>16. és magában</i> und am Brater, 17. <i>forgó - peisnye -</i> oder über dem Ro- <i>forgatón, 17. vagy</i> ste; 18. <i>pedig róston; 18.</i>
vel frigit sarta- gine 19. super tri- podem. 20.	<i>vagy meg-ránt</i> oder röstet es in <i>serpenyőben 19. a'</i> der Pfanne, 19. <i>három-ídbú vason</i> über dem Dreifu- <i>20.</i> ße. 20.
Vasa coquina- ria sunt præte- rea: —	<i>Ercken kívül</i> Küchengeräthe <i>konyha - edények</i> sind über das: — <i>még: —</i>

rutabulum, 21.
ignitabulum, 22.
trua, 23. in qua
eluum urcatini 24.
& patinae; 25.

pruniceps, 26.
cultus incisorius,
27. qualus, 28.
corbis, 29. & lco-
pæ. 30.

a' jzén vonó, 21.
szén-tartó (mele-
kítő vas-edény) 22.
mosogató, 23.
mellyben meg-
öblítettnek a'
mely idlak 24. és
l. pos-idlak; 25.
a' fogó, 26. a'
vagdalo-kés, 27.
szű-ő-edény, 28.
korár, 29. és se
prő. 30.

die Ofenrücke,
21. die Bluspferne,
22. die Spüßgelle,
23. worinn die Kle-
sen 24. und flachen
Schüsseln 25. aus-
gespüßelt werden,

Die Feuerzange,
26. das Hackmesser,
27. der Selber, 28.
der Korb, 29. und
der Besen. 30.

LI.

Vindemia. A' szüret. Die Weinlese.

Vinum crescit
in vinea, 1.

ubi vites pro-
pagantur,

A' bor a' szől-
ő-hegyen 1. te-
rem,
a' hol a' szőlő
tővek el-homlít-
tatnak,

Der Wein wächst
in dem Weinberge,
1.
allwo die Weins-
töcke fortgepflanzt
werden,

et vi-

et vimine, aut *és kőő-vefzö-* und mit Weiden-
carice, ad arbo- *vel, avagy fíff. 1.* ruten, oder Reth-
res. 2. vel ad pa- *az elő fíkhöz, 2.* groß, an die Bau-
los, 3. vel ad juga *vagy karókhöz, 2.* me, 2. oder an die
4. alligantur. *vagy pedig hofzfú* Pfähle, (Stöcken)
lézokhoz 4. köt. 3. oder an die
telnek. Weinslatten 4. an-

Cum tempus *Middóna' szüret* gebunden werden.
adeft vindemia- *nek id je bern va-* Wenn die Zeit
di, vinitor ab- *gyon, a' vintz-l-r* zum Reben da ist,
scindit boscos, *le mottzi a' szőlő-* schneidet der Wino-
gerdzdek, jer (Weinzettel)
et comportat *és együve hord-* die Trauben ab,
trimodiis (cup- *ja puttonokban, 5.* und trägt sie in
lis, æ ophoris) 3. *'s a' szür-teő kád-* Butten 5. zusam-
conjicitque in la- *ba 6. tölti.* men, und schüttet
cum. 6. *ba 6. tölti.* sie in die Weinku-
se (Botting)

Pestea calcat *Azutón meg-ta-* Dann tritt er sie
pedibus, 7. aut *possa lábaival, 7.* mit den Füßen, 7.
tundit ligneo pi- *vagy pedig tört* und stampft sie mit
lo, 8. *tsomoszlóval (fa-* einem hölzernen
törővel,) Stempel (Most-
ler,) 8.

et exprimit tor- *és ki-nyomja* und presset mit
culari 9. succum, *fajtóval 9. a' le-* der Weinpresse (Re-
qui dicitur mu- *vét, a' mely must-* ter) 9. den Saft
lum; 11. *nak 11. nevezte-* heraus, welcher
tik; Most 11. genannt
wird;

atque labro *és de'sákban 10.* und von der Most-
(orca) 10. exce- *szedetvén hordók-* fufe (Schlauchfas-
ptum doliis 12. *ba 12. töltetik;* se) 10. aufsaugen,
infunditur; *ba 12. töltetik;* in die Weinsä-
fasser 12. eingefüllt,

operculo 15. te- *dugattsal 15. bét-* mit dem Stopfel,
gitur; *dugatik;* 15. zugedeckt:
(verspundet) wird;

et in cellas su- *és a' pintzebe* und in die Keller
per cantherios 14. *gadndr-fákra 14.* auf Kanter 14. ge-
abditum, in vi- *idtetvén, borrá* setzt, zu Wein
num abit. *válik.* wird.

E do.

E dolio aut li- phone 13. pro- miur, vale prius relito;	A' hor'óbból 13. vagy lopó - tókkel (héberrel) 13. /zo. detik-ki, a' hor- dót eldob fel-bont- ván;	Aus demASSE wird er entweder mit dem Heber 12. herausgezogen. w. n. das Fass vorher an- gezapfet ist,
aut tubulo, 16. in quo est episto- mium.	vagy podig tsa- ponn, 16. a' mel- lyen tsap - dugats vagyon.	oder mit der Fass- röhre (Pippe) 16. an welcher das Hähnlein ist.

LII.

Zythopœia.

A' serfőzés.

Die Bierbräueren.

Ubi

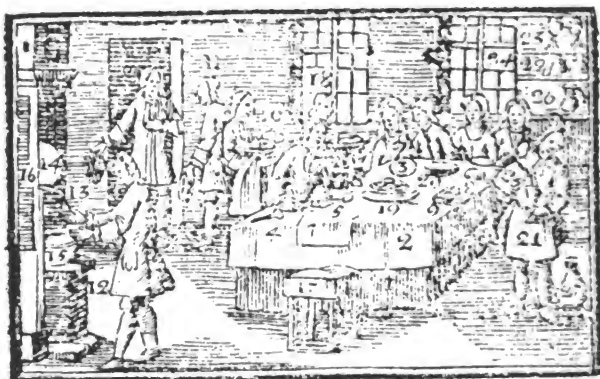
Ubi non habetur visum, bibitur cerevisia:	A' hab bar nin-tsen, ott fort is-tak;	Wo man keinen Wein hat, trinkt man Bier;
quae ex poleo (farre iusto) 1. & lupulo 2. in ahenis 3. coquitur;	a' melly szalad-ból 1. és komlóból 2. réz - üstben 3. főzöttk;	welches aus Malz 1. und Hopfen, 2. im Kessel 3. gekochten wird,
post in lacus effunditur;	azután kádakba 4. töltetik;	hernach wird es in Kuffen (Bottungen) 4. gegossen;
et frigesfacta, labris 5. in cellaria 6. deferitur, & vasis infunditur.	és meg-hideged-ven, de'sákban 5. a' pítzákba 6. hordoztatik, 's hordókba töltetik.	und wenn es abgekühlt ist, mit Besten (Kübeln) 5. in die Keller getra-gen, und in die Fässer gefüllt.
Vinum sublimatum, e faecibus vini, in ahenis 7. (qui superimpositum est alembicum 8.) vi caloris extractum —	Az éggett bor, a' bor seprőből, réz fazékban, 7. (mellyre lombik-fűző 8. vagyontal-va) a' melegség e-reje által ki-húza-tatván —	Der Brandwein, aus den Weinhesfen in einen Kessel, 7. über welchen ein Brennfolben 8. gestellt ist, durch Kraft der Hitze herausge-zogen, —
destillat per tubum 9. in vitrum.	a' tsön 9. által le tsepog az üveg-be.	tröpfelt durch die Röhre 9. in das Glas.
Vinum & cerevisia acedens, fit acuum.	A' bor és fer-meg etzetesed-ven, etzetté válik,	Wein und Bier, wenn es versauert, so wird es zu Essig.
Ex vino, vel cerevisia, & melle fit mullum, coquando.	A' borból, vagy ferből, és mézből, főzés által, mézes-bor, és méh-fer-észon.	Aus Wein, oder Bier, und Honig, wird Meer gekochten.

LIII.

Convivium.

A' Vendégség.

Die Mahl; it.

Cum apparatur convivium, mensa sternitur mappa 2. munda atriclinariis,

qui præterea apponunt discos, 3. cochlearia, 4. cultros 5. cum furcillis, 6. mapulas, 7. & panem 8. cum salino. 9.

Fercula inferuatur in patinis, 10. artocreas 19. in lance.

Mikor vendégség készítettik, akkor az asztal tisztábrafeszszal 2. megterítettetik az asztalnokok által.

a' kik egyszer mind sal-rakják a' tányérokat, 3. kalánakat, 4. kejekeket, 5. és villákat, 6. az asztal-kenődöket, 7. és a' kenyéret 8. a' só-tartóval 9. együtt.

Az ételek tálakban 10. hordatnak-sal; a' pástétom 19. széles tállal.

Wenn eine Feste veranstaltet wird, wird der Tisch mit einem reinen Tischtuch 2. von den Tafeldeckern gedeckt,

welche über das die Teller, 3. die Löffel, 4. die Messer 5. mit den Napeln, 6. die Servieten, 7. und das Brod 8. mit dem Salzfaße 9. auflegen

Die Speisen werden in Schüsseln 10. aufgetragen; die Pastete 19. auf der Platte.

Con-

Convivæ ab ho- spite 11. introduc- ti, abluabant oïim manus e guttur- nio 12. super pel- vim, 15.	A' vendégek a' gy.-détól 11. be- viteltetvén, meg- szoktuk mosni ré- genten kezeiket az íbsikból 12. a' mo- dó-tól 15. felet', és meg-törülték kefzkanóval; 16.	Die Gäste, ein- geführt von dem Wirth, 11. wu- schen sich vor Alters die Hände aus dem Handfasse, 12. über dem Bleßbecken, 15. und trockneten sie mit dem Handtu- che 16. ab;
atque ita assi- debant mensæ per sedilia. 17.	's úgy ültenek az asztalhoz szé- keken. 17.	und so setzten sie sich auf die Stühle 17. zu Tische.
Structor 18. de- aruat dapes, & distribuit,	A' tálnok 18. fel-metési az étke- ket, és el-oszto- gatja.	Der Vorschein- der 18. zertheilte (transchirt) die Speisen, und leget sie vor.
Assaturis inter- ponu ureambam- ma: a in scutellis. 20.	A' sülttek közé leves-ételek egye- lítettnek tálat- kában. 20.	Zwischen die Bra- ten werden aller- hand Brühn (Sof- sen) in Schüsseln 20. gesetzt.
Pincerna 21. in- fundit: temetum ex urceo, 25 vel cantharo, 26 vel lagena, 27. in po- cula, 22. 23.	A' pohárnok 21. bort tölt korsóból, 25. vagy kunnából, 26. vagy pedig pa- litzából 27. a' po- harakba, 22. 23.	Der Mundschent 21. schenket das Ge- tränk aus dem Krü- ge, 25. oder Kan- ne, 26. oder Fla- sche, 27. in die Be- cher 22. 23. ein;
quæ hodie ple- rumque sunt v- treæ, & in abaco 24. exstant;	a' melyek má- moribbnyire üveg- ből készültek, és a' pohár - s-eken 24 allanak;	welche heutzuta- ge meistens aus Glas sind, und auf der Tische 24. ste- hen;
et porrigit ho- spiibus.	és kecskébe ad a' a' vendégnek.	und überreicht es den Gästen.
Oïim ea ip'emet: convivator 28. ho- spitiibus propina- re solebat.	Hogyan a' maga- a' vendég 28. 28. szokta a' admagát a' vendé- geknek el-hozni, seu.	Worin er pfleg- te den Gastmache- ren 28. sich den Gästen zu zu trin- ken. LIV.

LIV.

Tractatio Lini.

A' Lennel való bánás (Len-készítés,)

Die Behandlung des Flachs.

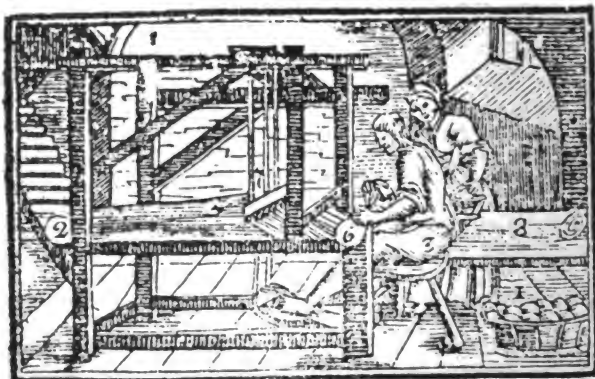
Linum

Linum & can-	<i>A' len és ken-</i>	Der Flachß und
nabis, aquis ma-	<i>der vízben meg-</i>	Hanf, wenn er im
cerata, rursum-	<i>áztatván, és az</i>	Wasser geröstet,
que siccata, 1.	<i>után újra meg-szá-</i>	und wieder getrock-
	<i>raztatván, 1.</i>	net ist, 1.
contunduntur	<i>öszve - törtetnek</i>	werden mit der
frangibuloligneo;	<i>fa - tilóval; 2.</i>	Brechel 2. gebro-
2.		chen,
ubi cortices 3.	<i>a' mikor a' por-</i>	da denn die
decidunt:	<i>dorjak 3. le-húl-</i>	Rinden 3. wegfal-
	<i>lanak.</i>	len;
Tum carminan-	<i>Azután meg-</i>	Alstenn werden
tur carmine fer-	<i>gerebélnek vas</i>	sie mit der Hechel
reo; 4.	<i>gerebánnel; 4.</i>	4. gehechelt;
ubi stupa 5. se-	<i>a' mikor a' tse-</i>	da denn das Werk
paratur.	<i>pű 5. külön-válik.</i>	5. abgesondert wird.
Linum purum	<i>a' tizta - len</i>	Der reine Flachß
colo 6. alligatur	<i>gu'salyra 6. kötte-</i>	wird von der Spinn-
a netrice, 7.	<i>tik a' fonó - asz-</i>	nerin 7. an den Ko-
	<i>szony 7 által,</i>	den 6. gebunden,
quæ sinistra fi-	<i>a' ki bal kezé-</i>	welche mit der
lum trahit, 8.	<i>vel a' fonalat húz-</i>	staken den Faden
	<i>za; 8.</i>	spinnet; 8.
Dextra 12.	<i>jobb - kezével 1.</i>	mit der Rechten
rhombum, 9. vel	<i>a' p-rgó-rokkat, 9.</i>	12 das Spinnrad,
fusum 10. (in	<i>vagy az orsó 10</i>	9 oder die Spindel
quo verticillus)	<i>(hollyen perdítö-</i>	10 (woran der
11. vertat,	<i>k-risati. v. nagy)</i>	Einspann, - plumen-
	<i>furugutja.</i>	mittel) 11. um-
		dreht.
Tandem fila	<i>Azután a' fo-</i>	Dann werden die
deducuntur in a-	<i>nal a' motólaru</i>	Faden auf die Wel-
labrum; 14.	<i>14. tértik;</i>	se (Warthaspel)
		14. gehaspelt;
ex iisque vel	<i>és belőle vagy</i>	aus denselben
glomi 15. glome	<i>gumbelyagok 15.</i>	werden entweder
rantur, vel fasci-	<i>tckertetnek, vagy</i>	näule 15; gewun-
culi 16. liunt,	<i>fonat - nya. db-</i>	den, oder Geß-
	<i>16. (palizmak,</i>	nen 16. gemacht.
	<i>lésznek.</i>	

LV.

Textura.

A' szövé.

Die Weberch.

Textor

Textor diducit in flamen globos, 1. & circumvol- vit jugo 2. tex- torio;	<i>A' takáts fel- veti szálakra a' gombolyagokat. 1. és fel-tekeri a' zugoly-fára; 2.</i>	Der Weber zet- telt das Garn an, 1. und rollt es auf den Weber- baum; 2.
ac sedens in textrina, 3. cal- cat pedibus infi- lia. 4.	<i>és ülén a' sző- vő-székhén 3. nyomja lábával a' talpallókat (kom- postorokat.) 4.</i>	und sitzend auf dem Weberstuhle, 3. tritt er die Schä- mel 4. mit den Fuß- sen.
Liciis diducit flamen, 5.	<i>A' nyűztős-fő- nallal el-választja egymástól az ál- ló-fonala'. 5.</i>	Mit den Zotten theilt er das Garn, 5.
et trajicit ra- dium, 6. in quo est trama;	<i>és áttal veti roj- ta a' vetelét, 6. a' mallyen van a' bél-fonal;</i>	und wirft den Weberspuhl, 6. an welchem der Ein- trag ist;
ac densat pe- ctine: 7.	<i>és sürűvétsindl- lya a' bordával: 7.</i>	und machet es dichte mit dem We- berlamme: 7.
atque ita confi- cit linteum, (te- lam.) 8.	<i>és ekk'pen ké- szíti a' vásznat. 8.</i>	und so webet (macht) er die Leinwand. 8.
Sic facit etiam pannifex pannum e lana.	<i>Igy készít a' posztó mivészs-a' posztót gyapjúból.</i>	Eben so macht auch der Tuchma- cher das Tuch aus der Wolle.

LVI.

Lintea.

A' vásznak (gyólt sok.)

Die Leinwand.

Lintea

Linthea insolan- tur 1. aqua 2. su- perfusa, donec candescent.	<i>Átvásznak</i> (gyöl- tsok) a' <i>verő-jény- re tétetnek</i> 1. <i>víz- zel meg - öntöztet. vén, 2. míg nem meg - fejeződnek.</i>	Die Leinwandten werden mit aufge- gossenem Wasser 2. gebleicht, 1. bis sie weiß werden.
Ex iis fuit sar- trix 3. indusia, 4. muccinia, 5. col- laria, 6. capitia, & cætera.	<i>Azokból varr a' varró - aszszony 3. ingeket, kezekendő- ket, 5. nyakra- valókat: hálósü- vegöket, és egye- beket.</i>	Aus denselben nähet die Nähbe- zinn 3. Hemder. 4. Schnupstücher, 5. Hairstücher, 6. Nachtmägen n. d. g.
Hæc si sordi- dentur, rursum lavantur a lotri- ce, 7.	<i>Ezek habószon- nyozódnak, újra ki-mosattainak a' mosó - aszszonyok- tól, 7.</i>	Diese, wenn sie unrein sind, wer- den neuerlings von der Wäscherinn 7. gewaschen,
aqua, vel lixi- vio, ac sapone.	<i>vízzel, vagy lúg- gal, és szappannal.</i>	mit Wasser, oder Lauge, und Seife.

LVII.

Sartor.

A' szabó.

Der Schneider.

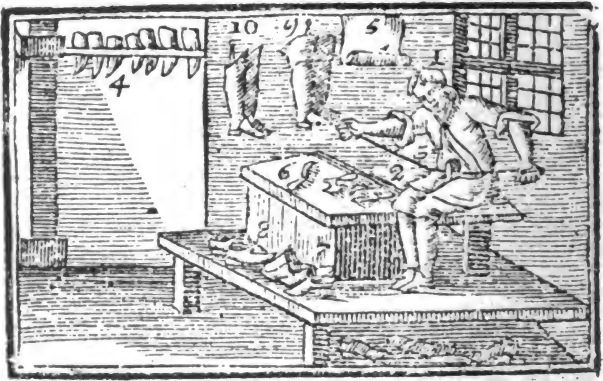
Sartor

Sartor 1. ditcin- dit pannum 2. for- fice; 3.	A' szabó 1. fal metélt a' posztót 2. ollóval; 3.	Der Schneider 1. zerschneidet das Tuch 2. mit der Scheere; 3.
et confuit acu, ac filo duplicato: 4.	és öszve - varja ével, és tértelével (iodrott fonallal) 4.	und nähet es mit der Nähnadel und dem Zwirne zusam- men:
Postea compla- nat futuras ferra- mento: 5.	Azután meg-si- mítja a' varráso- kat téglázó - vas- sal; 5.	Hernach bögelt er die Nähte mit dem Bögelleisen: 5.
licque conficit chlamydes, quæ habent fimbrias; 8.	és okképen készit mentéket, mellyek- nek prémjek 8. va- gyon;	und also machet er Pelze, welche ein Gebräme ha- ben; 8.
pallia 10. cum patagio, 11. & manicatas togas; 12.	palástokat 10. gallérral, 11. és újjas hoszfú felső- ruhákat; 12.	Mäntel 10. mit dem Kragen, 11. und Ärmelröcke; 12.
nec non tuni- cas cum globulis 14. & manicis; 15.	nem külömben dolmányokat gom- bokkal 14. és új- jakkal; 15.	wie auch Westen (Kamifcler) mit Knöpfen, 14. und Ärmeln; 15.
thoraces, 13. caligas, 16. chi- rothecas, 19. ami- cula 20. &c.	melyre valókat (lajblikat), 13. nadrágokat, 16. kasztyűket, 19. váll- lakat 20. 's a' t.	Wämmer, 13. Hosen, 16. Hand- schuhe, 19. Elbel 20. u. d. g.
Sic facit & pel- lio pellicea e pel- libus;	Igy készít a' sütsis bör - ruhá- kat a' böröböl:	Also macht auch der Kürschner Pelz- kleider aus Pelz- werk:
inter cætera endronidem, & diphtheram.	a' többek közt téli bundát, és ja- hdz bundát.	unter andern den Winterpelz und den Schafpelz.

LVIII,

Sutor.

A' *varga*.

Der Schuster.

Sutor

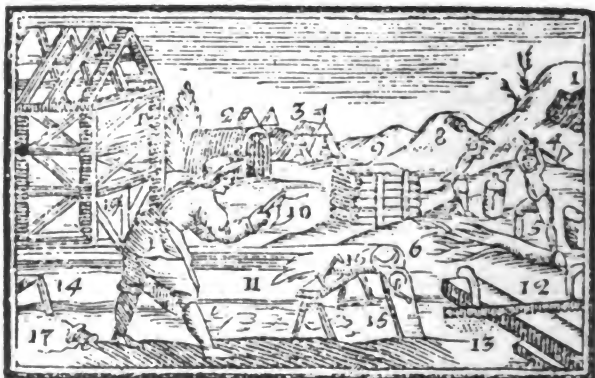
Su'ar 1. conficit ope subulæ,	<i>A'varga</i> 1. <i>ké-</i>	Der Schuster 1.
2. & fili picati,	<i>szít arral</i> , 2. <i>és</i>	macht vermittelst
3.	<i>szurkos fonallal</i> ,	der Nöle 2. und des
	3.	Pechdrats, 3.
super modulo,	<i>a' kaptán</i> 4. <i>bör-</i>	über dem Leisten
4. e corio 5. (quod	<i>bül</i> , 5. <i>a' molly</i>	4. aus Leder 5.
calpro sutorio 6.	<i>a' varga-késsel</i> 6.	(welches mit dem
discinditur)	<i>el metéltetik</i>)	Kneife (Kneipe) 6.
		(zuge schnitten wird)
sandalia, 7. cal-	<i>paputsokat</i> , 7.	Pantoffeln, 7.
ceos 10. (<i>onthur-</i>	<i>tsizmákat</i> , 10. <i>tsi-</i>	31 schmen, 10.
<i>nus</i>), calceolos,	<i>pókat</i> , 8. <i>szurkat</i> ,	Schuhe, 8. Stief-
8. ocreas, 9. &	9. <i>és bootskorokat</i> .	fel, 9. und Holzs-
peronea,	(<i>topánkákat</i> .)	stiefel (Topanken)

LIX.

Faber lignarius.

Az Áts.

Der Zimmermann.

Hominis vic-
tum & amictum
vidimus: nunc
quitur domicili-
um ejus.

Primo habita-
bant homines in
specubus; 1.

deinde in ta-
bernaculis, vel
tuguriis; 2.

tum autem in
tentoriis;

demum in do-
mibus.

Lignator her-
nit & truncat se-
curi 4. arbores;
5.

Az embernek
elédelt és ruhá-
zatját már lástuk;
következik most
az ő lakó-hajléka.

Először az em-
berek barlangok-
ban 1. laktanak;

azután leveles
szinokb. n. vagy
kunyhókban, 2.

továbbá fűtőro-
ban-is; 3.

végére pedig
házakban.

A' fa-vágó lo-
vágja és meg-nye-
si fészfével 4. az
elő-fákat; 5.

Des Menschen
Epelze und Klei-
dung haben wir ge-
sehen: nun folgt
seine Wohnung.

Anfangs wohnten
die Menschen in
Höhlen; 1.

hernach in Laub-
hütten, oder Stroh-
hütten; 2.

alsdann auch in
Zelten; 3.

endlich auch in
Häusern.

Der Holzhacker
fället und behauet
mit der Hölzart 4.
die Bäume; 5.

ubi

ubi remanent farmenta. 6.	a' mikor hulla dék gallyatskák 6. maradnak - el.	wobon das Reis- holz überbleibt. 6.
Clavosum li- gnum findit cu- neo, 7. quem adi- git tudite; 8.	A' görtsös - fát fákel 7. hasittja. neg, a' mellyet felyökkal (bun- kóval) 8. út bel- jő;	Das Knottichte Holz spaltet er mit dem Reile, 7. wel- chen er mit dem Schlägel 8. hinein- treibt;
et componit strues. 9.	és rakás - fátat 9. rak - össze.	und machet Holz- haufen. 9.
Faber lignarius elevat materiam super cantherios, 18. ope trochleæ. 15.	Az Als az épü- letnek való fát fel- omeli faragó szé- kekre, 14. (ke's- ke-lábakra) tsig- 15. által.	Der Zimmermann hebt das Bauholz auf die Zimmerbö- cke 13. mit Hilfe der Winde. 15.
affigit anlis, 16. linneat amussi: 17.	le - szegezi hor- gas vassal (kaj- mattsal) 16. meg- méri tsapó - sindr- ral: 17.	befestiget es mit Klammern, 16. mest es mit der Nichtschnur: 17.
tum asciat li- gnum ascia; 10.	akkor meg - fa- ragja színő - bár- dal 10. a' darab- gerendát;	dann zimmert er das Holz mit der Zimmerast, 10.
unde cadunt assulæ; 11.	a' mellyről for- gások hullanak le; 11.	wobon die Spä- ne fallen; 11.
et serrat serra, 12. ubi scobs 13. decidit.	és fűrészt fű- részfél, 12. a' mi- kor fűresz-por 13. hull - le.	und säget es mit der Säge, 12. da die Sägspäne 13. abfallen.
Tandem com- paginat parietes; 18.	Azután össze- foglalja a' sala- kat; 18.	Dann füget er die Wände zusam- men, 18.
et configit tra- bes clavis traba- libus. 19.	és össze - szegezi a' gerendákat vas- tag letz - szegekkel. 19.	und nagelt die Balken mit Zim- mernägeln.

LX.

Faber murarius,

A' kō-míves.

Der Maurer.

Faber

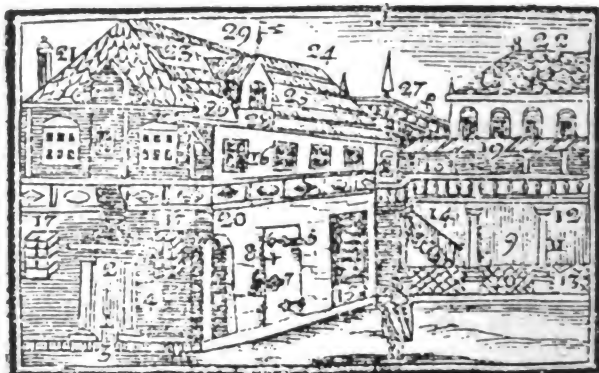
Fabermurarius 1. ponit funda- mentum, & struit muros, 2.	A' k3.mivss 1. fundamentomot vet, és kőfalakat 2. rak,	Der Maurer 1. leger den Grund, und setzet Mauern, 2.
vel e lapidibus, quos lapidida- eruit in lapidida- na; 3.	vagy kővökből, mellyeket a' kő- vágó a' kőbányá- ban 3. ás;	entweder aus Bruchsteinen, wel- che der Steinhauer in der Steingrube bricht; 3.
et latomus 4. conquadrat ad normam; 5.	a' kő-faragó 4. pedig négy-sze- geletesen ki-farag- az igazgató. mér- ték 5. szerint;	und der Steino- meß 4. nach dem Richtschelte vier- eckigt zurichtet; 5.
vel e lateribus; 6.	vagy pedig tégl- lákból, 6.	oder aus Ziegel- steinen, 5.
qui ex arena & luto, in aqua intritis, forman- tur,	a' mellyek ví- zel fel-kevertt fő- vényből és sárból formáltatnak,	melche aus Sand und Lelme, mit Wasser abgerührt, geformt,
et igne exco- quantur.	és tűzzel ki-éget- tetnek,	und mit Feuer ge- brannt werden.
Dein crustat calce, ope trul- læ, 7.	Azután bé-va- kollya mészszel, a' vakoló-kalánnal 7.	Hernach bewirft er sie mit Kalk, (Mertel)vermittelt der Mertelkelle, 7.
et tectorio ve- stit. 8.	és mázoló-mész- szel meg-mázol- lyá. 8.	und übertüncht sie. 8.

LXI.

Domus.

A' Ház.

Das Haus.

Ante ianuam
corrus est velli-
bulum. 1.

A' ház ajtaja
előtt vagyon a'
torndt. 1.

Vor der Thüre
des Hauses ist der
Eingang. 1.

Janua habet
limen, 3. & su-
perliminare, 2.
& utrinque postes.
4.

Az ajtónak va-
gyon alsó küszöb-
je, 2. és mind a'
két oldalon ajtó-
felje, 4.

Die Thüre hat
eine Unterchwelle,
3. eine Oberschwel-
le, 2. und beyder-
seits die Pfosten. 4.

A dextra sunt
cardines 5. a
quibus pendent
fores; 6.

Jobb kézzre vag-
nak az ajtófarkak,
5. melyeken függ
az ajtó; 6.

Zur Rechten sind
die Thürangele, 5.
an welchen die Thü-
re hängt; 6.

a sinistra clau-
strum, 7. aut pes-
sulus. 8.

bal felől vagyon
a' záró-pléh, 7.
vagy a' kilints. 8.

zur Linken ist das
Schloß, 7. oder der
Riegel. 8.

Intra

Intra parietes est cavædium, 9. tesselato pavi- mento, 10.	Belül a' falak közti: vagyon a' pitvar, 9. négy szec- gü padim: zom- mal 10. ki-rakva: ofalopokkal 11 meg-erősítve, mel- tycken vagy on ofz- lopfő, 12. és ofz- lop-talpa. 13.	Zwischen den Mauern ist der of- sene Saal, 9. mit einem gewürfelten Anstriche; 10. geputzt mit Stäu- len, 11. an welchen das Kapital 12. und Postament. 13.
fultum colum- nis, 11. in quibus epistylum, 12. & basia. 13.	Lajtorjákon, 14. és keringő-grádi- sokor 15, men- nek-sel a' felső- rend-házakba.	Über die Treppe (Stiege) 14. und Wendeltreppe 15 geht man hinauf in die oberen Stock- werke.
Per scalas 14. & cochlidia 15. ascenditur in su- periores contigna- tiones.	Kívül meg-lá- szorak az abla- nok 16. és rostá- lyok, 17. a' fedő-lő-folyo- só, 18. az ofztor- há, 19. és az ofz- lopok. 20.	Außen erscheinen die Fenster, 16. und Gitter, 17. die Gallerien, (Al- tane) 18 Wetter- bänke, 19. und Pfeiler. 20
pergulæ, 18. suggrundia, 19. & fulcra, 20.	Leg-feljül va- gyon az ház-héja, 21. a' mely meg- van fedve tserép- pel, 22. vagy sin- dellyel, 23. néha pedig fzaíndval; a' melyek lá- szakna, 24. ezek pedig szark-fákba 25. fekszenek. A ház-héjvá- laszve-ragad a' tes- vegő-of-terha (ise- pegés-heiye. 20.	Zu oberst ist das Dach, 21. gedeckt mit Ziegeln, 22. oder Schindeln, 23. manchmal auch mit Stroh; welche auf den Latten, 24. diese auf den Sparren 25. liegen. An dem Dache hängt die Traufe (Dachrinne.) 20.
In summo est tecum, 21. con- tectum tegulis 22. aut scandulis, 23. nonnunquam fra- mine:		
quæ incumbunt tignis, 24. hæc tignis, 25.		
Tecto adhæret stillicidium, 26.		

LXII.

Faber ferrarius,

A' kovács.

Der Schmied.

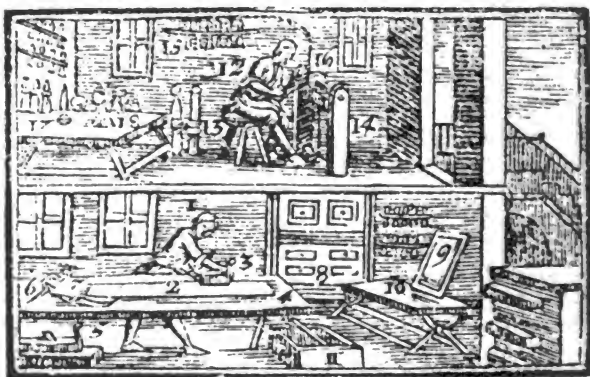
Faber

Faber ferrarius	A' kovács 1. a'	Der Schmied 1.
1. in ustrina (fabrica ferraria) 2.	kovács-műhelyben	In der Schmiede 2.
inflat ignem sol-	2. fel-fújja a' tü-	bläst das Feuer
le, 3.	zet fűvővel, 3.	mit dem Blasebal-
quem attollit	a' melleget lábd-	den er mit dem
pede; 4.	val 4. fel-emel;	Fuß 4. tritt;
atque ita can-	és úgy tüzesel-	und so macht er
defacit ferrum.	ti-meg a' vassal.	das Eisen glühend.
Deinde eximit	Azután ki-veszi	Hernach zieht er
forcepe. 5.	fűgővel, 5.	es mit der Zange
imponit incudi,	red-teszi az üd-	legt es auf den
6. & cudit mal-	versu, 6. és üti	Ämboß, 6. und
leo: 7.	a' kalapáccsal; 7.	schmiedet es mit
ubi stricturae 8.	a' mikor tüzes	da die Fanken 8.
exiliunt.	jzárak 8. ugrál-	dabon sprizen.
	nak - ki.	
Et sic excudun-	és ekképen ké-	und so werden
tur: ciavi, 9. so-	szítetnek, a' sze-	verfertigt die Nä-
les, 10. canthi,	gek, 9. patkók,	gel, 9. die Hufel-
11. catenae, 12.	10 kerek-talp va-	sen, 10. die Rad-
laminæ,	szak, 11. lánczok,	schienen, 11. die
	12. pléh-vasak,	Setten, 12. die
		Bleche,
seræ cum cla-	lakatok kulcsok-	Die Schlösser mit
vibus, cardines,	kal együtt, ajtó-	den Schlüsseln,
&c.	szarkak, 's u' t.	Thürangel, u. d. g
Ferramenta can-	A' tüzes vas mi-	Das glühende Ei-
dentia restiugvun-	vik el-óztatnak a'	senwerk wird in
tur in lacu.	víz - tartóban.	dem Löschtröge ab-
		gelöschet.

LXIII.

Scrinarium, & Tornator.

Az Asztalas, és Esztergályos.

Der Tischler, und der Drechsler.

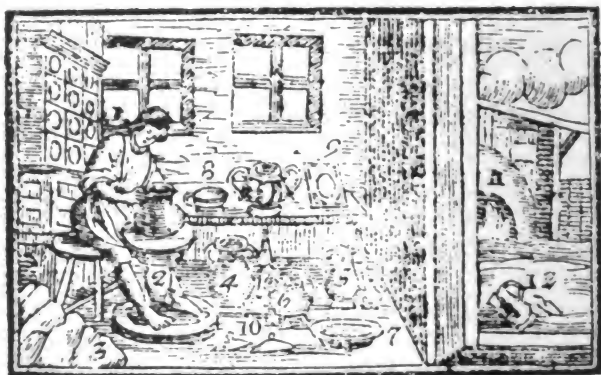
Arcula-

Arcularius 1. dolat alferes 2. runcina, 3. in tabula; 4.	Az asztalas 1. meg - gyatúlja a' deszkákat, 2. gyatúlval 3. a' gyatúlval 4. 16 - táblán; 4.	Der Tischler (Schreiner) 1. hobelt die Bretter 2. mit dem Hobel, 3. auf der Hobelbank; 4.
deplanat planula; 5.	meg - simítja simuló gyatúlval; 5.	glättet sie mit dem Schlichthobel, 5.
perforat terebra; 6.	meg - fúrja fúróval; 6.	durchbohret sie mit dem Bohrer 6.
sculpsit cultro; 7.	meg - faragja késsel; 7.	schneidet sie mit dem Schnitzer, 7.
combinat glutine, & subscudibus; 8.	össze - foglalja enyvel, és hevederekkel; 8.	füget sie mit dem Leime, und mit Leisten zusammen, 8.
et facit tabulas, 9. menfas, 10. arcas (cistas) 11. armaria &c.	és készit táblákat, 9. asztalokat, 10. iddákát, 11. almáriomokat, 's a' t.	und macht Tische, 9. Tische, 10. Trugeln (Kisten) 11. Kästen u. d. g.
Tornator 12. tornat torno 15. super scamno tornatorio, 14. globos, 16.	Az esztergályos farag 12. (esztergályoz) az eszterga - vassal 15. az esztergály - széken, 14. golyóbsokat, 16.	Der Drechsler 12. drehet mit dem Drehselzen 15. über der Drehbank 14. Kugeln, 16.
Conos, 17. icunculas, 18. & similia torevmata.	tekéket, 17. kévetéket, 18. és e' féle esztergálymivokat.	Regel, 17. Pappen (Docken) 18. und dergleichen Drehwerke.

LXIV.

Figulus.

A' Fazekas.

Der Töpfer.

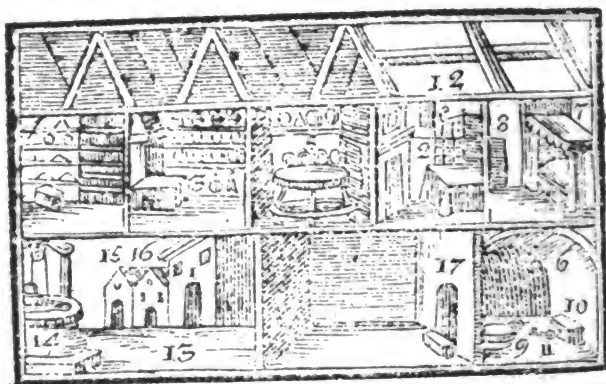
Figulus

Figulus 1. se-	A' fazekas 1.	Der Topfer 1.
dens super rota	ülvén a' korong 2.	hängend über der
2. figulari, format	felett formát	Scheibe, bildet aus
ex argilla 3.	agyagból, 3. fa-	Thon (Leim) 3.
ollas, 4.	zekakat, 4.	Topfe, 4.
urceos 5. (am-	korsókat, 5. ser-	Krüge, 3. Dren-
phorus,) tripodes,	penyőket 6. (lába-	süke (Reiten) 6.
6. patinas; 7.	sokat) találkat; 7.	Schüsseln; 7.
fideltas, 9. oper-	kályha-darabo-	Ofentacheln, 9.
cula, 10. & alia	kat, 9. fedőket,	Stürze (Deckel)
vasa telliacea. 8.	10. és más tserép-	10. und andere irden-
	edényeket. 8.	ne Gefäße. 8.
Postea excoquit	Azután ki-égött	Hernach härtet
ea in furno, 11.	azokat az égő- kömentzában, 11.	er sie im Brenn-
et incrustat li-	és meg - színli	und überzieht sie
thargyro.	indazzal.	mit der Glasur.
Fracta olla dat	Az el-törtt jü-	Ein zerbrochener
testas. 12.	zekből tserépek 12.	Topf giebt Scher-
	lejek.	ben. 12.

LXV.

Partes domus.

A' háznak részei.

Die Abtheilungen des Hauses.

Domus

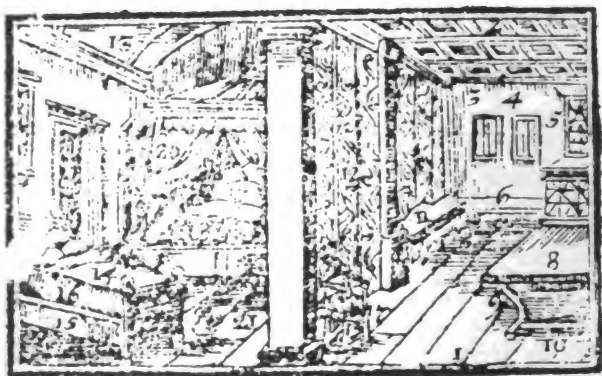
Domus habet conclavia plura :	A' háznak sok külömb - külömb záros-helyei vagy- nak :	Das Haus hat mehrere Gemächer :
ut sunt: atrium, 1. hypocaustum, 2. culina; 3.	a' mindmuck: a' pitvar, 1. szoba 2. konyha; 3.	als da sind: das Vorgemach (Vor- saal) 1. die Stü- be, (das Zimmer) 2. die Küche; 3.
cella penuria, 4. cœnaculum, 5. camera, 6. & cu- biculum 7. cum adstructo secessu. 8.	édes-ház, 4. ebéd- lő-ház, 5. bôlt, (bôltos - kamara) 6. és háló-ház, 7. a' melléje építet- tett árnyék-szék- kel 8. együtt.	Die Speisekam- mer, 4. der Speise- saal, 5. die Gewöl- be (die Kammer) 6. und das Schlafzim- mer, 6. mit dem daran gebauten Ge- krete, (Abtritt) 8.
Corbes 9. in- serviunt rebus transferendis;	A' kosarak 9. holmi dolgoknak ide'stova való hor- dásokra szolgál- nak :	Die Körbe 9. die- nen die Sachen hin und wieder zu tra- gen;
arcæ 10. (quæ clave 11. claudun- tur & recludun- tur) illis adser- vandis.	a' ládák, 10. (a' mellyek kül- töl 11. be-zárat- nak és ki-nyittat- nak) azoknak ben- nek való tartására.	die Kästen (Tru- hen, Kisten) 10. (wel- che mit dem Schlüs- sel 11. zugeßlossen und aufgeschloffen werden (dieselben zu bewahren.
Sub tecto est tabulatum; 12.	A' ház héjazat- ja alatt vagyon a' padlás; 12.	Unter dem Dache ist der Boden; 12.
In area 13. pu- teus, 14. liabu- lum, 15. lignile, plausinarium. &c.	Az udvaron 13. a' kút, 14. az is- tálló, 15. a' fa- tartó-fzín, fűkér- fzín 's a' t.	Im Hofe 13. der Schöpfbrunn, 14. der Stall, 15. die Holzschuppen, Wa- genschuppen u. d. g.
Sub domo est cella. 17.	a' ház alatt va- gyon a' pince. 17.	Unter dem Hause ist der Keller. 17.

LXVI.

Hypocaustum cum Dormitorio.

A' szoba és a' háló-ház.

Das Zimmer (die Stube) mit dem
Schlafgemach.

Hypocaustum 1.
ornatur laqueari-
bus, 2. & nonnun-
quam parietibus
tabulatis; 3.
illuminatur fe-
nellis: 4.

calefit fornace.
5. quæ construi-
tur ex fideliis.

*A' szoba, 1. me-
nyezettel, 2. és né-
ha deszkával bel-
lelt falakkal is 3.
meg-ékesítettik;
ablakkal 4-
meg - világosítá-
stik;*

*meg - melegítte-
tik kimentze 5. Al-
tal, a' melly da-
rab - kőből készült
rakatik.*

Das Zimmer 1.
nied' verziert mit
der Decke 2. und
manchmal mit ge-
täfelten Wänden, 3.
wird beleuchtet
durch die Fenster:
4.

erwärmet durch
den Kachelofen, 5.
welcher aus Stei-
nen zusammenge-
setzt wird.

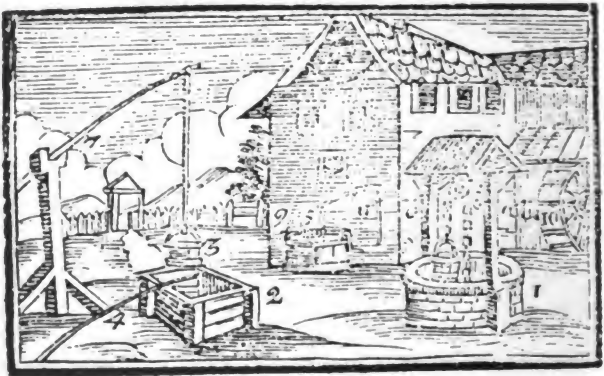
Uten-

Uensilia hypo-	<i>A szoba' búto-</i>	Die Zimmernei-
caulli (hno: scam-	<i>rai, a' írózá' (pa-</i>	räthe sind: die Bän-
na, 6. scilicet; 7.	<i>da'k), 6. a' íze-</i>	ke, 6. die Geißel
	<i>ken; 7.</i>	(Stühle) 7.
mensæ 8. cum	<i>az asztal 8</i>	die Tische 8. mit
fucri 9. ac sca-	<i>asztal-ábaikkal 9</i>	ihren Gestellen (Stü-
bellis, 10. et cul-	<i>és 'samolyaikkal</i>	hen) und Fußste-
citæ 11.	<i>10. aggyút, és a'</i>	ten, 10. wie auch
	<i>párna-jékek. 11.</i>	Polsterseffeln. 11.
Appenduntur	<i>Szönyegek-is 12.</i>	Lapeteeren 12.
etiam tapetes. 12.	<i>székkel fel-füg-</i>	werden auch auf-
	<i>gesetzt.</i>	gehängt.
Pro levi cuba-	<i>A tsendes fe-</i>	Zur sanften Ru-
tu est in dormito-	<i>hüdvégott a' há-</i>	he ist in der Schlaf-
rio 13. lectus, 14.	<i>lő-házban 13, egy</i>	stammer 13. das
	<i>14. vagon,</i>	Bett, 14.
stratus in spon-	<i>a' melly a' nyo-</i>	gebettet in der
da 15. super stra-	<i>szotyában 15.</i>	Bettstadt (Spann-
mentum, 16. cum	<i>szalmán 16. van</i>	bett) 15. über dem
lodicibus, 17. &	<i>mag-votva lőve.</i>	Strohsock 16. mit
stragulis. 18.	<i>dőkkal és takaród-</i>	den Kissen (Eim-
	<i>xókkal (pokró-</i>	tüchern) 17. und
	<i>tzokkal, papla-</i>	Bettdecken (Luch-
	<i>nókkal. 18.</i>	ten.) 18.
Cervical 19. est	<i>A párna (ván-</i>	Das Kissen (Pol-
sub capite.	<i>kos, fejally, fejel)</i>	ster) 19. ist unter
	<i>19. a' fő alatti va-</i>	dem Haupte.
	<i>gon.</i>	
Conopeo 20.	<i>Az egy, fel-</i>	Das Bett wird
lectus tegitur.	<i>nyog-hálóról (lu-</i>	mit dem Vorhang
	<i>perláttal) 20. be-</i>	10. verdeckt.
	<i>vonatva.</i>	
Matula 21. est	<i>A vizellő edény</i>	Der Nachtopf
velicæ lavandæ,	<i>21. vizellőre (ho-</i>	21. dienet die Was-
	<i>lóg könnyítésére)</i>	se zu erleichtern.
	<i>való.</i>	(Wasser zu lassen.)

LXVII.

Putei.

A' Kútak.

Die Brunnen.

ubi

Ubi fontes de- scendunt, effodiu- tur putei, 1.	<i>A hol forrásnak nincs seiek, ott in l n manqelt, wer- kútak 1. dsattat- d n Brunnen 1. ge- nak,</i>	Wo es an Quel- len mangelt, wer- den Brunnen 1. ge- graben,
qui circumdan- tur crepidine, 2. rül- ne quis incidat:	<i>a' mellyek kö- rül- vésztetnek kút- kardvul, (kút-ga- radjával) 2. hogy naki bold ne essen:</i>	welche mit einer Lehne 2. umgeben werden, d n nte- mand hineinfallt:
inde hauritur aqua urnis, 3.	<i>onnan merítte- tik a' viz, vedrek- kel, 3.</i>	d: aus schöpft man d. 3 Wasser in Eimern, 3.
(quae pendent vel pertica, 4. rül- vel fune, 5. vel catena; 6.	<i>(a' mellyek vagy rülön, 4. vagy kö- telen, 5. vagy lán- czon 6. függőnek:)</i>	(welche entweder an einer Stange, 4. oder an einem Seile, 5. oder an einer Kette 6. hängen,)
idque aut tol- lenone, 7. aut girgillo, 8. aut cylindro 9. manu- briato:	<i>merítettetik pedig: vagy kút-gémmel, 7. vagy forgó-kuri- kával, 8. (szigá- val) vagy gömbö- lyeg tekercsvel. 9. mellynek mark- lattja vagyon;</i>	und dieses ent- weder mit dem Schwengel, 7. oder in der Windelschei- be, 8. oder mit der Walze, 9. die einen Handgriff hat;
aut rota, 10. aut denique an- thia. 11.	<i>vagy kerekkel, 10. vagy pedig víz- vonó szivárván- nyal. 11.</i>	oder mit dem hohlen Rade, 10. oder endlich mit der Pumpe. 11.

LXVIII.

Equile.

A Ló-istálló.

Der Pferdestall.

Stabula.

Stabularius (equiso) 1. pur- gat a limo 2. li- bulum;	4 lovast 1. ki- tiseltva a' garsjt 2. az ist 4:6531;	Der Stallknecht (Hofwarter) 1. müdet 2. den Stall aus;
allizat equum 3. capillro 4. ad præsepe; 5.	kozsi - kőri a' lovat 3. kőts fša- zet a' jdsalhoz; 5.	bindet das Pferd 3. mit der Halfter 4. an den Barran, (Krippe,) 5.
aut si mordax fit, constringit li- scella 6.	vagy vedig ki- raps, orr - kő- tst (vasperetzel) 6. szorit a' szjtira, an.	oder wenn es bli- sig ist, bindet er ihm den Maulkorb 6.
Deinde subster- nit stramenta. 7.	Azist szalndt 7. hany alaja.	Hernach machet er die Streu mit Stroh, 7.
Avenam venti- lat vanno, 8. quam miscet pa- leis,	Meg - parolja parló - rordval 8. a' zabol, a' molly kőzzé szotkdt ogyalit,	Den Haber schwingt er in der Banne (Futtes- schlinge) 8. weil- chen er mit Häcker- ling vermenger,
e aque pascit equum, ut et fœ- no. 9.	és azzal iteti a' lovat, valamin széndval - is. 9.	und damit füttert er das Pferd, wie auch mit Heu. 9.
Postea ducit aquatunadaqua- rium: 11, dum detergit panno, 12. de- spectit strigili; 15.	Ezek után itat. ni vizet az itató- ra; 11. akkor ofatja meg - törli törle - rongyat, 12. meg- vakarja 16. vaka- róval; 15.	Nach diesem füb- ret er es zum Was- sertröge 11. trinkens dann wäscht er es mit dem Luche ab; 12. striegelt es mit dem Striegel, 15.
insteroit gausa- pe, 14. et inspicit un- gulas, an toleat ferreæ (colcai fer- rei) 15. adhuc fir- mis clavis hære- ant.	rá - teríti a' po- krótztot, 14. és meg - nézi a' kőrmöt, ha val- lyon a' lö - patkók 15. még erősen la- szagezva állanak rajtuk.	leget ihm die De- te (Rogen) auf, 14. und beschaut die Hufe, ob die Eisen- 15. noch an festem Nägeln hängen.

LXIX.

Viator.

A' Bodnár.

Der Binder.

Viator

Victor 1. amicus praecinctoric, 2.	A' bodnár 1. elő kötővel 2. körül-kötőzhödvén,	Der Binder (Bücher) 1. mit dem Schurzelle 2. amgebunden,
facit e virgis columnis, 3. super sellam incilioriam, 4. scalpro bima-nubriato, 5. circulos;	mogyoró vész szökből, 3. a' szaragó-székenn, 4. két nyelű késsel, 5. abrontsokut csinál;	macht aus Haselruthen, 3. über der Schnigbank 4. mit dem Reismesser 5. Reife;
et ex ligno affulas. 6.	szébből pedig dongákat.	und aus Holz Faßdauben (Taufeln.) 6.
Ex affulis conficit dolia, 7. & cupas, 8. bino fundo;	A' dongákból készíti hordókat 7. és tonnákat, 8. két-két fenekekkel;	Aus den Taufeln macht er Fässer, 7. und Tonnen, 8. mit zwey Böden;
tum lacus, 9. labra, 10. trimodia 11. (cup-llas, ænophora,) & situlas, 12. uno fundo.	ismét kádakat, 9. de'sákat, 10. puttonokat, 11. és rotskákat, 11. egy fenekekre.	dann Ständer (Bodigen) 9. Schässer, 10. Butten, 11. Selten 12. mit einem Boden.
Postea vincit circulis, 13. quos ligat salignis viminibus, 15.	Azután megkötöti abrontsokkal, 13. a' mellyeket meg-szorít szűz vészszötskéekkel. 15.	Hernach bindet er sie mit Reisen, 13. welche er mit weidenen Reifern (Wieden) 15. heftet,
et aptat trudite, 16. ac tudicula. 11.	és reá veri bunkóval (súlyokkal) 16. és trébéllyel. 17.	und mit dem Schlägel 16. und Triebel 17. an-schlägt.

LXX.

Restio, & Lorarius.

A köteles (kötél-verő) és a szij-
gyártó.

Der Riemer und der Seiler.

Restio

Restio 1. nectit funes 2. e stupā 4. vel canabi, agitatione rotulae. 3. -1	A kötdl-varó 1. köteleket 2. ké- tsopübdl, 4. vag- ken-terbdl, a' ki- rohetske' 3. forgu- tása' által.	Der Sellen 1. drehet Sellen, 2. aus Werk, 4. oder Hand, durch Umdrehung des Rades. 3.
--	---	---

Sic fiunt primo funiculi, 5. tum restes, 6. tandem rudentes. 7.	Így készülnök először maulzugok, 5. azután kötelek, 6. utójjára vastag hujó-kötelek. 7.	Also werden ver- fertigt erstlich das Seilgarn (Windfä- den) 5. dann die Stricke 6. endlich die Schiffseile. 7.
--	---	--

Lorarius 8. scin- dit de corio bu- bulo 9. loramen- ta; 10.	A szlj-gyártó 8. metél ökr és tehén bőrből, 9. szíjjakat; 10.	Der Kleiner 8. schneidet aus der Rindsbaut 9. Rie- men; 10.
--	--	--

frena, 11. cin- gula, 12. balteos, 13. crumenas, 14. hippoperas. 15. etc.	kant drokat 11. övedzőket, 12. kardszíjjakat, 13. táskákat (tarso- lyokat) 14. által. vetőket (iszáko- kat.) 15. 's a' t.	Zäume, 11. Gür- teln 12. Wehrge- häute, 13. Taschen, 14. Mantelsäcke, (Kangen, Felleisen) 15. u. d. gl.
---	---	--

LXXI.

Viator.

Az útaxó (úton-járó.)

Der Wandersmann (Reisende.)

Viator 1. portat humeris in bulga, 2. quæ capere nequit funda, 3. vel marsupium: 4.	Az útonjáró 1. vállán viszi bőr-tarisznyában 2. azokat, a' mellyek a' satskóbann, 3. vagy az erszényben 4. el-nem férnek:	Der Wandersmann 1. trägt auf dem Rücken im Reisefelle, 2. was der Sack 3. oder die Tasche 4. nicht fassen kann:
tegitur penula, (lacerna) 5.	köpenyeggel 5. magat be-fedi,	er wirbt mit dem Reisemantel 5. bedeckt;
tenet manu baculum, 6. quo se succiat.	botot 6. tart kezében, a' mellyel támaszkodjan.	in der Hand hält er den Wanderstab (Stoß), 6. auf den er sich stützt.

Opus

Opus habet vi- tico, ut et fido ac facundo comi- te. 7.	Szüksége van úti-költségre, va- lamint hív es nyá- jas beszédű úti- társra-is. 7.	Er bedarf einer Wegzebrung, wie auch eines getreuen und gesprächigen Befährten. 7.
Ne deferat vi- am regiam, 9. prop' ter semitam; 8. nisi sit trius callis.	El-ne-hagyja az ország'-útját vilamelly gyalog- ösvényért, 8. ha- nem-ha az jártt út lejénd.	Die Landstrasse 9. verlasse er nicht wegen des Fußstei- ges; 8. wenn es nicht ein gebahnter Pfad ist.
Avia, 10. & bi- via 11. fallunt, & seducunt in sale- bras: 12.	A' járattlan utak, 10. és a ket- tős-utak 11. m-g- tsainak, és egye- netlen darabos he- lyekre 12. visznek;	Die Abwege 10. und Scheidewege 11. betrugén und verführen in un- wegsame Deter; 12.
nonnunquam e- tiam tramites, 13. & compita. 14.	néha u' kereszt- utak-is, és a' fok- féle ágazó utak. 14.	manchmal auch die Krummwege, 13. und Kreuzwe- ge. 14.
Sciscitetur igi- tur obvios, 15. qua sit eundum:	Tudakozódjon tehát az elöiben akadóktól, 15. mer- re kellessen monni;	Deswegen erkun- dige er sich bey den Begegnenden, 15. welchen Weg er ge- hen müsse;
et caveat præ- dones, 16.	és őrizkedjen a' tolvajoktól, 16.	und hüte sich für den Straßenräu- bern, 16.
ut in via, sic etiam in diver- sorio, 17. ubi per- noctat.	valamint az út- ban, úgy a' ven- dég-fogadóban is, 17. a' hol meg hál,	gleichwie auf der Strasse, so auch in der Herberge, 17. wo er übernachtet.

LXXII.

Eques.

A' Lovas ember.

Der Reuter.

Eques 1. im-
nit equo 2. ephip-
pium; 3.
idque succingit
cingulo;

inslernit etiam
dorsuale; 5.

ornat eum pha-
leris, frontali, 6
antilena, 7. &
pollulena, 8.

A' lovas 1. fel-
tes. i a' lóra 2. a'
nyerget; 3.
és azt le-szorít-
ja hevederrel; 4

re-teríti a' tza-
frangot-i; 5.

Fel-ekesítitzi
ra szeresdm-ekkel,
homtok szíjjal, 6.
szügyetlövel, 7. és
sarmatringal. 8.

Der Reuter 1.
legt dem Pferde 2.
den Sattel 3 auf,
und umgürret
denselben mit der
Hurte; 4.

Legt ihm auch
die Schuttlade
(Rückendecke) 5.
auf:

zieret es mit dem
Reutzeuge, dem
Steuersiem, 6.
Druckriemen, 7 und
Schwanzriemen. 8.

Deiade

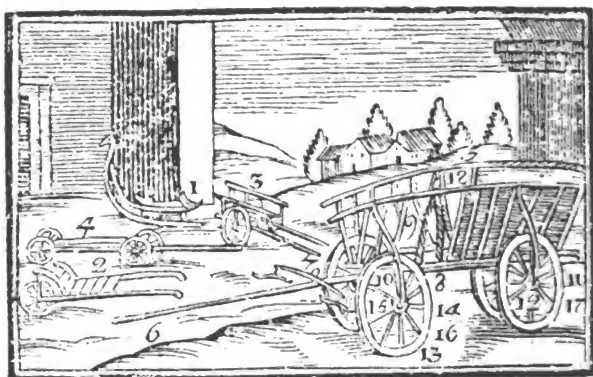
Deinde infilit in equum; induc pedes sta- pedibus; 9. sinistra capessit lorum 10. freni, (habenam), 11.	<i>Azután fel-ugrik a' lóra; lábait a' ken- gyelben 9. teszi; bal kezében fog- ja a' kantár - 10. /zárat, 11.</i>	Hernach schwingt er sich auf das Pferd; setzt die Füße in die Steigbügel; 9. mit der Linken faßt er den Zügel (Zaum) 10. des Geblisses, 11.
quo equum fle- ctit, & retinet.	<i>a' mellyel for- ditja és tartóztat- ja a' lovat.</i>	womit er das Pferd lenkt und an- hält.
Tum admove calcaria, 12. in- citatque virgula; 13.	<i>Akkor osztán meg-firkantya- za, 12. és vez- szével 13. neki-m ditja;</i>	Dann glebt er ihm den Sporn, 12. und treibt es mit der Spitzruthe 13. an;
coërcet autem postomide. 14.	<i>a' zabola 14. ál- tat pedig meg. za- b: lázza (tartó- zat; 1.)</i>	und bendiget es mit der Dremse. 14.
Bulgæ 15. pen- dent ex ephippii apice, 16. quibus inserun- tur sclopi. 17.	<i>A' puska-tokok 15. a' nyereg-ká- pán 16. függenek, a' melly-kbe te- szik a' pistolyo- kat. 17.</i>	Die Hülstern 15. hängen am Sattel- knöpfe, 16. worinn die Pistol- sen 17. gesetzt wer- den.
Ipse eques in duitur chlamyde; 18.	<i>Ő maga a' lo- v: s, kurta mentét 18. veszen magá- ra;</i>	Der Reiter selbst ist mit dem Reitro- ck angethan;
lacerna (psu- la) 19. a tergo revincitur.	<i>a' köpönyeg 19. hátrólra kötötték- fel.</i>	der Regenmantel 19. wird hinten aufgebunden.
Veredarius 20. cursum equo fer- tur.	<i>A' posta 20. gyárgalvást me- gyen a' lovon.</i>	Der Postillon (Postreuter) rennet sehr schnell.

LXXIII.

Vehicula.

A' Szekerek.

Die Wagen.

Traha 1. vehi-
mur super nivi
bus & glacie.

Szónon 1. já-
unk a' havon és
a' jégen.

Mit dem Schlit-
ten 1. fahren n-te
über Schnee und
Eis.

Vehiculum uni-
rotum dicitur pa-
bo ; 2.

Az egy kerekű
szekeretske tolo-
ta'yigáknak (ta-
lyitskának) 2.
mondatik ;

Der Wagen mit
einem Rade wird
ein Schubkarren 2.
genannt ;

birotum carru-
ca ; 3.

a' két kerekű,
talyigáknak ; 3.

mit zwei Rädern
ein Karren ; 3

quadrirotum
currus. 4. 5.

a' négy kerekű,
szekérnek. 4. 5.

mit vier Rädern
ein Wagen. 4. 5.

Currus

<p>Carrus paries sunt: teino, 6. jugum, 7. com- pages, 8. spon- dae, 9. tum axes, 10. circa quos cur- rust rotæ,</p>	<p>A' szekérnek részei ezek: a' rúd, 6. a' farhétz, 7. a' nyújtó, 8. az oldalak; 9. továbbá a' ten- gelyek, 10. mel- lyek körül forog- nak a' kerekek,</p>	<p>Die Theile des Wagens sind: die Deichsel, 6. die Wage, 7. die Fuge, 8. die Feltern, 9. dann die Achsen, 10. um welche die Räder laufen,</p>
<p>quibus præfi- guntur paxilli, 11. & obices. 12.</p>	<p>a' mellyeknek eleikben tengely- vég szögök 11. és löttyök 12. üteti- nek.</p>	<p>benen die Nägel 11. und die Lehne 12. vorgeschlagen werden.</p>
<p>Basis rotæ 13. est mediorius, 14. ex quo prode- unt duodecim ra- dii; 15. hos ambit or- bile,</p>	<p>A' kerekeknek fun- damentuma 13. a' kerék ágy, 14. a' mellyből ti- zenkét kerék - kül- lők 15. jönnek - ki; ezeket körül - ve- szí a' kerék - tal- pa,</p>	<p>Die Grundfeste des Rades 13. ist die Nabe, 14. aus welcher zwölf Speiten 15. her- vorgehen; diese umgibt der Kranz,</p>
<p>compositum e sex absidibus, 16 & totidem, vel paucioribus can- this. 17.</p>	<p>a' melly, hat- bóltozat - forma talp - síkból, 16. és vagy ugyan an- nyi, vagy keve- sebb talp - vasakból, 17. szerkesztetett- űszve.</p>	<p>welcher zusam- mengesetzt ist aus sechs Felgen, 16. und eben so vielen, oder weniger Rad- schienen 17.</p>
<p>Currui impo- nuntur crates, 18.</p>	<p>A' szekerre sz- kér - kasok 18. ra- katnak.</p>	<p>Auf den Wagen werden die Flechten gelegt.</p>

LXXIV.

Vectura.

A' szekerezés.

Das Fuhrwerk.

Auriga 1. jun-
git parhippum 2.
seliario 3. ad te-
monem,

de helcio 4. de
pendentibusloris,
vel catenis. 5.

Deinde insidet
equo sellario,

agit ante se an-
tecelliores 6. (sci-
licet equos) scu-
tica, 7. & regi-
habena. 8.

A' kotsis 1. bé-
fogja a' rúdas-lo-
vat 2. a' nyerges-
ló 3. mellé a' szc-
kér-rúdhöz,
a' hámról 4. le-
függő szij-kötél-
rel, vagy lántzal.
5.

Azután red - ál-
a' nyerges-lóra,

hajtja maga előtt
az első-lovakat,
6. ostorral, 7. és
nyergelével 8. igaz-
gattja.

Der Fuhrmann
1. spannet das
Hauptpferd 2. zu
dem Sattelpferde 3.
an die Deichsel,
mit dem vom
Kummet (Pferdge-
schirr) 4. herabhän-
genden Nlemen oder
Ketten. 5.

Hernach setzt er
sich auf das Sat-
telpferd,

treibet vor sich
die Vorspannpfer-
de 6. mit der Reit-
sche, und lenket sie
mit dem Leitzes-
le. 8.

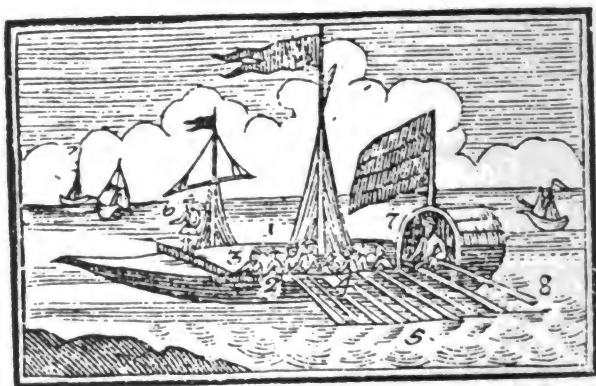
Axiem

Axem ungit ex vase unguentario 9. axungia;	<i>A t e n g a l y t meg kenő a' kenő- edé yböl 9. sze- ker - kenővel;</i>	Die Radachse schmieret er aus der Schmierbüchse 9. mit Wagens- fett.
et inhibet ro- tam lussamine, in præcipiti de- scenit:	<i>de meg - tartóz tutija a' kereket kötő-lántzal 10. a m. r. d. k. erefzke- lón;</i>	und sperret das Rad mit der Hemm- fette 10. In gäher Abfahrt ein:
et sic aurigatur per orbitas. 11.	<i>és ekképen sze- kerkérzik a' ke ek- vágáson (kerek- nyomon.) 11.</i>	und so fährt er in dem Wagenslei- se. 11.
Magnates ve- huntur sejugibus, 12.	<i>A' nagy Urak hat l. vakon 12. járnak,</i>	Die großen Hers- ren fahren mit sechs Pferden, 12.
duobus rheda- riis, curru pensili, qui vocatur car- pentum; 13.	<i>két kotsissal, lógó - kotsiban, a' mályet hintó- nak 13. hívják;</i>	mit zwei Kut- schen, in einem Hango- wagen, welcher ei- ne Karosse (Kut- sche) genannt wird; 13.
alii bijugibus, 14. rheda (effo- do.) 15.	<i>mások két lo- von, 14. kotsiban. 15.</i>	andere mit zweien Pferden, 14. In der Kalesche (Chaise,) 15.
Per invios mon- tes utuntur, loco curruum, jumen- tis clitellariis. 17. 18.	<i>Az út nélkül való hegyeken. sze- ker helyett, ha lokon terhet - hor- dó barmokkal 17. 18. éinck.</i>	Über unwegsame Gebirge gebraucht man sich, anstatt der Wagen, der Last- tragenden Thiere. 17. 18.

LXXV.

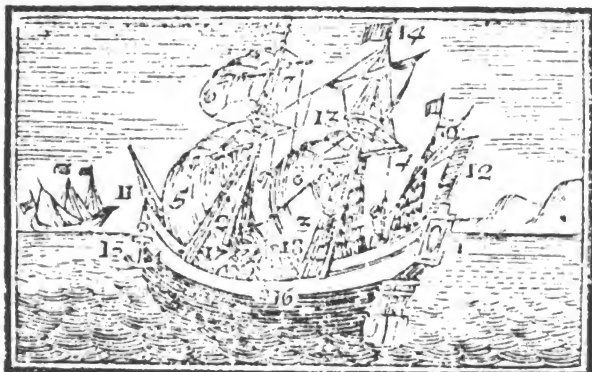
Navigatio. *A' Hajókázás.*

Die Schifffarth.

Navis actuaria 1. instructa est remis, 2. quibus aquam remiges 3. pellunt.	<i>Az evezős hajó- nak 1. evezős - la- pátjai 2. vágynak, mellyekkel hajtják az evezős - legények 3. a' vizet.</i>	Das Ruderschiff 1. ist mit Rudern 2. versehen, mit welchen die Ruder- knechte 3. das Was- ser schlagen.
Proreta 6, stat in prora :	<i>Az első - hajós 6. a' hajó orrá- ban áll.</i>	Der Schiffmann 6. steht im Vor- dertheile.
Gubernator 7. sedet in puppi, tenetque clavum. 8.	<i>A' kormányos 7. a' hajó-fárðban ül, és tartja a' kormányt. 8.</i>	Der Steuermann 7. sitzt im Hinter- theile, und fährt das Steuerruder. 8.

Navigia

Navigia 1. ma-
jora non remis-
sed solum vi ven-
torum impellun-
tur.

In illis erigitur
malus, 2.

cui adnectuntur
antennæ; 4.

his vela, 5. quæ
ad ventum ex-
panduntur. 6.

In prora est
rostrum: 11.

in puppi vexil-
lum 12. ponitur.

A nagy hajók.
1. nem evez - 1:
vstrukkal, hanem
egyedül a' szelek
ereje' által hajtat-
nak.

Azokban arbdtz-
fa 2. állittatsk-
fel.

a' mellyre fel-
köttetnek a' vitor-
lá - fák; 4.

ezekre pedig a'
vitorlák, 5. mel-
lyek a' szél ellend-
ben ki - feszített-
nek. 6.

A' hajó - klein
vagyon a' hajó
orra: 11.

a' hajó sardbas
zdszló 12. tétetik.

Die größten
Schiffe 1. werde,
nicht durch Ruder,
sondern bloß durh
die Gewalt der Win-
de fortgetrieben.

In denselben wird
der Mastbaum 2.
aufgerichtet,

an welchen die
Segelstangen 4. an-
gebunden werden,

an diese die Se-
gel, 5. welche ge-
gen den Wind aus-
gespannt werden. 6.

Am Vordertheile
ist der Schiffshna-
bel, 11.

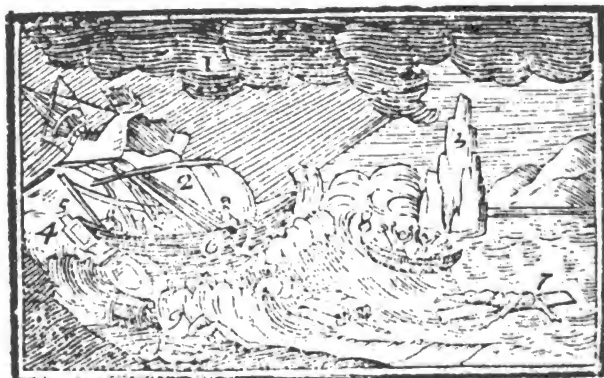
Im Hintertheile
wird das Fahnen
(Flaage) 12. auf-
gesteckt.

Ancora 15. navis siltatur:	A' vas - matska 15. dlen a' hajo meg- á listarik: az ónos kötél. l	Mit dem Anker wird das Schiff an- gehalten, mit dem Senk- blei 16. wird die Tiefe erforscht.
bolide 16. profunditas maris exploratur.	16. (mellynek vé- zin ón vagyon) a' tenger' m' lyfge meg-vi. gálhatik.	
Atque ita ipsa etiam maria trajicuntur,	E. ekképen a' tengereken - is dli- tal mennek az em- berek.	Und so wird selbst über die Meere ge- schiffet.
Pontes & sca- plæ lintres, cym- dæ) sunt naviculæ parvæ,	A' hid: sok, és sónakok, apró hajótskák.	Die Boote und Kähre (Plachen, Pletten, Zillen, Schwimadcl) sind kleine Schiffchen.

LXXVI.

Naufragium.

A' Hajótörés.

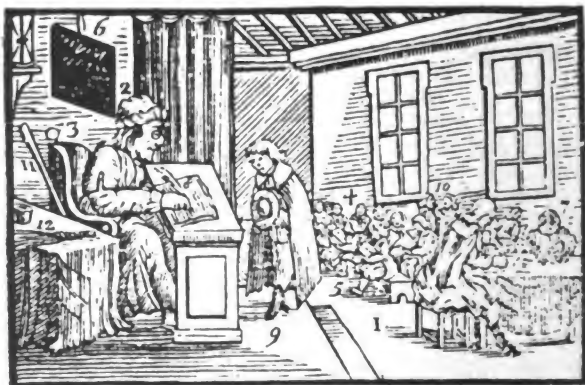
Der Schiffbruch.

Cum

Cum procella 1. repente oritur, contrahunt nautæ vela, 2.	<i>Mikor hirtelen szélvész-es-háború 1. támad, öszvo- vonják a' hajókat a' vitorlákat, 2 hogy a' hajó a' tengeri kőszikák- hoz 3. ne üldödjön;</i>	Wenn jählings ein Sturm 1. entsteht, ziehen die Schiff- leute die Segel 2. zusammen, damit nicht das Schiff an die Klip- pen 3. geworfen werde;
ne navis ad sco- pulos 3. allidatur; aut in brevibus (fyrtes) 4. inci- dat.	<i>vagy pedig fö- veny tollásokba 4 ne anad'ion.</i>	oder auf die Sand- bänke 4. laufe, (Strände)
Si non possunt prohibere, patiu- tur naufragium. 5.	<i>Haeleit nem ve- hetik, hajó törést szenyvednek. 5.</i>	Wenn sie nicht ausweichen können, so leiden sie Schiff- bruch. 5.
Tunc pereunt miserabiliter ho- mines, merces, & omnia, quæcun- que sunt in navi:	<i>Akkor keserve- sen el-vesznek az emberek, a' por- tékák, és minden valami tsak va- gyon a' hajóban:</i>	Dann gehen die Menschen, die Waa- ren, und alles, was auf dem Schiffe sich befindet, jämme- rlich zu Grunde.
Neque hic quid- quam juvat sacra ancora 6. ruden- te jacta.	<i>Nem-is használ akkor semmit a' vastag hajó köte- len a' tengerbe vet- tetett őreg vas matska 6.</i>	Da hilft denn auch nichts der gro- ße Anker, 6. wel- cher an dem Anker- seile ausgeworfen wird.
Quidam eva- dunt vel tabula 7. enatando, vel sca- pha. 8.	<i>Né-ne'lyok ki- szabadulnak v'gy deszka-szdlon 7. ki-úszván, vagy tsónakon 8.</i>	Einige entkommen schwimmend auf ei- nem Brette, 7. oder auf einem Rachen. 8.
Pars mercium cum mortuis a mari 9. ad littora defertur.	<i>A' portékáknak némelly r'sze a' hóltakkal együtt, a' tengertől 9. a' partra ki-vettetik,</i>	Ein Theil der Waaren wird samt den Todten vom Meere 9. an die Ufer (das Gestade) geworfen.

LXXVII.

Schola. Az Oskola. Die Schule.

Schola 1. est officina, in qua noveili animi ad virtutem formantur;	Az oskola 1. ol- lyatón műhely, melyben a' gyenge elmék a' jóles ts- lekedet kre szok- tattatnak;	Die Schule 1. ist eine Werkstatt, in welcher die jun- gen Gemüther zur Tugend gebildet werden;
et distingvitur in classes.	és meg-külöm- böztetik (fel)-osz- tatik) szakosokra.	und wird in Klassen abgetheilt.
Præceptor 2. se- det in cathedra; 3.	A' tanító 2. a' tanítói-jzekben 3. ül;	Der Lehrer (Schulmeister) 2. sitzt auf dem Lehr- stuhle;
aut obambula! inter discipulos, 4.	ragy pedig jár- kál a' tanítványai 4. között,	oder geht unter den Schülern 4.
qui sedent in subsellis. 5.	a' kik alatto- nyobb székekben 5. ülnek.	welche auf Bän- ken 5. sitzen.

IIIe

Ille docet, hi discunt.	<i>O tanit, ezek pedig tanulnak.</i>	Jener lehret, dieſe lernen.
Quædam præſcribuntur illis creta, in tabella. 6.	<i>Némelly. dolgok táblára 6. íratnak le eleikké krétával.</i>	Einige Sachen werden ihnen mit der Kreide auf der Tafel 5. vorgeſchrieben.
Quidam legunt aliquem librum manulem.	<i>Némellyek közül valamely kézi könyvet (minden-napi könyvet) olvasnak.</i>	Einige leſen in irgend einem Handbuch.
Quidam ſedent ad menſam, & ſcribunt: 7.	<i>Némellyek az aſztalnál ülnek, és írnak: 7.</i>	Einige ſißen am Tiſche, und ſchreiben: 7.
Præceptor vero corrigit 8. mendas.	<i>A Tanító pedig meg-igazítja 8. a hibákat.</i>	Der Lehrer aber verbeſſert 8. die Fehler.
Alii ſtant, & recitant memoriæ mandata. 9.	<i>Mások állanak, és el-mondják, a' mellyeket meg-tanultanak (könyv-nélkül tudnak.) 9.</i>	Audere ſtehen, und ſagen das Auswendiggelernte her. 9.
Nonnulli confabulantur, 10. ac gerunt ſe petulant:	<i>Némellyek egy-mással ſetſegnek, 10. és megoktat ſántatanúl viſelik (pakoskod ak,)</i>	Einige plaudern, 10. und betragen ſich muthwillig;
hi caſtigantur virga. 12.	<i>ezek veſzſzövel meg-ſenyűtetnek. 12.</i>	dieſe werden mit der Ruthe 12. geſüchtigt.

LXXVIII.

Urbs.

A' Város.

Die Stadt.

Ex multis domi-
bus fit pagus 1.
vel oppidum au-
rbs. 2.

A' sok házból. Aus vielen Hän-
falu 1. l. f. s. ; vagy jein wird ein Dorf,
mező-város, vagy 1. oder ein Markte-
pedig kerített-vá-
ros (külsős-vá-
ros.) 2. ftecken, oder eine
Stadt. 2.

Urbes munian-
tur & cinguntur
mœvibus, 3. val-
lo, 4. aggeribus,
5. & vallis (pa-
lis) 6.

A' kerített-vá-
rosok meg-erősít-
etnek és körül-vé-
tetnek köjallal, 3. l. föld-
jével, 5. és pa-
lánkokkal. 6. Die Städte wer-
den befestiget ; und
mit Mauern, 3. el-
nem Walle, 4.
Schanzen, 5. und
Pallissaden (Pfahl-
werk) 6. umgeben.

Intra muros est
pomærium 7. in-
ternum :

A' közfalon be-
sől vagy a' kerí-
tés b. ö. közi ; 7. Zwinger, 7.

extra fossa. 8.

kivül az árok, 8. außerhalb der
Stadtgraben. 8.

In

In muribus sunt. *A' kő-falakon;* Auf den Mauern
propugnacula 9. *vagynak a' bős-* sind die Baneyen,
& turres. 10. *tyák, 9 és tor-* 9 und Thürme. 10.
nyok. 10.

Speculae 11. *Az ő-álló-he-* Die Warten 11.
exsunt in editio- *lyek 11. magas he-* stehen an erhabe-
ribus locis. *lyeken ki-tetjzón* nen Dertern.
vagynak.

In urbem in- *a' városba a'* In die Stadt
gressus sit ex sub- *külső - városból* geht man aus der
urbio, 12. (hostátból) 12. Vorstadt, 12.
vagyona a' bémene-
tel,

per portam, 13. *a' kapun 13.* durch das Thor,
plerumque super *keresztül, többnyi-* 13. meistens über
pontem. 14. *re hídon 14. által,* die Brücke. 14.

Porta habet *A' kapun a k* Das Thor hat
cataractas, 15. *vagynak fel-vonó* Fallgatter, 15. ele-
pontem versan- *gátorjai 15. (rós-* ne Zugbrücke, 16.
tem, 16. valvas; *élliai); fel-vonó* Flügel; 17.
17. *hídja, 16. két-fele*
nyi'ó szárnya; 17.

claustra ferrea, *vas-retefzei, és* eiserne Schlösser,
& repagula, ut *zárjai, a' mint* und Regel, wie
& vecies. 18. *rúdjai-is. 18.* auch Schlagbäume.
13.

In suburbis *A' hostátokan* In den Vorstäd-
sunt horti, 19 & *vagynak a' ker-* ten sind Garten 19.
prædia suburba- *tek, 19. és a' kül-* und Magerhöfe;
na; 20. *ső-majorok; 20.* 20.

ut et cæmete- *val-mint a' te* wie auch Kirch-
ria. 21. *metőn-is. 21.* höfe (Gottesäcker)
21.

LXXIX.

Interiora Urbis.

A' Városnak belső-részei.
Das Innwendige der Stadt.

Intra urbem
sunt 1. plateæ 1.
lapiçibus litatæ;

fora 2. (alicu-
bi cum portici-
bus; 3.) & angu-
portus. 4.

Publica ædifi-
cia sunt:

in medio urbis:
templum; 5. scho-
la, 6. curia, 7.
domus mercato-
ria, 8.

*A' városban be-
löl vannak: az
útazók 1. kövekkel
ki-rakva;*

*a' pi-tzok 2 (né-
hol fedetes torná-
tzokkal; 3) és a'
szoros-kövek. 4.*

*A' közönséges
épü'etek ezek:*

*a' város' köz-
pin: a' templom,
5. iskola, 6. ta-
náts-ház, 7. ke-
reskedő-ház (kal-
már-ház.) 8.*

In der Stadt sind:
Gassen (Estrassen)
1. welche gepflastet
sind;

Plätze (Märkte)
2. (an einigen Or-
ten mit bedekten
Hängen 3.) und
Gäßlein. 4.

Öffentliche Ge-
bäude sind:

In der Mitte der
Stadt: die Kirche,
5. die Schule, 6.
das Rathhaus, 7.
das Kaufhaus; 8.

circa

circa mœnia & portas: armamentarium, 9. granarium; 10.	a' kô - falak és kaput kô-ül: a' fegyveres ház, 9. az édes-ház, 10.	an den Mauern und Thoren: das Zeughaus, 9. der Schatzkassen, 10.
diversoria, popinæ, cauponæ, 11. theatrum, 12. & nosodochium, 13.	a' vend'g-fogás, dót, konyha-ház, zak (Traktir-ház) ko tsmák, 11. a' játék-néző-heiy, 12. és az Ispudly, 13.	die Wirthshäuser, Barküchen, Schenkhäuser, 11. das Theater (Schauspielhaus) 12. und das Epital, 13.
in recessibus: cloacæ, 14. & carcer (custodia) 15.	a' félre való helyeken: a' pervá-tás, 14. és a' tömlőt, 15.	an abgelegenen Orten die Kloake, 14. und das Gefängniß. 15.
In turre primaria, est: horologium, 16. & habitatio vigilium. 17.	A leg-főbb toronyban: vagyon: az óra, 16. és a' vigyázók' lakó-helye, 17.	Auf dem höchsten Thurme ist: die Uhr, 16. und die Wohnung der Wächter. 17.
In plateis sunt putei. 17.	Az útszéken kútak 18. vagynak,	Auf den Gassen sind die Brünne. 18.
Fluvius 19. vel rivus urbem interfluens inservit fordibus eluendis.	A' folyó viz 19. vagy patak, melly a' városon keresztül-foly, a' szemeknek ki-tisztítására szolgál.	Der Fluß 19 oder Bach, welcher durch die Stadt fließt, dient den Unflath auszuführen.
Arx 20. exstat in summo urbis.	A' vár 20. a' városnak leg-magassabb résziben vagyon.	Das Schloß (die Festung) 20. ist am höchsten Orte der Stadt.

LXXX.

Supplicia Maleficorum,
A' Gonosz-tévőknek büntetéseik.

Die Leibesstrafen der Ubelthäter.

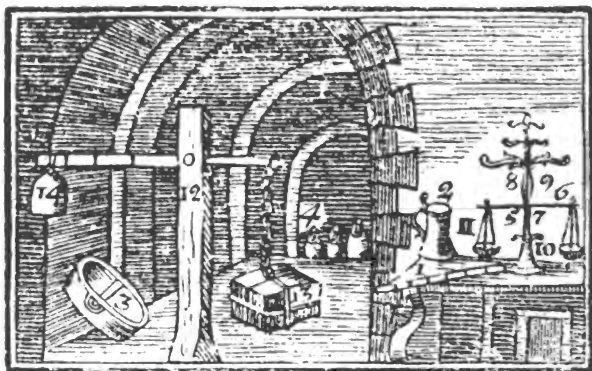
Malefici

Malefici 1. per lictores 2. e cir- cere 3. producun- tur ad locum lup- picii;	<i>A' gonoiz-tévők</i> 1. a' poroszlók 2. <i>által a' töm'öztz-</i> <i>ből 3. a' büntet-</i> <i>nek helyére vitat-</i> <i>nak;</i>	Die Ilbelschlä- ge 1. werden von den Schergen 2. aus dem Kerker 3. zum Richtplatze (Raben- steine) geführt;
Ibique pœna promerita adfici- untur.	<i>és ottan méltó</i> <i>büntetéssel meg</i> <i>büntettetnek;</i>	und werden da- selbst mit ihrer ver- dienten Strafe be- straft.
Latrones, ho- micidæ, incendia- rii &c morte mulctantur.	<i>A' latrok, gyil-</i> <i>kosok, gyújtoga-</i> <i>tók's a' t. meg-</i> <i>ölettetnek.</i>	Die Räuber, Mör- der, Nordbrenner u. d. g. werden mit dem Tode bestraft (hingerichtet.)
Sagæ (strig-s) ita dicæ, olim cremabantur su- per rogam, 10. quævis revera sagæ dan. ur nul- læ.	<i>Régent en az</i> <i>úgy nevezett bo-</i> <i>szork'nyokat nagy</i> <i>rakás fán 10. meg-</i> <i>égették; nohu va-</i> <i>lós'ggal boszor-</i> <i>kány egy t se p-</i> <i>sints.</i>	Die Zauberinnen (sogenannten He- ren,) wurden vor Zeiten auf dem Schelterhaufen 10. verbrannt, obzho- n es wirklich kei ne Hexen giebt.
Vita donati numellis confirin- guntur, 16. vir- gis cæduntur, 20 stigmatibus notan- tur, relegantur, damnantur ad tri- remes, vel ad car- cerem perpetu- um.	<i>A' kiknek éle-</i> <i>tek meg-engadte-</i> <i>tik, kalodában 16.</i> <i>tditetnek, meg-</i> <i>veszdtetnek, 20.</i> <i>béyeggel meg-bé-</i> <i>lyegztetnek, az</i> <i>országból szám-ki-</i> <i>vttatnak, gallyá-</i> <i>ra, vagy örökös</i> <i>idmlötze íteltet-</i> <i>nek (szententziáz-</i> <i>tatnak.)</i>	Denen man das Leben schenkt, die werden an den Pranger gestellt, 16. mit Ruthen ge- stäupt, 2. gebrand- marzt, aus dem Lande verwiesen, auf die Galeeren, oder zu ewiger Ge- fangenschaft verur- theilt.

LXXXI.

Mensuræ & pondera.

A' mértékek és a' fontok.
Maass und Gewichte.

Res continuas metimur ulna, 1. *ben-lérő hosz, zá* de Sachen messen ut; exempli gratia: pannum, linteam, &c. *dolgokat singel, mit der Elle, 1. (réffel) 1. mérjük: wie zum Beispiel: Tuch, Leinwand okhért a' posztót, u. d. g. gyóltot, 's a' t.*

Liquidas sextario, vel congio, 2. *A' hig (folyó)* Das Flüssige mit der Maße, oder mit der Maass, 2. *dolgokat ittzevel, vagy kondérral, 2. peld. ok, a' bort, 3. B. Wein, Del olajat, 's a' t.* u. d. g.

Aridas modio, vel cubulo, 3. *A' szárazokat, vékával, vagy kö-* Die trockenen Sachen mit dem Viertel (Scheffel) oder Megen (Kübel) 3. *bőllet, 3. peld. ok, a' búzát, zabot, 's a' t.* 4. B. das Getreide, Haber u. d. g.

Gravi.

Gravitatem re- rum experimur ponderibus, 4. & balance. 5.	<i>A' dolgoknak nehézségét meg- próbáljuk fontok- kal, 4. és mérő- szerpenyővel. 5.</i>	Die Schwere der Dinge prüfen wir mit Gewichtern, 4. und mit der Wa- ge. 5.
In hac primo est jugum, 6;	<i>Ezen vagyon leg-elsőben is a' rúdja, 6.</i>	An dieser ist erst- lich der Waagbals- ten, 6.
in cuius medio axiculus: 7.	<i>a' mellynek kö- zepén van a' ton- getyotk; 7.</i>	In dessen Mitte die Art: 7.
superius truti- na. 8. in qua exa- men 9. se se agi- tat:	<i>fellyül a' mér- ték istápjá, 8. mellyben a' mér- ték nyelve 9. ma- gát mozgatja;</i>	oben darüber das Waaggericht. 8. worin das Zünglein 9. sich bewegt;
utrinque sunt lances, 10. pen- dentes funiculis. 11.	<i>mind a' két öl- dalon mérő serpe- nyők 10. vagynak, mellyek madzaga- kon 11. függenek.</i>	zu beiden Seiten sind die Waagscha- len, 10. welche an den Waagsträngen 11. hängen.
Statera 12. pon- derat res suspen- sas unco: 13.	<i>A' lántzos - fon- (Római font, füg- gő-má'sa) 12. meg- méri a' horzdra 13. fel-függesztett dolgokat:</i>	Die Schnellwaage 12. wiegt die an den Haken angehäng- ten Sachen: 13.
pondus 14. ex opposito indicat, utrum sit æquili- brium nec ne?	<i>a' fontja 14. an- nakellendően, meg- mutatja, ha meg- van-e a' mértékbe- li egy arányúság, vagy nintsen?</i>	das Gewicht 14. gegenüber zeigt an, ob an beiden Sei- ten ein Gleichge- wicht sey, oder nicht?
Dimidium li- bræ, selibra est.	<i>Egy fontnak fe- le, fél-font.</i>	Die Hälfte eines Pfundes, ist ein Halbpfund.
Sed pecunia numeratur, non ponderatur, ut olim.	<i>De a' pénz számoljuk, nem mértik, mint ré- genten szokták.</i>	Aber das Geld wird gezählt, nicht gewogen, wie vor Zeiten.

LXXXII.

Sepultura.

A' Temetés.

Das Begräbniß.

Defuncti olim
cremabantur, &
cineres in urna i.
recondebantur,

A' hálttakat ré-
genten meg-éget-
ték, és hamvokat
egy vederben (kor-
só formájú föld-
edényben) i. el-
tették.

Die Todten wurde
den vor Zeiten ver-
brannt, und die
Asche in einem Krü-
ge (Urne) i. auf-
bewahrt.

Nos includimus
nostrosdemortuos
locu'o, (sarcopha-
ge;) 2.
imponimus fere-
tro; 3.

Mi a' mi halot-
sainkat koporsó-
ban 2. zárjuk:

Wir legen un-
sere Verstorbenen in
einen Sarg; 2.

koporsó - rádra
(Szent - Mihály'-
lovára) 3. tesz-
szük;

legen sie auf die
Bahre; 3.

et ellerri cura- mus pompa fune- bri in cœmete- rium, 4.	<i>é: ki-vitetjük te- metési pompával a' tem töbe, 4.</i>	und lassen sie mit Zeichen . Gepränge nach dem Kirchhofe 4 tragen,
ubi a vespillo- nibus 5. sepulcro inferuntur, et hu- mantur.	<i>a' hol a' sir-dsók. tól 5. sirba tetet- nek, és eltemet- tetnek.</i>	allwo sie von den Todtengäbern 5. ins Grab gelegt und eingescharrt werden.
Sed vero res est periculi plenissi- ma, mortuum absque mora se- pelire:	<i>De igen vesze- delmes dotog a' ha- lottat minden vá- rakozás nélkül el- temetni:</i>	Es ist aber än- derst gefährlich, dem Todten alsogleich zu begraben:
nam saepe vi- vit adhuc, qui ha- betur pro mortuo.	<i>mert gyakran életben van még az, a' kit m-g- hóltak tartanak.</i>	Denn oft lebt derjenige noch, wel- cher für todt gehal- ten wird.
Cum finus pro- cedit, more anti- quo, cantantur hymni, et cam- panæ 10. pullan- tur:	<i>Mikor a' halot- tat viszik, régi szo- kás szerint, éne- kek énekeltetnek, és a' harangok 10. húzattnak;</i>	Wenn die Leiche fortgetragen wird, werden nach alter Gewohnheit Lieder gesungen, und die Glocken 10. gelän- tet,
qui tamen mos non ubique obli- net.	<i>a' melly szokás mindazáltal min- den helyeken nin- tsen.</i>	welche Gewohn- heit doch nicht übe- all eingeführt ist.
Sepulcrum 6. (bustum) cippo 7. tegitur,	<i>A' sir 6. kopor- sól - kövel 7. fedo- tik - be,</i>	Das Grab 6. wird mit einem Grabstein 7. be- deckt,
et monumentis, 8. epitaphiisque 9. ornatur.	<i>és emlékezet osz- lopival 8. 's ko- persó-kövi-írd-sal 9. meg-díkesítetik.</i>	und mit Denkmä- lern 8. und Grab- schriften 9. geziert.

Index Titulorum.

A ër.	19	Figulus.	130	Pisces fluviatiles & lacustres. <u>66</u>
Agricoltura. <u>84</u>		Flores.	28	Pisces marini & conchæ. <u>68</u>
Amphibia.	64	Fructus arbo- rum.	26	Putei. <u>136</u>
Animalia, & pri- mum Aves. <u>36</u>		Fruges.	32	Quadrupedia, & primum do- mestica. <u>50</u>
Aqua.	14	Frutices.	34	Restio & Lo- rarius. <u>142</u>
Arbor.	24	Hypocaustum cum Dormi- torio.	134	Sartor. <u>116</u>
Aucupium	96	Ignis.	12	Schola. <u>156</u>
Aves aquaticæ <u>46</u>		Insecta repen- tia.	62	Scriniarius & Tornator. <u>128</u>
Aves Campe- stres & Sylve- stres.	42	Insecta volan- tia.	48	Sensus externi. <u>80</u>
Aves domesti- cæ.	38	Interiora ur- bis.	160	Septem ætates hominis. <u>70</u>
Aves rapaces. <u>44</u>		Jumenta.	54	Sepultura. <u>166</u>
Canales corpo- ris, & ossa. <u>78</u>		Lapides.	22	Serpentes & Reptilia. <u>60</u>
Caput, & ma- nus.	74	Lanionia.	100	Supplicia Ma- licicorum. <u>162</u>
Caro & viscera. <u>76</u>		Lintea.	114	Sutor. <u>118</u>
Cælum.	8	Mellificium. <u>88</u>		Terra. <u>18</u>
Convivium. <u>108</u>		Membra homi- nis externa. <u>72</u>		Terræ fœtus. <u>19</u>
Coquinaria. <u>102</u>		Mensuræ & pondera. <u>164</u>		Textura. <u>112</u>
Deformes & monstruosi. <u>82</u>		Metalla.	20	Tractatio lini. <u>110</u>
Domus.	124	Molitura.	90	Vectura. <u>150</u>
Domus partes <u>132</u>		Mundus.	6	Vehicula. <u>148</u>
Eques.	146	Naufragium. <u>154</u>		Venatus. <u>98</u>
Equile.	138	Navigatio.	152	Viator. <u>144</u>
Faber ferra- rius.	126	Nubes.	16	Viotor. <u>140</u>
Faber ligna- rius.	120	Olera.	30	Vindemia. <u>104</u>
Faber mura- rius.	122	Olcines	40	Urbs. <u>158</u>
Feræ bestiæ. <u>58</u>		Panificium.	92	Urbis interio- ra <u>160</u>
Feræ Pecudes. <u>56</u>		Pecora.	32	Zythopœia. <u>106</u>
		Pecuararia.	86	
		Pilcatio.	94	

BIBLIOTHECA COMENIANA I.

Sorozatszerkesztő: dr.FÖLDY FERENC

Szerkesztő: dr.FÖLDY FERENC

dr.CSORBA CSABA

Ez a könyv a Tiszáninnen Református Egyházkerület Nagykönyvtárában Sárospatakon őrzött kötetről készült hasonmás kiadás. A címlap az Országos Széchényi Könyvtár példányáról készült.

Megjelent a MAGYAR COMENIUS TÁRSASÁG, a SÁROSPATAKI COMENIUS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA és a BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI LEVÉLTÁR kiadásában, 2000 példányban, A/5 méretben, 6,3 ív terjedelemben.

Felelős kiadó: dr.Földy Ferenc és
dr.Csorba Csaba

Készült a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár sokszorosító műhelyében az 1986. esztendőben
Engedélyszám 45613
ISBN 963 01 72046
ISSN 0237-6024

\$9 60

BIBLIOTHECA COMENIANA

A MAGYAR COMENIUS TÁRSASÁG KÖNYVSOROZATÁVAL KIVÁNJA ELŐSEGÍTENI COMENIUS SZELLEMI HAGYATÉKÁNAK, ESZMEINEK FELTÁRÁSÁT ÉS KORSZERŰ ELEMZÉSÉT, TOVÁBBÁ A TÁRSASÁG KUTATÓ-MUNKÁJÁNAK KÖZZÉTÉTELET.

SOCIETAS COMENIANA HUNGARICA IUBET SERIE LIBRORUM SUORUM SPECIEM HEREDITATEMQUE INGENII COMENII APERIRE ET ANALYSEM MODERNAM EIUS ADIUVARE ATQUE OPERA SOCIETATIS HUIUS PUBLICARE.

DIE UNGARISCHE COMENIUS GESELLSCHAFT WÜNSCHT MIT IHRER BÜCHERSERIE DAZU BEITRAGEN, DIE GEISTIGE ERBSCHAFT UND IDEEN VON COMENIUS ZU ERSCHLIESSEN UND ZEITGEMÄSS ZU ANALYSIEREN, WEITERHIN DIE FORSCHUNGSARBEIT DER GESELLSCHAFT ZU VERÖFFENTLICHEN.

U.C. BERKELEY LIBRARIES

C005165505

